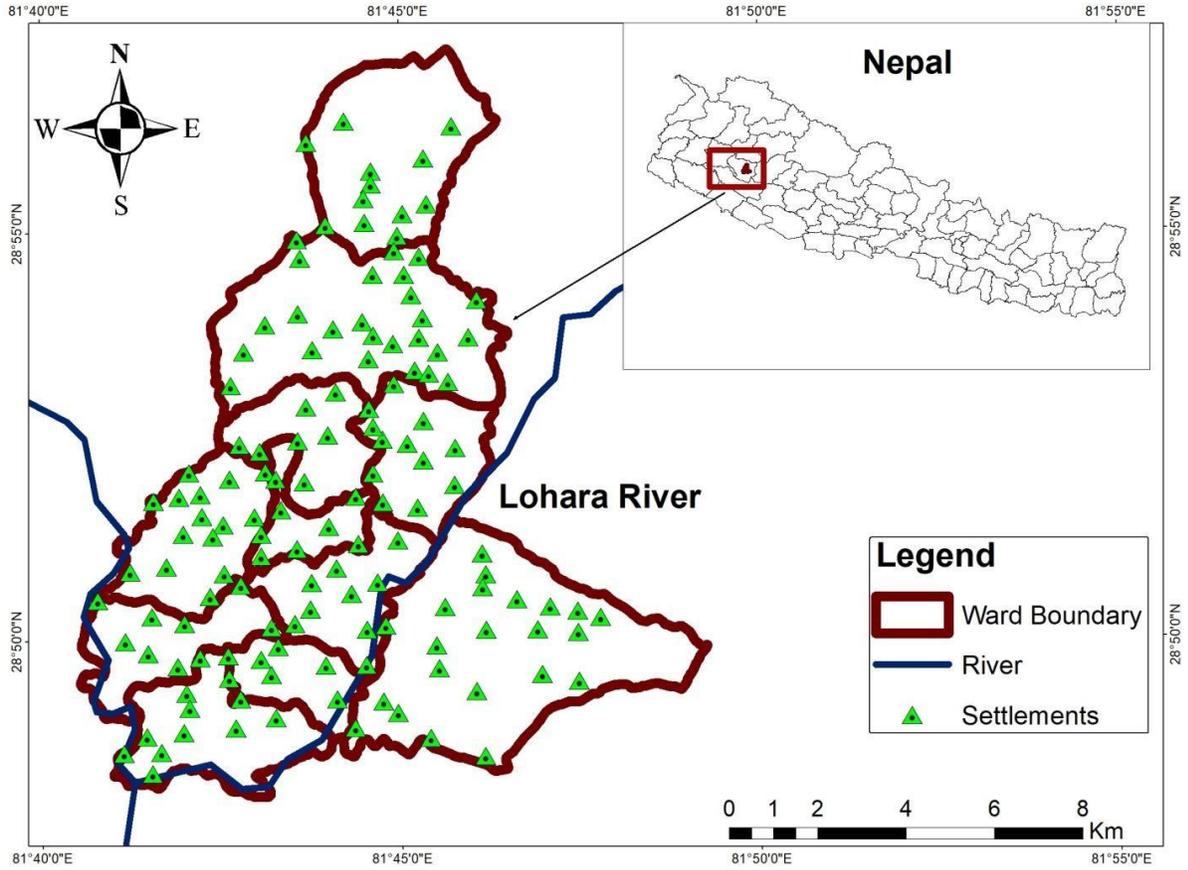

नारायण नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

दैलेख

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना , २०८२

योजनाको नाम : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना **Local Disaster and Climate Resilience Plan (LDCRP)**

तयार गरिएको वर्ष : २०८१

योजनाको अवधि : २०७८२/८३ देखि २०८५/२०८६ सम्म

तयार गर्ने : नारायण नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय दैलेख

सहयोग : युनिसेफ नेपाल

नारायण नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको कार्यालय दैलेख

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

कृतज्ञता ज्ञापन

जलवायु परिवर्तन हाल विश्वमै एक साभ्का चुनौतीका रूपमा रहेको छ । यसबाट पर्ने जोखिम, प्रभाव तथा असरहरु दिन प्रति दिन बढ्दै गइरहेका छन् । नेपालको भौगोलीक अवस्था र उत्थानशील क्षमतामा कमी हुँदा जलवायु परिवर्तन बाट पर्ने प्रभाव तथा असरहरु बढ्दै गइरहेको देखिन्छ । यी तथा यस्ता असरहरुसँग जुध्नका लागि विगतका अनुभव तथा निति नियमहरु एवं अन्तराष्ट्रिय सन्धी सम्झौताहरुको आधारमा नेपाल सरकारले राज्य पूर्नसंरचना अनुकूल हुने गरी जलवायु परिवर्तन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धि विभिन्न ऐन, निति, नियमहरु तयार गरेको छ । राष्ट्रिय स्तरमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र जलवायु नीति २०७६ जारी गरिसकेको छ । स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तनले विभिन्न क्षेत्रमा पारेका असर तथा प्रभावहरुलाई न्युनिकरण गर्नका लागि र समुदायको समानुकलन क्षमतामा अभिवृद्धि गर्नका लागि जलवायु परिवर्तन उत्थानशील र विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्नुपर्दछ भन्ने अवधारणा सहित स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशालि योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ अनुरूप यिनै निति नियम तथा संरचनाहरुमा आधारित रही यस नारायण नगरपालिकाको स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशालि योजना २०८२ तयार गरीएको छ ।

नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले तयार पारेको जोखिम तथा संकटासन्नता विश्लेषण सम्बन्धि रिपोर्टमा दैलेख जिल्ला समग्र जोखिमका हिसाबले उच्च जोखिमयुक्त जिल्लाको रूपमा रहेको छ । स्थानीय रूपमा जलवायुजन्य तथा गैह्रजलवायुजन्य जोखिमहरुको पहिचान गरी ती जोखिमहरुबाट बच्नका लागि उत्थानशीलका उपायहरुको विश्लेषण गर्दै प्राथमीकताकामा परेका उपायहरुलाई समेटी उत्थानशील कार्ययोजना बनाइ यस नारायण नगरपालिकाको समग्र विकासलाई विपद् र जलवायु मैत्री बनाउनका लागि यो स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना तयार गरीएको छ । यस कार्ययोजना तयारीका क्रममा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण कार्यपालिकाका सदस्यहरु, ११ वटै वडाका जनप्रतिनिधिहरु, यस नारायण नगरपालिकाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरु, जिल्लाका सरोकारवाला निकायहरु र यस योजना तयारी तथा कार्यान्वयनमा विशेष भुमीकामा रहेका स्थानीय समुदाय तथा बुद्धिजीवीहरु लाई विशेष धन्यवाद दिन चाहान्छु । त्यसैगरी आर्थिक र प्राविधिक रूपमा सहयोग गर्नुहुने युनिसेफ नेपाल लाई पनि विशेष धन्यवाद दिन चाहान्छु ।

यो स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना ५ वर्षको लागि तयार गरीएको छ । यस नगरपालिका बाट कार्यान्वयन हुने वार्षिक कार्यक्रमहरुलाई यस कार्ययोजनाले पहिचान गरेको जोखिमहरु, जोखिमयुक्त वडा तथा जोखिमयुक्त बस्ती हरुमा विशेष प्राथमीकताका साथ कार्यान्वयन गरीने छ । यस कार्ययोजनालाई नगरपालिकाले गर्ने वार्षिक कार्यक्रमहरुसँग समाहीत गराउँदै कार्यान्वयन गर्दै लगिने प्रतिबद्धता समेत व्यक्त गर्दछु । साथै यस नगरपालिकामा कार्यरत विभिन्न सरकारी तथा गैह्रसरकारी संस्थाहरुलाई यस कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि सहयोग गर्न आह्वान गर्दछु ।

धन्यवाद

लोमनशर्मा

नगरप्रमुखनारायण

नगरपालिका

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना डाफ्ट २०८२ नारायण नगरपालिका,दैलेख

नारायण नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

दैलेख

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

कृतज्ञता ज्ञापन

दैलेख जिल्ला जलवायु परिवर्तनका कारण परेका जोखिम तथा संकटासन्नताको उच्च जोखिममा रहेको छ । यस नारायण नगरपालिकामा जलवायुजन्य तथा गैह्रजलवायुजन्य प्रकोपका कारण परेका असर तथा प्रभावहरु वर्षेनी बृद्धि भइरहेका छन् । नेपाल सरकार द्वारा पारीत स्थानीय उत्थानशील योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०७६ अनुसार नेपालमा विशेषगरी १० वटा विभिन्न क्षेत्रहरुमा जलवायु परिवर्तन तथा विपद्का कारण असर परेको छ भनी पहिचान गरेको छ । हाम्रो यस नारायण नगरपालिकामा पनि यी १० वटा क्षेत्रहरुमा कस्तो खालको असर परेको छ र ती असरहरूसँग जुध्नका लागि क्षेत्रगत हिसाबले के कस्ता उत्थानशीलका कार्यक्रमहरु गर्न सकिन्छ भनी जोखिम तथा संकटासन्न बस्ती, टोल, वडा र नगरपालिकामा छलफल गरी यो कार्ययोजना ५ वर्षका लागि तयार गरीएको छ ।

यस नगरपालिकामा पहिचान भएका मुख्य जोखिमहरुमा सुख्खा खडेरी, कृषी तथा पशुमा रोगकिरा, मिचाहा प्रजातीको प्रकोप, पहिरो, वन्यजन्तुको असर, हावाहुरी, आगलागी, असीना, खोला कटान/बाढी र चट्याङ्ग रहेका छन् । यहाँको समुदायको मुख्य जिविकोपार्जनको स्रोतको रूपमा कृषी रहेको छ । लगभग ६५.२% जनसङ्ख्या कृषिमा आश्रीत रहेका छन् र यी जोखिमहरुले कृषि तथा खाद्य सुरक्षा क्षेत्रमा धेरै असर पारेको देखिन्छ । त्यसैगरी वन, जैविक विविधता तथा जलाधार, जल तथा उर्जा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ, स्थानीय ग्रामीण तथा शहरी बस्ती, जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन, उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार, पर्यटन एवं प्राकृतीक तथा सास्कृतीक सम्पदा, लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशता, जीविकोपार्जन र सुशासन र जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास का क्षेत्रहरुमा पनि असर परेको छ । यी क्षेत्रगत कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्नका लागि नगरपालिका विषयगत शाखाहरु एवं यस नगरपालिकामा कार्यरत विभिन्न सरकारी तथा गैह्रसरकारी निकायहरु, नागरीक सञ्जाल, स्थानीय समुदाय सँग सम्पर्क, समन्वय एवं सहकार्य गरीनेछ । त्यसैगरी यो कार्ययोजनालाई नगरपालिकाले गर्ने वार्षिक कार्यक्रमहरु सँग मूलप्रवाहिकरण गर्दै लगिने छ ।

यस नगरपालिकाको स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना कार्यान्वयन सँगै नियमित रूपमा अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्दै यसबाट आएका सिकाइहरुलाई व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ । यो कार्ययोजना कार्यान्वयन बाट यस नारायण नगरपालिकाको स्थानीय समुदायको समानकुलन क्षमतामा बृद्धि भइ एक समुन्नत समाजको निर्माण हुने परिकल्पना गरीएको छ । यो परिकल्पना साकार पार्नका लागि स्थानीय समुदाय एवं सरोकारवाला निकायहरुको सहयोग एवं सहकार्य लाई विशेष प्राथमीकताका साथ अगाडी बढाइनेछ । अन्तयमा यो योजना तयारीको प्रक्रियामा सहजीकरण गर्ने सहजकर्ता र युनिसेफ नेपाल का प्रतिनिधिहरु तथा यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने यस वडाका जन प्रतिनिधीहरु, राजनितिक दलहरु, शिक्षक, समाजसेवी, महिला, दलित, सहजकर्ता लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरुलाई प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद ।

तप्ताकुमारी खड्का थापा

उप प्रमुख

नारायण नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको कार्यालय दैलेख

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

मेरो भनाई.....

नेपाल बाढी, पहिरो, भूकम्प, महामारी, आगलागी, हावाहुरी, चट्याङ्ग, असिना, लू, शीतलहर, खडेरी, हिमताल विस्फोट तथा हिमपहिरोको उच्च जोखिममा रहेको मलुक हो । जलवायुजन्य परिवर्तनका कारण पर्ने प्रतिकूलप्रभावबाट पनि नेपाल संवेदनशील अवस्थामा रहेको छ र दैलेख जिल्लाका ११ वटै तहमा यो नगरपालिका विपद् जोखिमका हिसाबले अति सम्वेदनसिल क्षेत्र हो । यस सन्दर्भमा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत “विपद् जोखिमव्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६” र स्थानीय उत्थानशील योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ मा व्यवस्था भएबमोजिम विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशीलको क्षेत्रमा पूर्वतयारी, रोकथाम, अल्पिकरण, प्रतिकार्य, पुनर्स्थापन र पुनर्निर्माण तथा उत्थानशीलको कार्यलाई विशेष महत्व दिइएको छ। यसमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशीलतालाई केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्म विस्तार गरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा विपद् व्यवस्थापनलाई मूलपत्राहीकरण गर्नुपर्ने यथार्थतालाई आत्मसात गरी दिगो विकासको लक्ष्यहरु र मान्यतालाई सुनिश्चित गर्न प्रभावित सबै वर्ग, समुदाय एवं क्षेत्रको पहुँच र स्वामित्व स्थापित हुने गरी स्थानीय श्रोत, साधन तथा क्षमताको अधिकतम परिचालन गर्नुपर्ने आजको आवश्यकता हो । यसप्रक्रियालाई सहभागितामूलक, पारदर्शी, उत्तरदायी, समावेशी र जिम्मेवार बनाउन विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, को मूल भावना तथा मर्मलाई आत्मसात गर्दै स्थानीय सरकारसंचालन ऐन, २०७४ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु उत्थानशीलताका विषयहरु समेत समावेश गर्दै “स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०६८” तथा स्थानीय जलवायु अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ मा व्यवस्था भएका प्रक्रिया एवं विधिहरुलाई एकिकृत तथा सरलीकृत गरी स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७४ लाई स्वीकृत गरी लागू गरिएको सन्दर्भमा यस नगरपालिका सम्भावित विपद् तथा जलवायुजन्य परिवर्तनको जोखिम कम गर्न, विपद्को समयमा आपत्कालीन कार्य सम्पादन गर्न, प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्न र विपद्पश्चात् पुनःस्थापन तथा पुनर्निर्माणका लागि दिशानिर्देश गर्न तयार गरिएको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाले यस नगरपालिकाको विपद्का जोखिम कम गर्न महत्वपूर्ण सहयोग मिल्ने विश्वासका साथै विपद् तथा जलवायुजन्यजोखिम व्यवस्थापनका कार्यलाई संस्थागत गरी विपद् उत्थानशीलसमुदायको निर्माण गर्न स्थानीय तहका आवधिक र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रममा समेत मूलप्रवाहीकरण गरी दिगो विकास गर्ने उद्देश्यले योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई सुनिश्चित गर्न तयार गरिएको मार्गदर्शन तथा “स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४” अनुरूप कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य अनुरूप यस नारायणनगरपालिकाको विपद् तथा जलवायु उत्थानसिल योजना तयार कार्यमा प्राविधिक सहयोग गर्ने परामर्शदाता श्री गंगाराम दाहाल ज्यूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु साथै नगरपालिकाबासीसामु यस योजनाको सफल कार्यान्वयनका लागि प्रतिवद्धता जाहेर गर्दै यस कार्यमा नगरकार्यपालिकाका सम्पूर्ण जनप्रतिनिधीहरु, कर्मचारी, राजनैतिक दल, शिक्षक, व्यापारी, बुद्धिजिवि, नागरीक समाज, पत्रकार, लगायत सम्पूर्ण नगरपालिका बासिबाट सहयोगको अपेक्षा पनि गर्दछु ।

धन्यवाद ।

रेशम बहादुर बुढा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको सारांश

विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तन र यसका प्रतिकूल प्रभावहरु समग्र विश्वकै लागि साभ्का चुनौतिका रुपमा अगाडि आइरहेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा विगतका अनुभव, अन्तराष्ट्रिय सन्दर्भ र नेपालमा भएको राज्य पूर्णसंरचना अनुकूल हुने गरी नेपाल सरकारले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र जलवायु नीति २०७६, जारी गरिसकेको छ भने स्थानीय स्तरमा विकास निर्माणको समग्र प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तन उत्थानशील तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्नुपर्दछ भन्ने सैद्धान्तिक अवधारणामा आधारित रही स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७४ को आधारमा तयार पारीएको यो परिमार्जित खाकाले स्थानीय सरकारहरुलाई स्थानीय स्तरमा विपद् तथा जलवायु परिवर्तनका असरहरु व्यवस्थापन गर्न र दीर्घकालिन विपद् तथा जलवायुमैत्री विकासका योजनाहरु पहिचान तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्नेछ ।

यसै सन्दर्भमा स्थानीय समुदायको प्रकोप जन्य विपद् तथा जलवायु परिवर्तनले विभिन्न क्षेत्रमा पारेको असरहरूसंग सामना गर्न सक्ने क्षमताको अभिवृद्धि गर्न स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने उद्देश्यका साथ दैलेख जिल्लाको नारायण नगरपालिकाका संकटासन्नता, सम्मुखता र उत्थानशील क्षमताको विश्लेषणको आधारमा स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाले निर्दिष्ट गरेका विधि, प्रक्रिया र चरणहरुलाई अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकायहरु जस्तै नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरु, विषयगत शाखा प्रमुख, स्थानीय गैरसरकारी संघसंस्थाहरुको प्रतिनिधि, विपद् तथा जलवायु परिवर्तन क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु, महिला तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सक्रिय सहभागीतामा वडा स्तरबाट पहिचान भएको प्रकोप तथा उत्थानशीलका प्रयासहरुलाई समेत समावेश गरी यो **स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०८२** तयार गरिएको छ । यो कार्ययोजना मिति श्रावण २०८२ देखि नारायण नगरपालिकाको विभिन्न तहमा संचालित उत्थानशील कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठीबाट तयार गरिएको हो । सोही मुल्यांकनको आधारमा उच्च उत्थानशील क्षमताको परिकल्पना गर्दै प्रभावकारी उत्थानशील कार्यहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी यो योजना तयार भएको थियो । यस योजनाको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

विवरण	
कार्यक्षेत्र:	नारायण नगरपालिका
चारकिल्ला:	पूर्वमा भगवतीमाई गाँउपालिका, पश्चिममा दुल्लु नगरपालिका, उत्तरमा महावु र नौमुले गाँउपालिका रहनुका साथै दक्षिणमा डुंगेश्वर गाँउपालिका
क्षेत्रफल:	११०.६३ वर्ग. कि. मि.
जनसंख्या (राष्ट्रिय जनगणना २०७८)	कुल जनसंख्या २६,१११
प्रमुख पेशा /	यस वडाका बासिन्दाको मुख्य पेशा कृषि (६५.२%) हो भने त्यस पछि क्रमशः ब्यापार (१३.७%),

विवरण

जीविकोपार्जनको आधार:	दैनिक ज्यालादारी (१०.४%), नोकरी (२.९४%), वैदेशिक रोजगार (१.३९%), गैह्र सरकारी संस्था (१.३५%) र अन्य पेशामा लाग्ने ५.०६% रहेका छन् (घरघुरी सर्वेक्षण, २०७४) ।
जलवायु परिवर्तनको प्रभाव तथा असर:	
<ul style="list-style-type: none"> • सुख्खा खडेरीमा बृद्धि हुनाले कृषी उत्पादनमा ह्रास हुँदै गएको । गहुँको उत्पादन लगभग ८० प्रतिशत सम्म घटेको भने मकैको उत्पादनमा पनि ह्रास आएको । • रोगकिराको प्रकोपमा बृद्धि भएकाले कृषी बालीको गुणस्तरमा ह्रास आउनुका साथै उत्पादनमा समेत कमी भएको । • तपक्रममा बृद्धि साथै सुख्खाको समयमा बृद्धि भएकाले डढेलोको जोखिम बढेको । • वन तथा कृषी क्षेत्रमा वनमारा, निलो राउन्ने, कालो राउन्ने जस्ता प्रजातीहरूले वनका रैथाने प्रजाती लाई क्षती गरेको छ भने कृषी क्षेत्रमा उत्पादनमा ह्रास आएको छ । • वर्षाको अनीयमितता तथा तापक्रममा बृद्धि भएकाले बाली लगाउने प्रक्रियामा फरक परेको र यसको गुणस्तरमा समेत प्रभाव परेको । • अचानक आउने असिना, हावाहुरी र चट्याङ्कका कारण मानवीय क्षती, भौतिक स्रोतमा असर र कृषी बालीमा असर परेको देखिन्छ । • पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रामा वर्षेनी कमी आउँदै गएको देखिन्छ । 	
मुख्य प्रकोपहरू	खडेरी, रोगकिरा, मिचाहा प्रजाती, पहिरो, वन्यजन्तुको असर, हावाहुरी, आगलागी, असिना, खोला कटान तथा बाढी, चट्याङ र सडक दुर्घटना रहेकाछन्।
जेखिमयुक्त वडा तथा वस्तीहरू	क्रमशः वडा नं. १ (रातोमाटे, नमुना बस्ती), वडा नं. २ (माल्ले) वडा नं. ३ (कालामाटी टोल, भैसेखोर टोल), वडा नं. ४ (तल्लो स्रोतह), वडा नं. ५ (तल्लो छाती कोट), वडा नं. ६ (भुर्ती गाँउ, बिजौरा), वडा नं. ७ (बिजौरा, लोहोरे डोफ्का), वडा नं. ८ (लोहोरे), वडा नं. ९ (साँडु), वडा नं. १० (भवानी टोल), वडा नं. ११ (लोहोरे खोला, काँडा),
कार्ययोजनाको परिकल्पना:	
<ul style="list-style-type: none"> • स्थानिय विपद तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशील कार्यकालागि उपयुक्त वीउविजन, प्रविधि र उन्नत नश्लको प्रवर्द्धनले गर्दा पशु व्यवसाय तथा कृषि उत्पादनमा बृद्धि भई खाद्य सुरक्षा बढेको हुनेछ । • सिंचाई कुलोको मर्मत तथा स्तर उन्नती र साना सिंचाई प्रविधिहरूको प्रयोगले कृषि उत्पादनमा बृद्धि भई स्थानीय समुदायको आत्मनिर्भरता बढेको हुनेछ । • विभिन्न भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माणबाट बाढी, पहिरो जस्ता जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असरमा कमी आई स्थानीय समुदायको समानुकूलन क्षमता बढेका हुनेछ । • दिगो वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट मिचाहा प्रजातिको नियन्त्रण तथा वनको हैसियतमा सुधार आएको हुनेछ । • स्वच्छ पिउने पानीको उपलब्धता, व्यवस्थापन, स्वस्थता तथा सरसफाईको साथै वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धनबाट स्थानीय समुदायका स्वास्थ्यमा सुधार र जीवन स्तरमा सुधार आएको हुनेछ । • स्थानीय समुदायमा विपद का जोखिम तथा जलवायु परिवर्तन सम्बद्धि चेतना अभिवृद्धि भई यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने र क्षति न्युनिकरण गर्ने क्षमताको विकास भएको हुनेछ, । 	

विवरण

योजनाको अवधि:	।आ. व २०८१/०८२ देखि ०८५/०८६ पाँच वर्षे
---------------	--

कार्ययोजनाको प्राथमिकता परेका मुख्य उत्थानशिल कार्यहरुः

- सुख्खा सहने तथा रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरुको प्रवर्द्धन, नश्ल सुधारको लागि बोका (बोयर) वितरण, भकारो सुधार, बाखाको खोर सुधार, पशुपालन सम्बन्धि तालिम, कृषीमा आधुनीक औजारहरुको प्रयोग
- वन व्यवस्थापन, वृक्षारोपण, वन डढेलो नियन्त्रणका लागि अग्निरेखा सरसफाइ तथा सचेतना कार्यक्रम, मिचाहा प्रजातीको नियन्त्रण, वन गोडमेल
- खानेपानीका मुहानहरु संरक्षण, खानेपानीका कुवाहरु मर्मत, खानेपानी योजना, संरक्षण पोखरी निर्माण, सुधारीएको चुल्हो, बायेग्यास, एल पी ग्यास, सोलारका लागि सहयोग कार्यक्रम,
- सरफाई तथा पोषण सम्बन्धि तालिम, स्वयंसेवीकाहरुलाई तालिम एवं सहयोग, महिला तथा जेष्ठ नागरीक लक्षित स्वास्थ्य शिविर, स्वास्थ्य बिमा सम्बन्धि सचेतना तथा सहयोग कार्यक्रम
- जेखिम युक्त बस्तीहरुको संरक्षण, प्रतिक्षालय निर्माण, सडकहरुमा नालीको व्यवस्थापन
- नदी किनारमा वृक्षारोपण, तटबन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल निर्माण, पहिरो नियन्त्रण, विपद् जोखिम व्यवस्थापन कोष को व्यवस्था, विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तयारी तथा कार्यान्वयनमा सहयोग
- हरित उद्यममा सहयोग, युवा तथा विपन्न वर्गलाई सिपमुलक तालिम, विपन्नमुखी जिविकोपार्जनमा सहयोग
- पर्यटकीय क्षेत्रहरुको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन, गोरेटो बाटो सुधार, सास्कृतीक सम्पदाहरुको संरक्षण, परम्परागत पेशाको संरक्षणका लागि सहयोग, सास्कृतीको संरक्षण तथा नयाँ पुस्तामा हस्तान्तरणका लागि सहयोग कार्यक्रम ,महिला, दलित, विपन्न तथा सिमान्तकृत वर्गको जिविकोपार्जन सुधारका लागि सहयोग ,अनुगमन मुल्याङ्कन तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु

क्षमता विकास

विभिन्न तहमा विपदका जोखिम तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा अभिमुखीकरण तालिमहरुको साथै विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरु जस्तै कृषि, पशुपालन, वन तथा जैविक विविधता, उर्जा, जनस्वास्थ्य, भौतिक पूर्वाधारमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलित प्रविधिहरु सम्बन्धी क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु संचालन गरिने छ ।

लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशिता, र सुशासन

स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना निर्माण प्रक्रिया तथा कार्यान्वयनमा लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशिता, र सुशासनलाई मुख्य सवालको रूपमा लिई यस अवधारणालाई सम्बन्धित क्रियाकलापहरुमा समायोजन गरिएको छ ।

स्थानिय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना मा समेटिनु पर्ने बिषयगत क्षेत्र अनुसार पाच वर्षको लागि अनुमानित वार्षिक बजेट:

क्षेत्र	अनुमानित बजेट रु. हजारमा					कूल जम्मा रु. हजारमा
	२०८१—२०८२	२०८२—२०८३	२०८३—२०८४	२०८४—२०८५	२०८५—२०८६	
१ नीतिगत, जनचेतना तथा समुदायको क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धि क्रियाकलापहरु						६३१०

२	विपद तथा जलवायु जोखिमन्यूनीकरण रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलनका कार्यहरु						१५१५५०।
कूल जम्मा							१५७८६०।

योजना कार्यान्वयनमा सहयोग गर्न सक्ने निकाय

नारायण नगरपालिका, वडा कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, नगरपालिका अन्तर्गत विषयगत शाखाहरु, डिभिजन वन कार्यालय तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, जिल्ला प्रशासन तथा प्रहरी कार्यालयहरु, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु, जिल्लामा क्रियाशिल सम्बन्धित दातृ निकाय तथा गैह्र सरकारी संस्थाहरु सोसेक नेपाल दैलेख, एभरेष्ट क्लव दैलेख, सेवक, यूनिसेफ नेपाल

स्थानीय जलवायु उत्थानशील योजनाको समायोजन तथा मुलप्रवाहीकरण

यस उत्थानशील योजनालाई नारायण नगरपालिका को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियाका ७ चरणहरु अन्तर्गत वडा स्तरीय योजना प्राथमिकिकरण बैठक, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, एकिकृत योजना तर्जुमा प्रणालीबाट नगर कार्यपालिकाको बैठक हुदैनगर सभाको बैठकबाट अनुमोदन गरिनेछ। त्यसैगरी अन्य सम्बद्ध सरकारी तथा गैह्र सरकारी

नगरपालिकाको वार्षिक तथा आवधिक योजनाहरुमा यस कार्ययोजनालाई कार्यान्वयनको लागि समायोजन गरी मुलप्रवाहीकरण गरिने छ।

स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील कार्ययोजना कार्यान्वयन

स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना नगरपालिकाको बैठक प्रकृयाबाट अनुमोदित भई नगरपालिकाको समन्वयनमा र नगर प्रमुखको नेतृत्वमा सबै सरोकारवालाहरुबाट स्वीकार्य बहुसरोकारवाला संरचनाबाट कार्यान्वयन गरिनेछ। नगरपालिकाको साभेदारी सहयोग कार्यक्रमको कार्यविधि अनुसार यो योजना कार्यान्वयन हुनेछ।

अनुगमन तथा मूल्यांकन

समुदाय तहमा क्रियाकलापहरुको, वडा तहमा प्रक्रिया र प्रगतिहरु र नगरपालिका तथा जिल्ला तहमा नतिजा तथा उपलब्धीहरुको विभिन्न वार्षिक समिक्षा, अर्धवार्षिक समिक्षा, फिल्ड अनुगमन आदिको माध्यमबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ।

यस योजनाको कार्यान्वयनबाट नारायण नगरपालिकाका सम्पूर्ण बासिन्दा खासगरी विपद र जलवायु जन्य उच्च जोखिममा रहेका लक्षित विपन्न, महिला तथा पछाडि पारिएका वर्गहरुको उत्थानशील क्षमता अभिवृद्धि गरी उक्त परिकल्पनाहरु पूरा गर्नको लागि स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गरिएको छ।

१ विषय सूची

परिच्छेद १ : योजनाको औचित्य तथा मान्यता 14

१.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सन्दर्भ तथा औचित्य १५

१.२ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको मान्यता एवं निर्देशक सिद्धान्तहरु १६

१.३ स्थानीय अनुकूलन योजना र विपद् जोखिम व्यवस्थापन बीच अर्न्तसम्बन्ध..... १७

१.४ योजना निर्माणका सिमाहरु.....	
परिच्छेद २ : नारायण नगरपालिकाको परिचय	१८
२.१ अवस्थिति र भौगोलिक अवस्था	१९
२.२ जलाधार	२०
२.३ सामाजिक, आर्थिक तथा मानविय अवस्था	२१
२.३.१ सामाजिक अवस्था	२२
२.३.२ मानवीय अवस्था	२३
२.३.३ आर्थिक क्रियाकलापहरुको अवस्था	२४
२.४ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था (वन, जलस्रोत, जमिन)	२५
२.४.१ वन सम्बन्धि विवरण:	२६
२.४.२ जमिन विवरण :	२७
२.४.३ जलश्रोत विवरण :	२८
२.५ भौतिक पुर्वाधारको अवस्था	२९
२.६ नगरपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरुको अवस्था तथा उपलब्ध सेवाहरु	३०
२.७ नगरपालिकाको सशासनको अवस्था	३१
परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको विधि र प्रक्रिया	
३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि	३२
३.२ संकटासन्नता, जोखिम विश्लेषण तथा वस्तुगत विवरणको तयारी	३३
३.२.१ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम	३४
३.२.२ परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो	३५
३.२.४ तापक्रम र वर्षाका तथ्यांकहरुको विश्लेषण	३६
३.२.४.१ औसत न्यूनतम तापक्रम र अधिकतम तापक्रमको विश्लेषण	३७
३.२.४.२ ऋतुहरुको औसत अधिकतम तापक्रमको विश्लेषण	३८
३.२.४.३ ऋतुहरुको औसत न्यूनतम तापक्रमको विश्लेषण	३९
३.२.४.४ वर्षाका तथ्यांकहरुको विश्लेषण	४०
३.२.५ सामाजिक स्रोत तथा संकटासन्नता नक्सांकन	४१
३.२.६ जोखिमको रूपरेखा	४२
३.२.७ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान	४३
३.२.८ प्रकोपको प्राथमिकिकरण	४४

३.२.९ वडा जोखिम स्तरीकरण	४५
३.२.१० प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण	४६
३.२.११ जीविकोपार्जनका स्रोतहरु माथिको प्रभाव विश्लेषण	४७
३.२.१२ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव	४८
३.२.१३ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण	४९
परिच्छेद ४ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरुको पहिचान ।	५०
४.१ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना	५१
४.२ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरुको प्राथमिकीकरण	५२
४.३ अनुकूलन कार्ययोजनाको निर्माण	५३
परिच्छेद ५. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहिकरण	५४
५.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरुमा मूलप्रवाहिकरण	५५
५.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहिकरण	५६
परिच्छेद ६ : अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना	५७
परिच्छेद ७. अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यहरुको तर्जुमा र कार्यान्वयन	५८
सन्दर्भ सामग्री	५९
अनुसुचिहरु	६०
अनुसुची १: नारायण नगरपालिका मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी को क्रममा प्रथम चरणमा गरीएको सचेतनामुलक तथा संकटासन्नता विश्लेषण गोष्ठीमा सहभागीहरुको विवरण	जड्छ
अनुसुची २: स्थानीय अनुकूलन योजना तयारीका क्रममा वडामा गरीएको सचेतीकरण कार्यक्रम, संपटासन्नता विश्लेषण र कार्ययोजना तयारीका क्रममा सहभागीहरुको विवरण	जड्छ
अनुसुची ३: नारायण नगरपालिकाको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा वडामा आएका संकटासन्नता, कार्ययोजनाहरु सम्बन्धि नगरपालिकामा छलफल एवं पृष्ठपोषण (भ्रष्ट भिखर्भा ध्यचपकजयउ)	दण्ड
अनुसुची ४: तस्वीरहरु	दण्ड

तालीकाहरु

तालिका ज्ञ : राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैद्व सरकारी संस्थाहरुको विवरण	दड
तालीका द्द: प्रकोपको ऐतिहासीक घटनाक्रम	घछ
तालिका घ : परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो	छठ
तालीका ढ्ढ : वडा अनुसार जोखिमयूक्त बस्ती तथा टोलहरुको संख्या	टघ
तालीका छ : नारायण नगरपालिकाको जोखिमको रुपरेखा	टड

तालीका ट : संकटासन्न वर्ग तथा सामाजिक समुहहरूको पहिचान	टढ
तालीका ठ : वडा अनुसार प्रकोपको स्तरीकरण	ठद्
तालीका ड : जोखिम तथा संकटासन्नता अनुसार वडाको जोडागत स्तरीकरण	ठछ
तालीका ढ : प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण	ठठ
तालीका ङण : जीविकोपार्जनका स्रोतहरूमा प्रभाव विश्लेषण	ङण
तालीका ञज्ञ : विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव	ङढ
तालीका ञद्द : वन जंगल पारिस्थितिकिय प्रणालीमा पारेको जोखिमहरूको विश्लेषण	ङढ
तालीका ञघ : कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीमा पारेको जोखिमहरूको विश्लेषण	ढण
तालीका ञद्ध : जल (खोला, ताल, नदी) पारिस्थितिकिय प्रणालीमा पारेको जोखिमहरूको विश्लेषण	ढज्ञ
तालीका ञछ : पारिस्थितिकिय प्रणालीहरूको तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण	ढज्ञ
तालीका ञट : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान	ढघ
तालीका ञठ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम योजनाको प्रथमिकिकरण	ढड
तालीका ञड : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	ज्ञण्ट
तालीका ञढ : योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने	ज्ञडड
तालीका ढण : अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना	ज्ञढण

चीत्र सुची

चित्र ञ : जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम व्यवस्थापन बिच अन्तर्सम्बन्ध	ज्ञड
चित्र द्द : नारायण नगरपालिकाको जातीगत जनसंख्या विवरण	द्दज्ञ
चित्र घ : नारायण नगरपालिकाको भूउपयोग नक्सा	द्दट
चित्र द्दु : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना खाकाको समग्र प्रक्रिया	घद्द
चित्र छु : स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना प्रक्रिया	घघ
चित्र ट : सन् १९७१ देखि पछिल्लो अवस्थासम्म औसत न्यूनतम तापक्रम र अधिकतम तापक्रममा देखिएका परिवर्तन	टण
चित्र ठ : सन् १९७१ देखि पछिल्लो अवस्था सम्म औसत ऋतुहरूको औसत अधिकतम तापक्रममा देखिएका परिवर्तन	
टञ्चिचित्र ड : सन् १९७१ देखि पछिल्लो अवस्था सम्म औसत ऋतुहरूको औसत न्यूनतम तापक्रममा देखिएका परिवर्तन	टञ्च
चित्र ढ : सन् १९७१ देखि पछिल्लो अवस्थासम्म वर्षात्मा देखिएका परिवर्तन	टद्द
चित्र ङण : स्थानीयले बनाएको नारायण नगरपालिकाको नक्सा	टढ
चित्र ञज्ञ : नारायण नगरपालिकाको विभिन्न क्षेत्रमा रहेको पहिरोको अवस्था	टछ
चित्र ञद्द : नारायण नगरपालिकाको पहिरो जोखिम नक्शा	टट

परिच्छेद १ : योजनाको औचित्य तथा मान्यता

१.१ स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजनाको सन्दर्भ तथा औचित्य

जलवायु परिवर्तन नियमित प्राकृतिक प्रक्रिया हो यद्यपि मानव जन्य क्रियाकलापहरू वन विनाश, बहदो औद्योगिकीकरण, यातायात क्षेत्रमा पारम्परिक खनिज इन्धनको व्यापक प्रयोग र अव्यवस्थित शहरीकरणले हरितगृह ग्याँसको चिन्ताजनक उत्सर्जनबाट जलवायु परिवर्तनमा तिव्रता आएको छ । जलवायु परिवर्तनको कारकको रूपमा मानिएको हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जनमा नगण्य भूमिका हुँदा हुँदै पनि जर्मनवाच द्वारा प्रकाशित 'ग्लोबल क्लाइमेट रिस्क इन्डेक्स-२०२१' को १६ संस्करणका अनुसार, सन् २०००-२०१९ को अवधिमा जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित प्रमुख दस देशको सूचीमा नेपाल दशौं नम्बरमा परेको छ । ११ हजार भन्दा बढी त्यस्ता घटनाहरूको कारण ४,७५,००० भन्दा बढी व्यक्तीले जीवन गुमाए र विश्व अर्थतन्त्रले २.६६ ट्रिलियन अमेरिकी डलरको नोक्सानी बेहोनुपयो ।

जलवायु परिवर्तनले गर्दा तापक्रममा वृद्धि हुने, वर्षामा परिवर्तन हुने र समग्र पृथ्वीको प्राकृतिक सन्तुलनमा फरक पर्न थालेको महशुस हुन थालेको छ । हिमालका हिँउ पगलने, हिमतालहरू फुट्ने, अनियमित तथा अधिक वर्षा हुने, समुन्द्री सतह बढ्ने, बाढी, पहिरोको जोखिम तथा आवृत्ति बढ्ने, खडेरी लम्बिने तथा कृषि उत्पादनमा ह्रास आउने जस्ता समस्याहरू विकाराल रूपमा देखिदै आएका छन् । जिविकोपार्जनका लागि प्राकृतिक स्रोतहरू र बर्खे पानीमा अधिक निर्भर रहने हाम्रो देशमा यसको असर र पार्न सक्ने प्रभावहरू आउने दिनमा अबै बढोत्तर हुने देखिन्छ । नेपाल विश्वका १९८ मलुक मध्ये एक भू-कम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ आं (यु.एन वि.सि.पि.आर २००४), पानीजन्य

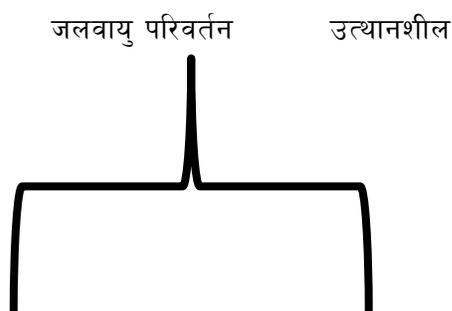
स्थानिय उत्थानशील कार्ययोजनाका निर्दिष्ट सिद्धान्तहरु (समावेशी, उर्ध्वगामी, लचिलो, तत्परता) लाई आधार विन्दु मानिने छ । नारायण नगरपालिकामा निर्मित स्थानिय उत्थानशील कार्ययोजनाले नारायण नगरपालिका अन्तर्गत पर्ने सम्पूर्ण वडाहरु, वस्ती र टोलमा तथा समुदायको उत्थानशील क्षमता अभिवृद्धि भई जिविकोपार्जनमा सुधार ल्याएको हुनेछ । यस योजनाका औचित्यहरु निम्नानुसार रहेका छन्:

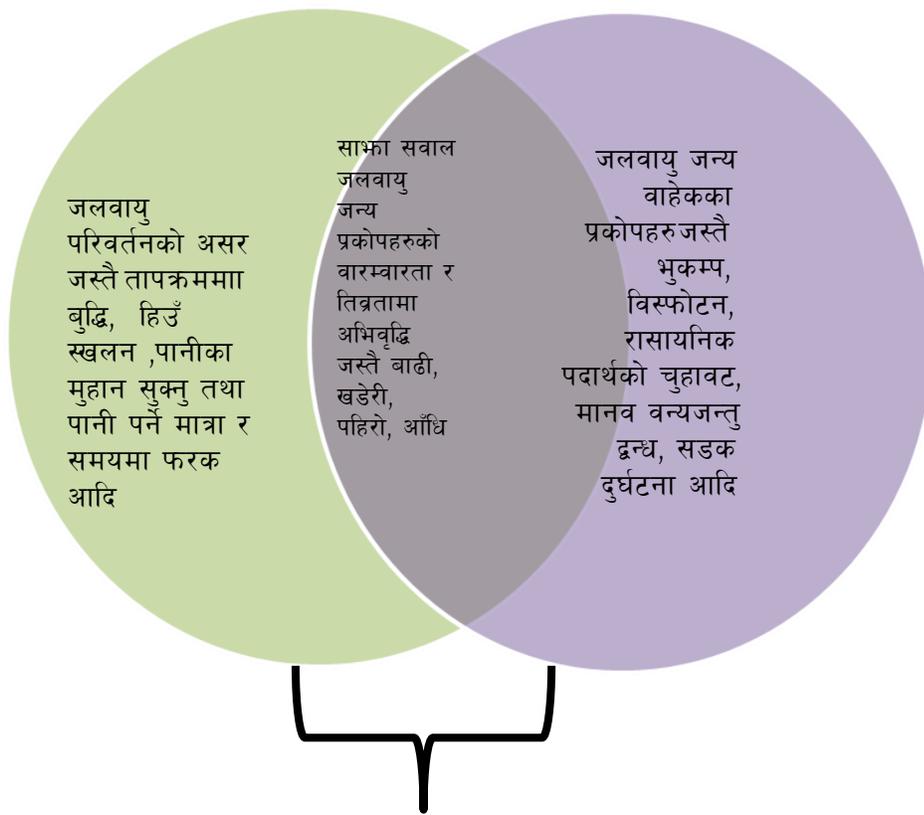
- अति जलवायु सङ्कटासन्न वडा, टोल, वस्ती तथा समुदाय र तिनका उत्थानशील चुनौती तथा अवसर लगायत कार्य पहिचान गर्न,
 - स्थानीय समुदायले आफ्ना आवश्यकता बारे आफैले निर्णय गर्न सहज तरिका प्रयोग गर्न सक्ने गरी उत्थानशील कार्यहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न,
 - स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना तयार गर्न र स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन बमोजिम सो कार्ययोजनालाई स्थानीय तथा राष्ट्रिय स्तरका योजनामा समेत समायोजन गर्न,
 - सेवा प्रदायक निकायले समयमै प्रभावकारी ढङ्गले स्रोत परिचालन गरी उत्थानशील कार्य क्रमबद्ध रूपमा अपनाउन तथा कार्यान्वयन गर्न,
 - कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्दै कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न, र
 - स्थानीय तथा राष्ट्रिय योजनालाई लागतको आधारमा उत्थानशीलका प्रभावकारी विकल्प पहिचान गर्न
- मान्यता:
- स्थानीय जलवायु उत्थानशील कार्ययोजना स्थान विशेष अनुसार फरक फरक हुन्छ ।
 - स्थानीय समुदाय तथा सरोकारवालाहरुको सहभागितामा लक्षित क्षेत्र, वर्ग तथा समुदायको पहिचान गरी जलवायु परिवर्तनको असरसँग सामना गर्न उत्थानशीलका उपायहरुको प्राथमिकीकरण गरी स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना तयार गरिएको छ
 - नगर स्तरीय उत्थानशील योजनाले लक्षित क्षेत्र, वर्ग तथा समुदायलाई समेटेी जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी कार्यक्रमहरुको तय गरेको हुँदा यो कार्ययोजना प्रभावकारी रूपले सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।
 - स्थानीय निकायमा निर्वाचित जनप्रतिनिधि भएको हुँदा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागी अनुकूल वातावरणको श्रृजना हुनेछ ।
 - स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना निर्माण गर्दा नगरपालिकामा रहेको सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुलाई समावेश गरिएकाले योजनालाई प्राथमिकताका साथ कार्य गर्न उपयुक्त वातावरण श्रृजना हुनेछ ।
 - स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाको निर्देशित सिद्धान्त उर्ध्वगामी, समावेशी, तत्परता र लचिलोमा आधारित भई स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

- राष्ट्रिय उत्थानशील योजनाले पहिचान गरेका क्षेत्रमा आधारित भई जलवायु परिवर्तनले असर गर्ने सबै विषयगत क्षेत्र समेटि विभिन्न सरकोकारवाला निकायहरुको सहभागितामा योजना तयार गरिएको छ ।
- स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना तयार गर्दा स्थानीय विपद व्यवस्थापनका पक्षहरुलाई पनि विशेष ध्यान दिइएको छ ।

१.३ स्थानीय उत्थानशील योजना र विपद जोखिम व्यवस्थापन बीच अर्न्तसम्बन्ध

स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना तयारीको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयले स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना तयार गरी लागु गरेको छ भने स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजना तयारीको लागि संघीय मामीला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन तयार गरी लागु गरिएको छ । दुवै दस्तावेजको लागि छुट्टाछुट्टै मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन लागु गरिएको भएता पनि यसको उद्देश्य, आसय, योजना तर्जुमा, प्रक्रिया र विधिमा खासै भिन्नता देखिँदैन । दुवै योजनाको मुख्य उद्देश्य नेपालले भोगीरहनु पर्ने र दोहोरीरहने बाढी, पहिरो, माहामारी, आगलागी, शीतलहर जस्ता विनासकारी समस्या तथा जोखिमहरु सँग जुध्न उत्थानसिल समुदायको निर्माण गर्नु रहेको छ । स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजनाले जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित जलवायुजन्य प्रकोपहरुमा केन्द्रित भई संकटासन्न समुदायको अनुकूलीत क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ योजना तयार गरेको र स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजनाले जलवायु जन्य तथा अन्य प्रकोपहरुलाई समेटी विपद व्यवस्थापनका पक्षलाई केन्द्रित गरी योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने भएकाले स्थानीय उत्थानशील योजना र स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना समायोजन गर्नु पर्ने आवश्यक देखिएको छ । विपद व्यवस्थापन योजनामा समावेश भए गरेका विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि योजनाहरु पनि स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजनामा समावेश गरी कार्यान्वय गर्दा अझ बढी प्रभावकारी हुने देखिएकोले यस योजनामा दुवै योजनाका समान रहेका पक्षहरुलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण

चित्र ३ : जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम व्यवस्थापन बिच अन्तर्सम्बन्ध

१.४ योजनाका सीमा :

नारायणनगरपालिकाको योजना निर्माणको लागि यस नगरपालिका गठन भएको विपद् व्यवस्थापन समितीका संयोजक तथा सबै सदस्यहरु, नारायण नगरपालिका, नगरपालिकाका अगुवाइमा विपद् व्यवस्थापन समितीका संयोजक तथा सदस्यहरु राजनितीक पार्टिका प्रतिनिधीहरु, सामाजिक संघ संस्थाका प्रतिनिधीहरु, स्थानिय स्तरका सरकारी कार्यालयका प्रतिनिधीहरु, दलित, अपाङ्ग, संघ संस्थाहरुबाट प्रतिनिधी, महिला लगायत सम्पूर्ण क्षेत्रको सहभागिता संकटासन्नता तथा क्षमताको पहिचान तथा विश्लेषण **VCA** औजारहरुको प्रयोग गरीएको थियो । नारायणनगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्दा पुर्ण रुपमा सहभागितामुलक प्रकृयाका माध्यामबाट गरिएको थियो । तर योजना तर्जुमा गर्दा देखिएका केही सीमाहरु निम्नानुसार छन् ।

- ❖ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत “विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६” विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका २०६८ तथा यसको परिमार्जन मस्यौदा निर्देशिका २०७४ र स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना दिग्दर्शन २०७४ मा व्यवस्था भए अनुसारको प्रकृयाबाट योजना निर्माण गरिएको छ । स्थानीय समुदायका

सरोकारवालाहरु संग भएको अन्तरक्रिया , विगतमा भएको क्षति र भविष्यमा हुन सक्ने क्षतिलाई आधार मानेर जोखिम स्तरीकरण गरिएको छ ।

- ❖ विपद जोखिम व्यवस्थापनको योजना अन्तर्गत बनाएका गतिविधीहरुको कार्यन्वयनका लागि सम्बन्धित गतिविधी स्थानिय तहका शाखाहरु, जिल्ला समन्वय समिती तथा दातृ संस्थाहरुबाट समेत सहयोग मिल्ने आशा गरिएको छ । अन्यथा योजना कार्यान्वयनमा समस्या पर्ने देखिन्छ ।
- ❖ नारायण नगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्दा सहभागितामुलक प्रकृयाका माध्यमबाट गरिएको थियो । यस प्रक्रियामा राजनीतिक पार्टिका प्रतिनिधीहरु, सामाजिक संघ संस्थाका प्रतिनिधीहरु, स्थानिय स्तरका सरकारी कार्यालयका प्रतिनिधीहरु, समुदाय स्तरका विपद् व्यवस्थापन समितिका प्रतिनिधी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको संस्थाहरुबाट प्रतिनिधी, महिला लगायत सम्पूर्ण क्षेत्रको सहभागिता रहेको थियो ।
- ❖ तथ्याक संकलनको क्रममा विगतका वर्षहरुमा भएका विपद्का घटनाहरु तथा त्यसबाट भएको क्षतिको सम्पूर्ण यथार्त विवरण प्राप्त गर्न कठिनाई भएकोले वडा तहको संकटासन्नताको स्तर निर्धारण, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको तर्जुमा, विपद् जोखिम न्यूनिकरणका गतिविधिहरु तथा बजेट निर्धारण गर्दा केही लचकता अपनाइएकोछ ।
- ❖ विपद् जोखिम व्यवस्थापनको योजना अन्तर्गत बनाएका गतिविधिहरुको कार्यन्वयनका लागि बढी मात्रामा बाहिरी श्रोतको भर पर्नु पर्ने अवस्था देखिन्छ । जसले गर्दा वाप्य श्रोत प्राप्त नभएमा योजनाको कार्यान्वयनमा नकारात्मक असर पर्ने सम्भावना देखिन्छ ।
- ❖ विभिन्न विपद्हरुबाट हुने क्षतिलाई सिमित स्रोत र साधनबाट न्यून गर्न चुनौती रहेकोछ ।
- ❖ स्थानिय विकास योजना निर्माण गर्दा विपद जोखिमलाई विश्लेषण नगरी योजना निर्माण गरिने परिपाटी समस्याको रुपमा रहेको ।

परिच्छेद २ : नारायण नगरपालिकाको परिचय

तालिका नं. १ : नगरपालिकाको सिमाना र संक्षिप्त परिचय

क्र.स.	शिर्षक	विवरण
०१.	पूर्व	पूर्वमा भगवतीमाई नगरपालिका
०२.	पश्चिम	पश्चिममा दुल्लु नगरपालिका,
०३.	उत्तर	उत्तरमा महावु र नौमुले नगरपालिकाले
०४.	दक्षिण	दक्षिणमा डुंगेश्वर नगरपालिका
०५.	क्षेत्रफल	११०.६३ वर्ग कि.मि.
०६.	घरधुरी संख्या	६५०४
०७.	जनसंख्या:	२६१११ जनगणना २०७८ अनुसार
०८.	नगरपालिकाको केन्द्र	वडा नम्बर १ को नयाँ बजार दैलेख
०९.	वडा संख्या	११ वटा
१०.	हावापानी	शीतोष्ण र समशितोष्ण
११.	समुद्र सतह न्यूनतम र अधिकतम उचाई	न्यूनतम ८२० चुप्रा र १६८० मि.ओखरबास अधिकतम

१२.	दिशान्तर :	८१° ४२' ३९'३४ पूर्व देखि पूर्व सम्म फैलिएको छ
१३.	अक्षांश	२८° ५०' ३२'०९' उत्तर देखि उत्तर सम्म
१४.	न्युनतम र अधिकतम तापक्रम	५° देखि ३४° डिग्री सेल्सियस
१५.	प्रमुख मातृ भाषा	नेपाली
१६.	मुख्य आमदानीको स्रोत	कृषि , पर्यटन र वैदेशिक रोजगार
१७.	साक्षरता प्रतिशत	८०.३१ प्रतिशत
१८.	महिला साक्षर	७८.१७ प्रतिशत
१९.	पुरुष साक्षर	८२.४६ प्रतिशत
२०.	औषत जनसंख्या वृद्धि दर	-०.३५
२१.	ब्याम्पस संख्या	०१
२२.	माध्यामिक विद्यालयको संख्या	०९
२३.	आधारभूत विद्यालयको संख्या	३२
२४.	प्राविधिक शिक्षालय	०४
२५.	प्रति सयमा १८ देखि ५८ वर्ष भित्रको बेरोजगार दर :	१५.२५ जना (प्रति सय जनामा)
२६.	नगरपालिकामा कार्यरत गैसस	संख्या

२.१ :नगरपालिकाको वडागत जनसंख्या र क्षेत्रफल :

नारायण नगरपालिकाको निर्माणमा तत्कालिन नारायण नगरपालिकाको १,२,३,तत्कालिन वडा नै १,२,३ वडा कायम भए भने वडा न.४ मा खरीगौरा गाविसको ८ र ९ वडा समावेश गरेर वडा न. ४ बन्थो नारायण नगरपालिकाको ५,६,७,८,९ वडालाई यथावत राखियो भने भवानी (१-९) १० र विन्देवासिनी (१-९) ११ गरेर नगरपालिकामा ११ वडा कायम गरेको पाईन्छ । क्षेत्रफलको हिसावले वडा न.११ ठूलो छ २४.३४ वर्ग कि.मि. छ भने वडा न. ६ सबैभन्दा सानो ३.६३ वर्ग कि.मि. छ । जनसंख्याले ३७२५ वडा न. १ छ भने सबै भन्दा कम १६४७ वडा न. ८ रहेको छ । नगरपालिकाका ११ वडामा पुरुषको संख्या धेरै भएको वडा पुरुष १८७२ महिला १८६३ छन् ।

तालिका नं. २ : नगरपालिकाको वडागत जनसंख्या र क्षेत्रफल

वडा	घरपरिवार	जनसंख्या	औषत परिवार	लैंगिक अनुपात	क्षेत्रफल
-----	----------	----------	------------	---------------	-----------

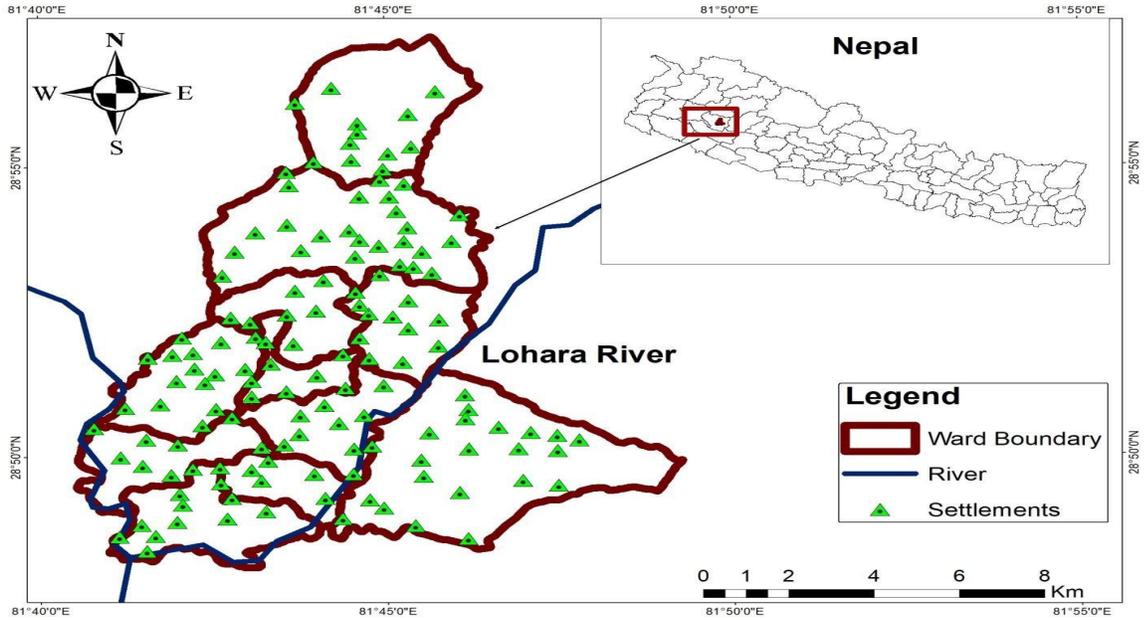
स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना ड्राफ्ट २०८२ नारायण नगरपालिका,दैलेख

		जम्मा	पुरुष	महिला			
१	१०१५	३७२५	१८७२	१८५३	३.६७	१०१.०३	६.९८
२	५०३	२१७९	१००६	११७३	४.३३	८५.७६	८.७९
३	४६५	१८६६	८२६	१०४०	४.०१	७९.४२	६.५४
४	५४९	२४०१	१११७	१२८४	४.३७	८६.९९	१८.६९
५	४७२	१८७२	८३३	१०३९	३.९७	८०.१७	७.५१
६	८७६	३३३१	१५७६	१७५५	३.८०	८९.८०	३.६३
७	५८४	२३०२	१०७३	१२२९	३.९४	८७.३१	७.६३
८	४५१	१६४७	७६६	८८१	३.६५	८६.९५	४.५
९	५८७	२१७८	९५४	१२२४	३.७१	७७.९४	८.७५
१०	४११	२०१८	९८४	१०३४	४.९१	९५.१६	१३.२७
११	५९१	२५९२	११९८	१३९४	४.३९	८५.९४	२४.३४
जम्मा	६५०४	२६१११	१२२०५	१३९०६	४.०१	८७.७७	११०.६३

स्रोत : जनगणना २०७८

२.२ अवस्थिति र भौगोलिक अवस्था

दैलेख एक सुन्दर र ऐतिहासिक पहाडी जिल्ला हो भने यो जिल्लामा हालको संघीय संरचना अनुसार ४ वटा नगरपालिका र ७ वटा गाँउपालिका रहेका छन् । त्यस मध्ये नारायण नगरपालिका नेपालको कर्णाली प्रदेशको मुटु नजिकै अवस्थित सुन्दर पहाडी नगरपालिका हो । देशमा संघीय संरचना बनेपछि स्थानीय स्तरमा विभिन्न गाँउ विकास समिति (गा.वि.स) तथा नगरपालिकाहरु मिलाएर नयाँ नगरपालिका तथा गाँउपालिकाहरु निर्माण भएका छन् । यसै सन्दर्भमा नारायण नगरपालिका पनि खरीगौरा गा.वि.स (वडा नं. ८ र वडा नं. ९), भवानी गा.वि.स, विन्ध्यवासीनी गा.वि.स र नारायण नगरपालिका (साविकका सबै वडाहरु) समायोजन भएर बनेको हो । यस नगरपालिकाको केन्द्र दैलेख जिल्लाको प्रशासनिक केन्द्र एवं दैलेख जिल्लाको सदरमुकाम दैलेख बजारमा रहेको छ ।

चित्रज्ञः नारायण नगरपालिकाको प्रशासनिक नक्सा

कर्णाली प्रदेशको राजधानी वीरेन्द्रनगर सुर्खेत भन्दा ६७ किलोमिटर उत्तरतर्फ रहेको यस नगरपालिका समुन्द्र सतहदेखि कम्तीमा न्यूनतम (चुप्रा) ८२० मी र अधिकतम (ओखरबास) १६८० मी उचाई र न्यूनतम तापक्रम ५ डिग्री सेल्सियस र अधिकतम तापक्रम ३४ डिग्री सेल्सियस तथा औषत १८०० मिमि वर्षा रहने यस नगरपालिकाको क्षेत्रफल ११०.६३ वर्ग किलोमिटरमा रहेको छ। क्षेत्रफलको हिसावले ११ न वडा सबै भन्दा ठूलो र वडा नं.६ सबैभन्दा सानो वडा रहेको छ। त्यसैगरी जनसंख्याको हिसावले वडा नं. ४ सबैभन्दा ठूलो र वडा नं ८ सबैभन्दा सानो रहेको छ भने औषतमा जनघनत्व २६७.०५ रहेको छ। समशितोष्ण हावापानी पाइने र ११ वटा वडा रहेको यस नगरपालिकामा २०६८को जनगणना अनुसार २७,०३७ जनसङ्ख्या रहेको छ। यस नगरपालिका २८ङ्कु३५ देखि २९ङ्कु८० उत्तरी अक्षांश तथा ८१ङ्कु५३ पूर्वी देशान्तर भित्र पर्दछ।

पूर्वमा भगवतीमाई नगरपालिका, पश्चिममा दुल्लु नगरपालिका, दक्षिणमा डुंगेश्वर नगरपालिका र उत्तरमा महावु र नौमुले नगरपालिकाले घेरेको यस नगरपालिकाका बहुसंख्यक मानिसहरु कृषि क्षेत्रमा नै निर्भर रहेका छन। दैलेख जिल्लाको सदरमुकाम समेत रहेको यस नगरपालिकामा कोटिला, कोतगढी, वेलासपुर मन्दिर, पञ्चदेवल कृतिदेवल वागमानी, राइली त्रिपानी जस्ता पर्यटकीय स्थलहरु समेत रहेका छन भने सावँरको छालाको लागि नेपालकै प्रसिद्ध ठाँउको रुपमा दैलेख जिल्ला चिनिने भएकोले सावँरको छाला उत्पादन पनि यसै नारायण नगरपालिका अन्तर्गत पर्ने गर्दछ। ब्राम्हण, क्षेत्री, ठकुरी, गुरुङ्ग, मगर नेवार, दमाई, सार्की, विश्वकर्मा आदिजस्ता जातजातीहरुको बसाई रहेको यस नगरपालिकाका बहुसंख्यक मानिसहरु नेपाली भाषा नै प्रयोग गर्दछन।

२.३ जलाधार

यस नारायण नगरपालिका लोहोरे खोला जलाधार क्षेत्रमा पर्दछ। नारायण नगरपालिकाको पूर्वमा लोहोरे खोला, पश्चिममा छामघाट र ताराघाट खोला, उत्तरमा तामे खोला र दक्षिणमा लोहोरे खोला पर्दछ। भौगोलिक दृष्टिकोणले नारायण नगरपालिका वरीपरी खोलाले घेरिएको र प्रशस्त मुहानहरु भएता पनि बजार क्षेत्रमा खानेपानीको समस्या रहेको छ। जम्मा ५१९८ घर धुरी मध्ये ६२.६२ प्रतिशतले पाईप बाट, १६.५८ प्रतिशतले कुवाँ बाट, १६.७८ प्रतिशतले धारा बाट र अन्य स्रोत हरुबाट ३.९८ प्रतिशत घरधुरीहरुले खानेपानीको प्रयोग गर्दै आएको देखिन्छ। बजार

क्षेत्रको खानेपानीको मागलाई सहारे खानेपानी आयोजना र मभुवा खानेपानी आयोजना संचालनमा रहेको र छिट्टै नै खानेपानीको समस्या समाधान हुने विश्वास नगरपालिकाको रहेको छ ।

२.४ सामाजिक, आर्थिक तथा मानविय अवस्था

२.४.१ सामाजिक अवस्था

दैलेख जिल्ला विभिन्न जातजातिहरूको उद्गम स्थलको रहेको कुरा इतिहासकारहरूले व्याख्या गरेका छन् । यस नारायण नगरपालिकामा पनि विभिन्न जातजातीका समुदायहरू बसोबास गरेका छन् । २०६८ को जनगणना अनुसार नगरको कुल जनसंख्या २७,०३७ रहेको छ, जसमा महिला १४,३९२ र पुरुष १२,६४५ रहेको छ । हाल घरधुरी सर्वेक्षण २०७४ अनुसार २९,५४४ पुगेको छ, जसमध्ये महिला १४,९९४ र पुरुष १४,५५० रहेको छ । जातीय रूपमा क्षेत्री, दलित, ब्राह्मण, जनजाती, ठकुरी लगायतका जातजातीको बसोबास रहेको छ । जातिगत जनसंख्या तलको तालिकामा दिइएको छ:

घरधुरी सर्वेक्षण २०७४ अनुसार यस नगरपालिकामा क्षेत्री जातीको (४८.२०%) बाहुल्यता रहेको छ, त्यसपछि क्रमशः दलित (२७.२२%), जनजाती (१२.९६%), ब्राह्मण (११.५१%) र अन्य (०.१%) जातजातीहरू रहेका छन् ।

विभिन्न जातजाती रहेअनुसार, ती जातजातीहरूले मान्ने चाडपर्वहरू पनि फरकफरक रहेका छन् । एउटै जातजाती भित्र पनि फरक फरक धर्मावलम्बीहरूको फरक फरक चाडपर्वहरू रहेका छन् । विजया दशमी, तिहार, जनै पुर्णिमा, कृष्ण अष्टमी, हरितालिका तिज, माघे संक्रान्ति, होली, चैते दशै, नव वर्ष, गुरु पूर्णिमा, नागपञ्चमी हिन्दुहरूका महत्वपूर्ण चाडपर्वहरू हुन् भने इसाईको क्रिसमस, बौद्ध धर्मावलम्बीहरूको बौद्ध जयन्ति, ल्होसार आदि महत्वपूर्ण चाडपर्वहरू हुन् ।

यस नारायण नगरपालिकाको महिला विकास शाखाका अनुसार जम्मा ५२० जनाले (पुरुष २४१ र महिला २७९) अपाङ्गता परिचय पत्र लिएका छन् । अपाङ्गता परिचय पत्र लिएका मध्ये पूर्ण अशक्त अपाङ्गता (रातो रंगको) भएका ६४ जना (पुरुष ४१, महिला २३), अति अशक्त अपाङ्गता (नीलो रंगको) भएका ११२ जना (पुरुष ४५, महिला ६७), मध्यम अपाङ्गता (पहेलो रंगको) भएका १४३ जना (पुरुष ५६, महिला ८७) र सामान्य अपाङ्गता (सेतो रंगको) भएका २०१ जना (पुरुष ९९, महिला १०२) रहेका छन् । घरजग्गा दुबैमा स्वामीत्व भएका महिला १९.१४% र जग्गामा मात्रै स्वामीत्व भएका ३५.९४% रहेका छन् । त्यसैगरी घरजग्गा दुबैमा स्वामीत्व नभएका महिलाहरू ४४.९२% रहेका छन् जस अनुसार महिला भन्दा पुरुषको घरजग्गामा बढी नै स्वामित्व भएको तथ्याङ्क ले देखाएको छ ।

२.४.२ मानवीय अवस्था

यस नारायण नगरपालिकामा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरूको वडा अनुसार साक्षरता दरलाई विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धेरै साक्षरता दर, ९१.०७% वडा न. १ को रहेको छ भने सबैभन्दा कम ५०% वडा न. १० को रहेको छ ।

यस नारायण नगरपालिकामा विभिन्न खालका जनचेतनामुलक तालिमहरू जस्तै: वचत तथा ऋण, संस्थागत नेतृत्व, लैंगिक सम विकास, स्वास्थ्य, परिवार नियोजन, खानेपानी सरसफाई, वन व्यवस्थापन, फोहोरमैला व्यवस्थापन र सिप विकास तालिमहरू प्राप्त गरेका ब्यक्तीहरू छन् । यस नगरपालिकाका २,००८ जनाले (पुरुष १२५४ र महिला ७५४) विभिन्न खालका सिप विकास तालिम लिएका छन् ।

यस नगरपालिकामा स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको सङ्ख्या ८१ रहेको छ । महिला तथा प्रजनन स्वास्थ्यको अवस्था विश्लेषण गर्दा स्वास्थ्य संस्थामा नै सुत्केरी गराउने गर्भवती महिलाहरूको प्रतिशत ७०% रहेको छ भने दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराउने महिलाको प्रतिशत ४२% रहेको छ । (नारायण नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा, २०७४) ।

यस नगरपालिकाको बसाइसराइको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा हाल सम्म नगरपालिकाको पञ्जिकरण शाखामा दर्ता भइ नारायण नगरपालिकामा बसाइसराइ गरी आउनेको सङ्ख्या २०७४ सालसम्म शून्य रहेको छ । यस नगरपालिका बाट अन्य जिल्लामा (विशेषगरी सुर्खेत, बाँके, बर्दिया, काठमाण्डौ, भक्तपुर, ललितपुर) बसाइसराइ गरी जानेको सङ्ख्या वि सं. २०७४ सालसम्म १०६ जना रहेको छ (नारायण नगरपालिका पञ्जिकरण शाखा २०७४) ।

२.४.३ आर्थिक क्रियाकलापहरूको अवस्था

यस नारायण नगरपालिकाका ६५.२% जनसङ्ख्या कृषीमा आश्रीत रहेका छन् । त्यसैगरी १३.७% व्यापारमा, १०.४% दैनिक ज्यालादारी, २९.४% नोकरी, १.३९% वैदेशिक रोजगारी, १.३५% गैह्र सरकारी संस्था र ५.०६% अन्य पेशामा आवद्ध रहेका छन् ।

११ वटा वडाको पेशागत विवरण विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा धेरै कृषि पेशामा आश्रीत समुदाय वडा नं. ४ मा रहेका छन् (९०.८१%) भने सबैभन्दा कम वडा नं. १ मा रहेका छन् (२७.८६%) । वडा नं. २ का ६३.१२% जनसङ्ख्या कृषि पेशामा निर्भर भएतापनि यस वडामा कृषिलाई व्यवसायको रूपमा अगाल्ने समुदाय बढि भएको छलफलको क्रममा आएको थियो । दैलेख जिल्लाको सदरमुकाम पनि वडा नं. १ मा रहेकाले पनि वडा नं. १ का ५६.०७% जनसङ्ख्या व्यापार पेशामा आवद्ध रहेका छन् भने सबैभन्दा कम वडा नं. ४ का ०.९% जनसङ्ख्या व्यापार पेशामा आवद्ध रहेका छन् । त्यसैगरी दैनिक ज्यालादारीमा निर्भर हुने जनसङ्ख्या सबैभन्दा धेरै वडा नं. ३ मा रहेका छन् (३४.०५%) । वैदेशिक रोजगार र गैह्र सरकारी संस्थामा आवद्ध जनसङ्ख्या वडा नं. ६ मा बढी रहेका छन् (घरधुरी सर्वेक्षण २०७४)

यस नगरपालिका भित्र रहेका मुख्य व्यापारीक केन्द्रहरूमा दैलेख बजार, चुप्रा बजार, सिमाडा लोहोरे बजार, भैसेखोर बजार र ठालुडाडा बजार रहेका छन् ।

नारायण नगरपालिकाको मुख्य पेशाका रूपमा कृषी रहेता पनि घरधुरी सर्वेक्षण २०७४ अनुसार जम्मा ०.२१% परिवारले मात्र आफ्नो खेतबारीको उत्पादनबाट खान पुगेर बेचबिखन गर्ने गर्दछन् । आफ्नो बारीको उत्पादनबाट ३ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने परिवार ३८.७८% रहेका छन् भने ४ देखि ६ महिना खान पुग्ने परिवार ३३.७४% रहेका छन् । त्यसैगरी ७ देखि ९ महिना खान पुग्ने परिवार १३.३३% छन् भने १० देखि १२ महिना खान पुग्ने परिवार १४.२% रहेका छन् ।

घरधुरी सर्वेक्षण २०७४ अनुसार यस नगरपालिकाको जम्मा ५,१९८ घरधुरी मध्ये सम्पन्नता स्तरीकरणको विश्लेषण गर्दा जम्मा १,२९३ घरधुरी अति विपन्न, १,५६३ घरधुरी विपन्न, १,३२६ घरधुरी मध्यम १,०१६ घरधुरी सम्पन्न रहेका छन् । यस नगरपालिकाबाट निर्यात गर्ने मुख्य बस्तुहरूमा कृषी तथा वनजन्य उत्पादन (खाद्यान्न तथा नगदेबाली, जडीबुटी आदि) र राडीपाखी रहेका छन् ।

सार्वरको छालाको लागि नेपालकै प्रसिद्ध ठाँउको रूपमा दैलेख जिल्ला चिनिने गर्दछ । यो छाला सामान्य तथा प्रसोधन गर्नका लागि तीन महिना लाग्ने गर्दछ । तयारी छालाबाट दैनिक उपभोग गरिने सामानहरू क्रमशः विभिन्न किसिमका जुत्ता तथा चप्पल, कम्मरमा बाध्ने पेटी व्याग, पर्ष आदि जस्ता बन्ने गर्दछ । यस छालालाई व्यवसायको रूपमा सामान्यतया दलित समुदायका सार्कीहरूले उत्पादन तथा प्रसोधन गरि प्रयोगमा ल्याउने गर्दछन् । सार्की समुदायको पुर्ख्यौली पेशाको रूपमा रहेको सार्वरको छाला उत्पादन तथा व्यवसायिकीकरण गर्नसके अझ धेरै यहाँका स्थानिय स्तरका यूवाहरूले रोजगार तथा आयआर्जनमा वृद्धि गर्न सकिने छ । यसलाई थप व्यवसायिक बनाउनको लागि र नेपाल भरी निर्यात गर्नको लागि यहाँको स्थानिय सरकारले विभिन्न किसिमका तालिम, आधुनिक प्रसोधन गर्ने प्रविधि भित्राई यस स्थानिय पुरानो कला तथा संस्कृतिलाई बचाई नेपाल भर चिनाउन नितान्त जरुरि देखिन्छ । दैलेखको एकमात्र चिनारीको रूपमा रहेको यसलाई व्यवसायिककरणमा जोड दिनको लागि र बाहिरबाट आउने आन्तरिक पर्यटक र वाह्य पर्यटकहरूलाई यी सामानहरू बेचबिखन गरि आयश्रोत बढाउन सकिन्छ ।

२.५ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था (वन, जलस्रोत, जमिन)

२.५.१ वन सम्बन्धि विवरण:

यस नारायण नगरपालिकाको जम्मा क्षेत्रफलको ४२.२८% क्षेत्रफल वन क्षेत्रले ओगटेको छ र जम्मा वन क्षेत्रको ९९.८२% क्षेत्र सामुदायिक वनको रूपमा समुदायलाई हस्तान्तरण गरीएको छ । यस नगरपालिकामा ४६ वटा (९०६५.६७ हेक्टर) सामुदायिक वन रहेका छन् भने ३ वटा (१६.३६ हेक्टर) कबुलीयती वन रहेका छन् ।

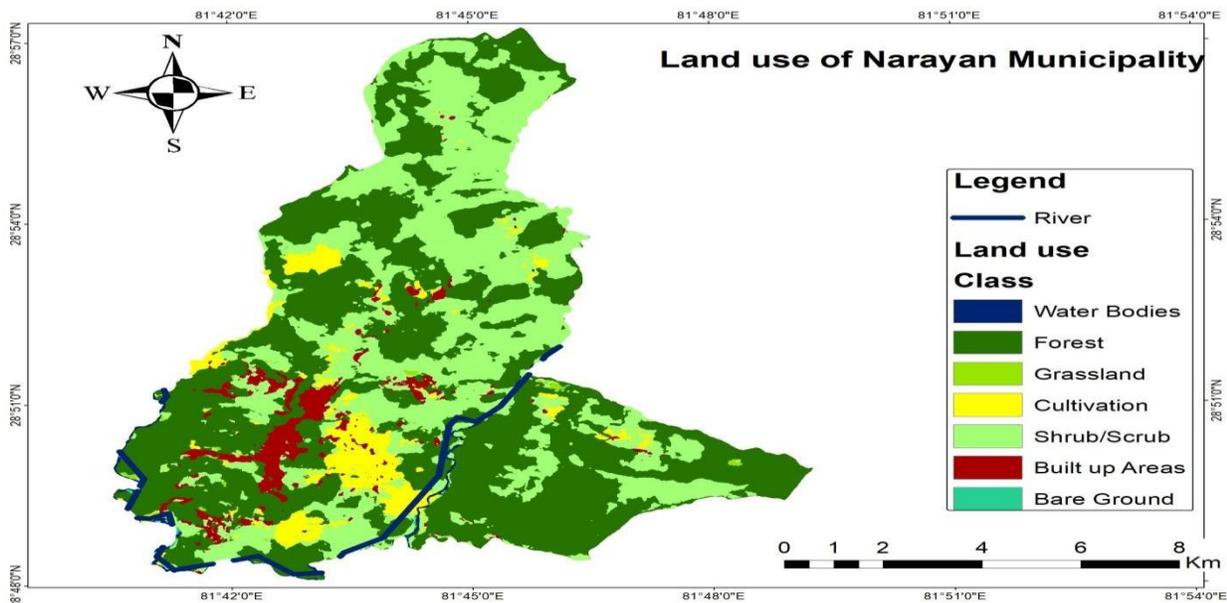
यस नगरपालिकाको तल्लो भुभागमा सालको जंगल अनि नदी-नालाले छोडेका बगर र टार क्षेत्रमा रहेका खयर-सिसौको वन, टुनी, जामुनो र लाम्पातेका वन लगायत विभिन्न थरीका मिश्रित वनले यस क्षेत्रका उष्ण किसिमको वनलाई परिभाषित गर्दछ । त्यसैगरी पहिरो गएका क्षेत्र तथा नयाँ माटोमा तिक प्रजातीको रुखहरु पइन्छ । उपउष्ण क्षेत्रमा सल्लाको वन रहेको छ । कटुस एवं खोटे सल्लाको जंगल सकिएपछि यस नगरपालिकाको वडा नं. १० र वडा नं. ११ मा विशेषगरी खसु, बाँफ, फलाँट, लालीगुराँसका वन भेटिन्छन् । ती मध्ये सौर, ओखर, पैयुँ विभिन्न जातका चिमाल गुराँस एवं ठिंघ्रे सल्ला मिसिन पुग्छन् । शीतोष्ण हावापानीमा विशेष गरेर कोणधारी वृक्ष प्रजातिमा देवदार, भुले सल्ला, रानी सल्ला, धुपी, अधिक भेटिन्छन् । वडा नं. १० मा ओखरको वृक्षारोपण गरीएको छ ।

जस्ताजडीबुटी/गैह्र काष्ठ वनजन्य उत्पादनहरु ९९% पाईन्छ । वडा नं. १० र वडा नं. ११ बाट केही मात्रामा जडीबुटी/गैह्र काष्ठ वनजन्य उत्पादनहरु पनि निर्यात गर्ने गरीएको छलफलको क्रममा आएको थियो ।

२.५.२ जमिन विवरण :

यस नारायण नगरपालिकाको भू उपयोगको अवस्था हेर्दा सबैभन्दा बढी ५७.६७% वन क्षेत्र रहेको छ । त्यसैगरी दोस्रोमा ३६.६५% बुट्यान क्षेत्र रहेको छ ।

क्रं सं.	विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि. मि.)	प्रतिशत
१	जलश्रोत क्षेत्र	०.६७५४	०.६१०५०३ %
२	वन क्षेत्र	५७.६७३२	५२.१३१६१ %
३	घाँसे क्षेत्र	०.३०९६	०.२७९८५२ %
४	कृषि क्षेत्र	६.७२४७	६.०७८५५ %
५	बुट्यान	४०.५४४९	३६.६५३६२ %
६	वस्ती	४.५४०९	४.१०४५८३ %
७	खुल्ला क्षेत्र	०.०९२३	०.०८३४३१ %
श्रोत:			

चित्रघ: नारायण नगरपालिकाको भूउपयोग नकसा

यस नगरपालिकामा जम्मा ८१९.३५ हेक्टर कूल सिञ्चित जमीन रहेकोमा २१५.०३ हेक्टर सालैभर सिञ्चित जमीन रहेको छ भने ६०४.३२ हेक्टर जमीन मौसमी सिञ्चित जमीन रहेको छ । असिञ्चित जमीनको क्षेत्रफल २११४.२५ हेक्टर रहेको छ । त्यसैगरी खेतीयोग्य जमिन ३६६७ हेक्टर खेतीयोग्य जमीन रहेको छ र जम्मा २९३३.६ हेक्टर जमीनका खेती गरीएको छ (नारायण नगरपालिका कृषि शाखा) ।

२.५.३ जलश्रोत विवरण :

भौगोलिक दृष्टिकोणले नारायण नगरपालिका वरीपरी खोलाले घेरिएको र प्रशस्त मुहानहरु भएता पनि बजार क्षेत्रमा खानेपानीको समस्या रहेको छ । जम्मा ५१९८ घरधुरी ६२.६२५ पाईप, कुवाँ १६.५८५, धारा १६.७८५ र अन्य ३.९८५ घरधुरीहरुले खानेपानी खाँदै आएको देखिन्छ । बजार क्षेत्रको खानेपानीको मागलाई सहारे खानेपानी आयोजनाले र मभुवा खानेपानीले संचालनमा रहेको र छिट्टै नै खानेपानीको समस्या समाधान हुने छ ।

२.६ भौतिक पुर्वाधारको अवस्था

यस नगरपालिकामा जम्मा ५४ वटा सामुदायिक बालबिबिकास केन्द्र र ८५ वटा आधारभुत विद्यालय सामुदायिक र निजि विद्यालय) रहेका छन् । त्यसैगरी ११ वटा माध्यमीक विद्यालय र १ वटा क्याम्पस रहेको छ । यस नगरपालिकामा ६ वटा प्राविधिक शिक्षालय रहेको छ भने ३ वटा सामुदायिक सिकाइ केन्द्र, १ वटा समाहित शिक्षा, १ वटा खुल्ला शिक्षा रहेको छ ।

यस नगरपालिकामा १ वटा सरकारी अस्पताल, १ वटा जिल्ला आयुर्वेद औषधालय, १ वटा आयुर्वेद केन्द्र, ६ वटा स्वास्थ्य चौकी, २ वटा सहरी स्वास्थ्य केन्द्र, १ वटा फार्मेशी र ६ वटा पोली क्लिनिक तथा औषधी पसल रहेका छन् ।

यस नगरपालिकाको वडा नं. २, ६, ७, ८ हुँदै करिब २० कि.मि क्षेत्र मध्यपहाडी राजमार्गले ओगटेको छ भने करिब १० कि.मि क्षेत्र सहायक राजमार्गले ओगटेको छ । वडा नं. १, ६, ८ र ९ हुँदै करिब १२ कि.मि को पक्की तथा कालोपत्रे सडक गएको छ । वडा नं. १ र ८ मा जम्मा २७ कि.मि सडक ग्राभेल रहेको छ । यस नगरपालिकाको सबै वडामा गरी जम्मा १४२ कि.मि लामो कच्ची सडक रहेको छ । सबै वडाका वडा कार्यालयहरु नगरपालिकाको कार्यालयवाट सडक सञ्जाल मार्फत जोडिएका छन् ।

यस नगरपालिकाको दैलेख बजार क्षेत्रको १.२ कि.मि सतह ढल क्षेत्र पक्की स्ल्याबले ढाकिएको छ र १० कि.मि ढल क्षेत्र पक्की स्ल्याबले ढाकिएको छैन । जम्मा २० मिटर ढल क्षेत्रमा ह्युम पाइप प्रयोग गरीएको छ । यस नगरपालिकामा जम्मा ४ वटा सार्वजनिक शौचालयहरु (बसपार्क काडा चौर, उद्योग वाणिज्य संघ भवन नजिक गणेश स्थान, डेकेन्द्रचोक नजिक सल्ली डाडा र चुप्रा बजार) रहेका छन् ।

नगरपालिका भित्रको विद्यमान भोलुङ्गे पुल/पुलपुलेसा तथा पक्की पुलहरु रहेका छन् । ११ वटा भोलुङ्गे पुल र ७ वटा पक्की पुल रहेका छन् । ८ वटा भोलुङ्गे पुल र ५ वटा पक्की पुल, नारायण नगरपालिका र अन्य पालिका सँग जोडिएका छन् ।

नारायण नगरपालिकामा उर्जाको रुपमा बिजुली (५४.२९%), सोलार (३७.९६%) र मट्टीतेल (१.३७%) मुख्य रुपमा प्रयोग गर्ने गरीन्छ । वडा नं. १ र ९ का लगभग सबै बस्तीमा (९५% भन्दा बढी) बिजुली बत्तीको प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्या रहेको छ । त्यसैगरी वडा नं. १० मा बिजुली बत्ती प्रयोग गर्ने सङ्ख्या शून्य रहेको छ भने वडा नं. ११ मा जम्मा १.६५% ले यसको प्रयोग गर्ने गर्दछन् । बिजुली बत्ती नभएका ठाँउमा सोलारको प्रयोग गर्ने गरीएको छ । बिजुलीको लागि पोल तथा तारको व्यवस्था भइसकेको छ र निकट भविष्यमा नै नगरपालिका भरी बिजुलीको सुविधा पुग्ने नगरपालिकाको योजना रहेको छ ।

२.६.१ नगरपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरुको अवस्था तथा उपलब्ध सेवाहरु

यस नगरपालिकामा विभिन्न सारकारी निकाय तथा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैह्रसरकारी संघसंस्थाहरुले विभिन्न क्षेत्रहरुमा काम गर्दै आएका छन् । संघसंस्थाहरुको विवरण तथा ति संस्थाहरुको उद्देश्य तथा कार्यक्षेत्रहरु तल तालिकामा दिइएको छ :

तालिकाः राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैह्र सरकारी संस्थाहरुको विवरण

क्र सं.	संघसंस्थाको नाम	रहेको स्थान	सम्पर्क नं.	उद्देश्य/कार्यक्षेत्र
1	एभरेष्ट क्लब, दैलेख	नयाँबजार	089 420247	पोषण
2	SNV\EnDev	नयाँबजार	9848935745	उर्जा
3	सोसेक नेपाल, दैलेख	नयाँबजार	089 410096	महिला बालबालिका
4	सेवक दैलेख	नयाँबजार	9858050143	उद्यमीहरुको विकास
5	सि.डि.पि नेपाल	पुरानोबजार	9858050040	सामाजिक परिचालन, क्षमता विकास
6	सेतो गुराँस बाल विकास सेवा	नयाँबजार	9848001169	महिला तथा बालबालिका

7	महिला सशक्तिकरण मञ्च १०९८ बाल हेल्प लाइन	नयाँबजार	०८९ ४२०२३१	महिला तथा बालबालिका
८	महिला तथा बालबालिका केन्द्र (सोसेक)	नयाँबजार	०८९ ४१०२२२	महिला तथा बालबालिका
९	स्याक नेपाल	नयाँबजार	९८४८०६४१३९	किशोरी शिक्षा
१०	सुआहारा	नयाँबजार	०८९ ४१०१९२	स्वास्थ्य, शिक्षा
११	नेपाल स्काउट	दैलेख वजार		खोज, उद्धार
१२	युनिसेफ नेपाल	दैलेख वजार		जलवायु परिवर्तन उत्थानशील तथा विपद् जोखिम न्युनीकरण, बालबालिका
१३	विश्व खाद्य कार्यक्रम	दैलेख वजार		पौष्टिक आहार
१४	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	दैलेख वजार	०८९ ४२०११२ ९८५८०१७७७७	विपद्
१५	जिल्ला समन्वय समिति	दैलेख वजार	०८९ ४२०११४ ९८५८०४२२२२	विपद्
१५	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	दैलेख वजार	०८९ ४२०१२५ ९८५८०१५५५५	सुरक्षा, विपद्
१६	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	दैलेख वजार	०८९ ४१०१२७ ९८५८०५५४७७	मानव स्वास्थ्य
१७	कृषी ज्ञान केन्द्र	दैलेख वजार	०८९ ४२०१४५ ९८४६५५६०४०	कृषी तथा खाद्य सुरक्षा
१८	डिभिजन वन कार्यालय	दैलेख वजार	०८९ ४२०१३२ ९८५८०५०१३२	वन संरक्षण, सम्बर्द्धन, वृक्षारोपण, पर्या पर्यटन

19	पशुसेवा कार्यालय	दैलेख वजार	089 410148 089 420148	पशुपालन
20	महिला तथा बालबालीका कार्यालय	दैलेख वजार	089 410153 9841361244	लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण
21	खानेपानी तथा सरसफाइ सब डिभिजन कार्यालय	दैलेख वजार	089 420153 9858050053	खानेपानी तथा सरसफाइ
22	प्रावीधीक कार्यालय	दैलेख वजार	089 420131	
23	उद्योग विकास शाखा	दैलेख वजार	089 420136 9848300088	उद्योग, पर्यटन
24	वागवानी अनुसन्धान केन्द्र	दैलेख वजार	089 420156 9844187723	फलफुलको विरुवा
25	नेपाल खाद्य संस्थान शाखा कार्यालय	दैलेख वजार	089 420191 9848433660	खाद्य सुरक्षा
26	नेपाल विद्युत प्राधीकरण शाखा कार्यालय	दैलेख वजार	089 410130 9844056123	विद्युत
27	जिल्ला खेलकुद विकास समिति	दैलेख वजार	089 420082 9848142333	खेलकुद
28	उद्योग वाणिज्य संघ	दैलेख वजार	089 420170	उद्योग, पर्यटन
29	सिञ्चाइ विकास डिभिजन कार्यालय	दैलेख वजार	089 410106 9846069953	सिञ्चाइ

स्रोत : गैह्र सरकारी संस्था महासंघ दैलेख, सामाजिक विकास शाखा नारायण नगरपालिका, जिल्ला समन्वय समिति दैलेख

२.७ नगरपालिकाको सशासनको अवस्था

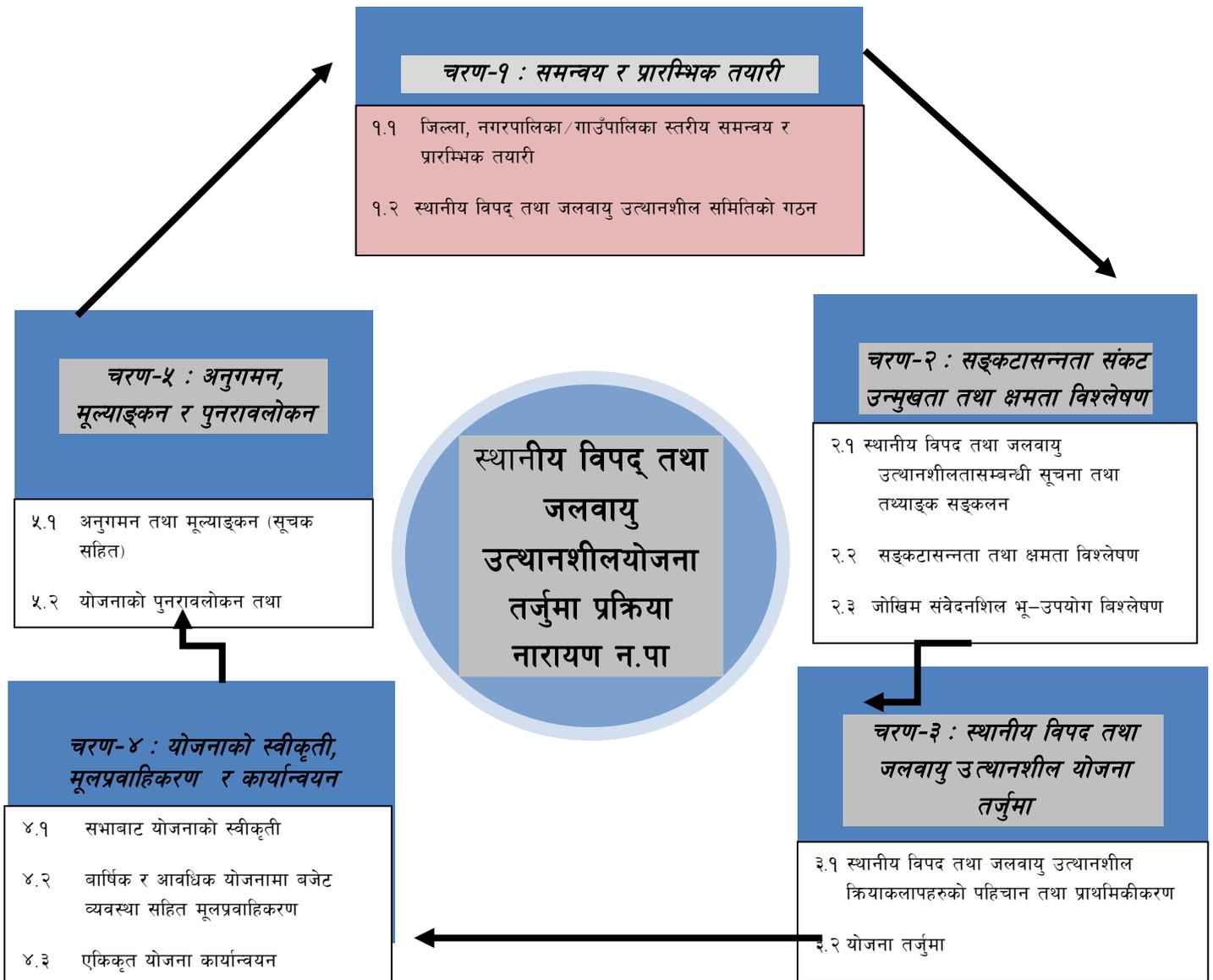
नेपालको सविधान बमोजिम स्थानीय तहको अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था कार्यन्वयन गर्न तथा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बिचको सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्द्धन गर्दै जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी सुलभ र गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्न, लोकतन्त्रका लाभहरुको समानुपातिक समावेशी र न्यायोचित वितरण गरी कानुनी राज्य र दिगो विकासको अवधारणा अनुरूप

समाजवाद उन्मुख संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणालीलाई स्थानीय तहदेखि नै सुदृढीकरण गर्न र स्थानीय नेतृत्वको विकास गर्दै स्थानीय शासन पद्धतिलाई सुदृढ गरी स्थानीय तहमा विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यासलाई संस्थागत गर्न स्थानीय सरकारको सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकाले नेपालको संविधानको धारा २९६ को उपधारा (१) बमोजिमको व्यवस्थापिका ससंदले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बनाएको छ ।

नारायण नगरपालिकाले जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी सुलभ र गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्न, समानुपातिक समावेशी र न्यायोचित वितरण गरी कानुनी राज्य र दिगो विकासको अवधारणा अनुरूप समाजवाद उन्मुख संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणालीलाई समुदाय, वडा हुँदै पालिका स्तर सम्म नै सुदृढीकरण गर्न र स्थानीय नेतृत्वको विकास गर्दै पालिकाको शासन पद्धतिलाई सुदृढ गरी नगरपालिकाको विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यासलाई संस्थागत गर्न स्थानीय सरकारको सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न आफ्नो स्थानीय ऐन, कानून तथा निर्देशिका तयार गरी त्यसै अनुसार निति तथा कार्यक्रममा अवलम्बन गरेको छ ।

परिच्छेद ३ : स्थानिय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना निमार्णको विधि र प्रक्रिया:

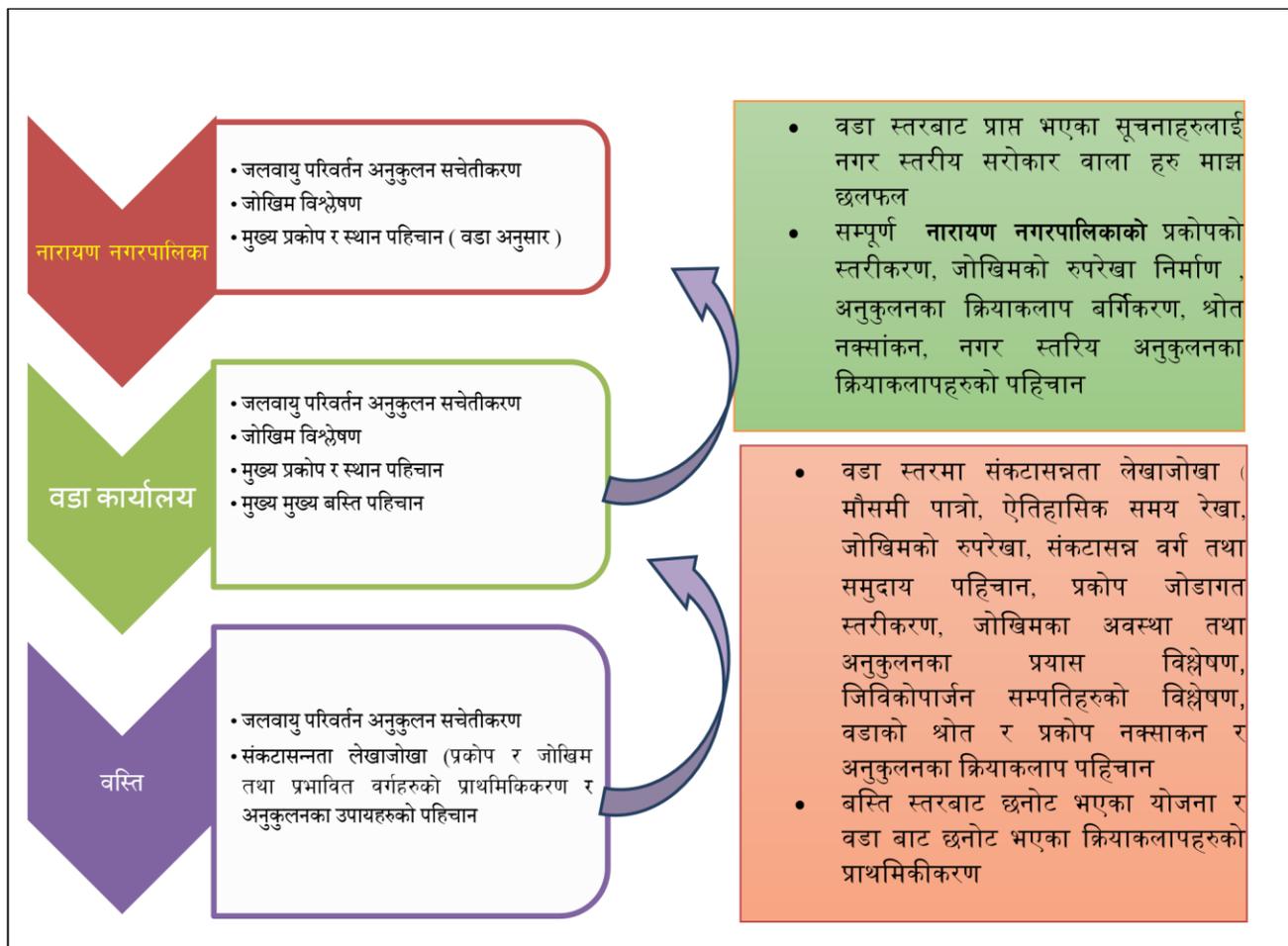
यो योजना तर्जुमा गर्दा तल उल्लेखित विधि र प्रक्रियाहरु अपनाइएको छ :

- ❖ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन योजना अति जोखिमको अवस्थामा रहेको भनी पहिचान गरिएको नारायण नगरपालिका लाई जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा जिल्ला समन्वय समिति संगको समन्वयमा यस योजना निर्माण प्रकृत्यामा छनौट गरिएको छ
- ❖ योजना तर्जुमा गर्दा नगरपालिका स्थित सबै सरोकारवालाको सहभागितालाई सुनिश्चित गरिएको छ ।
- ❖ विगत वर्षहरूको विपद्को अवस्था बारेमा विश्लेषण गरिएको छ ।
- ❖ नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ ।
- ❖ नगरपालिकाको सम्पूर्ण वडाहरूमा गई तथ्याङ्क संकलन गरिएको छ ।
- ❖ नगरपालिका कार्यरत क्रियाशिल निकायको क्षेत्रगत रूपमा क्षमता विश्लेषण गरिएको छ ।
- ❖ तर्जुमा भएको योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि जिम्मेवारी बाँडफाँड गरिएको छ ।
- ❖ विपद्को ऐतिहासिक समय रेखा विश्लेषण,संस्थागत विश्लेषण गरिएको छ ।
- ❖ आपत्कालिन प्रतिकार्यको लागि गरिने पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्रममा क्षेत्रगतरूपमा रहेका दक्षता, ज्ञान, सीप, विधिको प्रयोगका लागि समन्वयमा जोड दिइएकोछ
- ❖ विभिन्न चरणमा नगरपालिका स्तरीय गोष्ठीको आयोजना गरी योजनालाई अन्तिम रूप दिईएकोछ ।

स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना खाकाको समग्र प्रक्रिया

स्थानिय उत्थानशील कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठी नारायण नगरपालिकामा मिति २०७७/१२/२९ गतेका दिन जनप्रतिनिधीहरू र नगरपालिका स्तरिय सरोकारवालाहरूलाई जलवायु परिवर्तन उत्थानशील सचेतिकरण गरेर सुरुवात गरिएको थियो । सो गोष्ठीमा नगरपालिका क्षेत्रमा मुख्य मुख्य प्रकोपहरूको पहिचान साथै जोखिमहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । त्यसैगरी वडा स्तरमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतिकरण, प्रकोपको पहिचान र बस्तिहरू छनौट पश्चात् बस्तिहरूमा संकटासन्नता लेखाजोखा र उत्थानशीलका क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएको थियो । वडामा संकटासन्नता लेखाजोखा, प्रकोप श्रोत नक्सांकन समेत तयार गरी उत्थानशीलका क्रियाकलापहरू पहिचान गरिएको थियो । प्रत्येक क्रियाकलापहरूलाई विभिन्न सुचकको आधारमा प्राथमिकिकरण गरिएको थियो । प्रत्येक वडा बाट आएका सुचनाहरूलाई पुन नगरपालिकामा मिति २०७८/०१/१४ गतेका दिन प्रस्तुत गरिएको थियो । वडाहरूको स्तरीकरण, श्रोत नक्सांकन, नगरपालिकाको जोखिम विश्लेषण, नगरपालिका स्तरिय उत्थानशीलका क्रियाकलापहरू पहिचानका साथै वर्गिकरण गरिएको थियो ।

चित्र ५ : स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना प्रक्रिया

यस स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजना तयारी गर्दा अपनाईएका चरण तथा तिनका नतिजाहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।

३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि

जलवायु परिवर्तन नविनतम विषयवस्तु भएकाले जलवायु परिवर्तनले पार्ने असर तथा प्रभावलाई सम्बोधन गर्नका लागि प्रभावकारी स्थानिय उत्थानशील कार्ययोजना तयार गर्न जलवायुले के कस्तो असर पारेको छ, के कस्तो प्रभाव पार्न सक्दछ, उत्थानशीलका विद्यमान अवसर वा चुनौती के के छन् र त्यसको सामना गर्नका लागि आवश्यक स्रोत र साधन कसरी जुटाउने आदि सूचना स्थानिय स्तरमा जानकारी गराउन समुदाय, वडा तथा बस्ती र नगरपालिका स्तरमा १७ वटा सचेतना तथा अभिमुखीकरण क्रियाकलाप संचालन गरिएको थियो । सो क्रियाकलाप बाट प्रत्यक्ष रुपमा ३७४ व्यक्ति लाभान्वीत भएका छन् ।

सचेतना कार्यक्रममा सङ्गठान समुदाय, स्थानीय निकाय, राजनीतिक दल, शैक्षिक एवं सेवा प्रदायक संघ-संस्था, विज्ञ, दलित, जनजाति, कृषक, युवा र सर्वसाधारणलाई सहभागी गरिएको थियो । सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमको लागि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्रस्तुति, सामुहिक छलफल, लक्षित वर्ग छलफल, सामुहिक कार्य आदि प्रयोग गरिएको थियो ।

३.२ संकटासन्नता, जोखिम विश्लेषण तथा वस्तुगत विवरणको तयारी

यस प्रकृया मार्फत संकटासन्न व्यक्ति तथा समुदायहरु र जीविकोपार्जन तथा पर्यावरणीय प्रणालीको विवरण तयार गरी सो बमोजिम उत्थानशील र जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरु तयार गर्न मद्दत पुगेको छ । संकटासन्नता तथा उत्थानशील मूल्याङ्कन तथा लेखाजोखाका लागि मौसमी पात्रो, बाली पात्रो, ऐतिहासिक समयरेखा, संकटासन्नता नक्सांकन, जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रगत प्रभाव, पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेका प्रभाव, जीविकोपार्जनका स्रोत र प्रकोप विच अन्तर सम्बन्ध, जोखिम तथा उत्थानशीलको विश्लेषण, उत्थानशीलका उपायहरुको प्राथमिकिकरण जस्ता सहभागितामूलक अभ्यास तथा विश्लेषण गरि सो बाट आएका नतिजाहरु तल उल्लेख गरिएको छ ।

३.२.१ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

यस नारायण नगरपालिका, दैलेखमा विगतमा भएका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपका घटनाक्रमहरुको प्रकृति र प्रभाव विश्लेषण गर्न विगत ३० वर्ष देखि हालसम्मको जलवायुजन्य प्रकोप, प्रभाव, प्रभावीत समुदाय र त्यससँग जुध्न समुहले गरेका प्रयासहरुका साथै सो प्रकोपको असरहरुको भविष्यको परिदृष्यको बारेमा नारायण नगरपालिकाको बस्तिहरु, वडा र पालिका स्तरमा जनप्रतिनिधिहरु, जेष्ठ नागरिक, वृद्धिजिवी तथा जानिफकारहरुको उपस्थितीमा समग्र विश्लेषण गरी संकटासन्नताको समग्र अवस्था निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालीका द्दः प्रकोपको ऐतिहासीक घटनाक्रम

क्र.सं.	प्रकोप	वारम्बरता (पटक)	वर्ष	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	प्रभावित समुदाय वा वर्ग	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरु	बचाउका प्रयास र संस्थागत सहयोग
१	पहिरो	15	2050 2056 2059 2061 2064 2067 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. ८ को सिमाडा टोलको १५ घरधुरीको ४५ रोपनी खेतमा क्षति वडा नं. ८ को नाउली टोलका १० घरका २५ रोपनी पाखो खेत तथा सिमसेनेखानेपानी मुहान क्षति वडा नं. ५ को भैसिखोरको महेन्द्र मा.वि. मा रु.५० हजार बराबरको क्षति वडा नं. ३ को कालीमाटी टोलका १५ घरका ४५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति □ वडा नं. १० को तौलिया टोलको गोपी खोला सिंचाई कुलोमा क्षति हुँदा ६ घरधुरीप्रभावित वडा नं. ९ को परानो बस पार्क बिदाई चौतारा टोलका २ घर र १ विद्यालयमा सामान्य क्षति र वडा नं. १० को तौलिया टोलको ६ घरधुरीको २० रोपनी खेतमा क्षति, २ घर नष्टभई बसाईसराई भएका वडा नं. ३ को कालीमाटी टोलका १ घर क्षति 	दलित, विपन्न, संकटासन्न	अतिवृष्टिका कारण पहिरोका घटनाहरु अझै बढ्न सक्ने, पहिरोहरु बेलैमा नियन्त्रण नहुँदा पहिरोको वृद्धि हुँदै गइ पहिरोबाट हुने क्षती बढ्दै जाने	भू संरक्षण कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, नारायण नगरपालिका, जल उत्पन्न प्रकोप तथा विभिन्न कार्यालयहरुको सहयोगमा तटबन्धन गरीएको, सिञ्चाइ कुलोहरु मर्मत गरीएको, वृक्षारोपण गरीएको, पहिरोबाट प्रभावित घरधुरीहरुलाई राहत उपलब्ध

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना ड्राफ्ट २०८२ नारायण नगरपालिका, दैलेख

			☐ भई रु.५ लाख बरवरको क्षति वडा नं. ३ को सुमिगैरा टोलका ७ घरका २२ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति, वल्लो कालीमाटी, अरिगाले, खेतखोला टोलका १८ घरका १२० रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति, मसारकाले धारा टोलका ३ घरका १२ रोपनी खेत क्षति, तिदुगैरा टोलका १३ घरका ६० रोपनी खेत क्षति, ठुलाखेत टोलका ५ घरका ३० रोपनी खेत क्षति, खुर्सानिवारी टोलका १० घरका ५० रोपनी खेत क्षति, परिमाटे टोलका ☐ १ घरधुरी नष्ट भई रु.५ लाख बराबरको क्षति वडा नं. ४ को भिरमैरा टोलका ७ घरधुरीको १५ रोपनी खेतमा क्षति भई रु.१ लाख बरवरको क्षतिवडा नं. ९ को बाँसकोट टोलका ५० घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति ☐ वडा १० को माभगाउँ टोलका १८ घरका ४० रोपनी पाखो खेत क्षति ☐ वडा नं. ५ को छातीकोट टोलका श्री नवदर्गा आधारभूत विद्यालय (आ.वि.) क्षति भईरु.१ लाख बराबरको क्षति, वडा नं. ७ को जार्नखोला टोलका श्री जनजागृती आ.वि.मा रु.१ लाख बरवरको क्षतिर वडा नं. ९ को राजपानी टोलको ४० घरधुरीको १०० रोपनी खेतमा क्षति, ५ घर नष्ट भई बसाईसराई भएको			गराइएको
--	--	--	--	--	--	---------

			☐ वडा नं. ७ को डाँडाखोरिया टोलको पिन्नाल्डेगैरामा ३५ घरधुरीको २५ रोपनी खेतक्षति, वडा नं. ११ को मुखिया माझपानी टोलको २ घरधुरीको १० रोपनी खेतमा क्षति			
--	--	--	---	--	--	--

□ वडा नं. १ को नमूना बस्तीको १ घर क्षति, ३ जना (म.: २, पु: १) को मृत्यु भएको, वडा नं. २ को विभिन्न पानीका श्रोतहरू (रुजाल मुहान, सिमल गैडा मुहान, तल्लो खानेपानी कुसाडा, रोला खोला कुसाडा, काट्टे खोला, पहाडा मुहान, पिपला खोलामुहान) क्षति भई २०० घरधुरीका महिलालाई पानी ल्याउन समय बढी लागी

घरायसी काम सक्न मुस्किल, वडा नं. ६ को थाम्सेना टोलको ५ घरधुरीको १० रोपनी खेतमा क्षति, वडा नं. ७ को जाजेखोला टोलका २० घरका १५० रोपनी खेत क्षति, वडावत देखि जाजेखोला अनाहको ३ कि.मि मोटर बाटो ८ ठाउँमा क्षति भई २० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित, वडा नं. ८ को तल्लो तर्ताड टोलका २६ घरधुरीको ५० रोपनी खेत क्षति, ठालुडाँडा देखि तल्लो तर्ताड सम्मको ३ कि.मि. मोटर बाटो ५ ठाउँमा क्षति भई १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित, वडा नं. ९ को बर्मा टोलका ३५ घरका २५ रोपनी पाखो खेत तथा बर्मा खानेपानी योजना ४ महिना बन्द भई महिलाको समय बढी खर्च भई घरायसी काममा बाधा, वडा नं. १० को माहबु सम्मको

				१० कि.मि. मोटर बाटो २० ठाउँमा क्षति भई २० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित रवडा नं. ११ को गाहावारी बखरडाँडा टोलका १ घरका ६ रोपनी पाखो खेत क्षति			
--	--	--	--	---	--	--	--

□ वडा नं. २ को ढुङगेखानी टोलको ३५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने गोगनपानी खानेपानीमा रु.३ लाख बराबरको क्षति,वडा नं. २ खम्ब देखि कुसाडाको मोटरबाटोको कारण कुसाडा टोलका १५ घरधुरीको ६० रोपनी खेत क्षति,वडा नं. ४ को कठायत टोलका २ घरका १२ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति,वडा नं. ४ को फलिया खोला टोलका ६ घरका १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति,वडा नं. ८ को गैरागाउँ टोलका ८ घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति,वडा नं. ८ को ठकाने दलित वस्ती टोलका ४५ घरधुरीको २४ रोपनी खेत क्षति,वडा नं. ८ को सिममाडा टोलका उत्तसेनी मुहानमा क्षति भई विद्यालय तथा १८ घर प्रभावित,वडा नं. ९ को ठालुडाँडा देखि चुप्रा सम्मको ७ कि.मि मोटर बाटो २ ठाउँमा क्षति भई १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित,वडा नं. ९ को बाँसकोट खेतघर टोलका ६ घरधुरीको १५ रोपनी खेत क्षति,भटेरी टोलका २० घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति,वात्थला, मैला डाँडा, डाल्का टोलका २० घरधुरीको ३० रोपनी खेत क्षति, सालखर भल्म टोलका सिस्नेरी सिँचाई कुलो क्षति भई ११ घरप्रभावित,वडा नं. १० को बाँसघारी टोलका ७

				<p>घरघुरीको १२ रोपनी खेत क्षति, वडा नं. ११ को लोहरे देखि त्रिपानी राईली सम्मको १४ कि.मि. मोटर बाटो १६ ठाउँमा क्षति भई ३० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित र वडा नं. ११ को काँडा टोलका १० घरघुरीको १५ रोपनी खेत क्षति</p>		
--	--	--	--	---	--	--

			<p>□ वडा नं. १ को कुईकानाको ५ घरको ५ रोपनी खेत बगाएको, मसेडी टोलका २ घरको ६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति, वडा नं. २ सियाली खोला मोटर बाटोले सियाली टोलका ६ घरधुरी १५ रोपनी खेत तथा पाखो बारी क्षति,गाडा पानी देखि वालीसरा सम्मको बाटोले वडा नं. २ का ४३ घरधुरीको३५ रोपनी खेत तथा पाखोबारी क्षति,एकान्त कुना देखि श्रीस्थानको मोटर बाटोले कुसाँडा टोलका ६० घरधुरीको ४० रोपनी खेत तथा पाखोबारी क्षति, वडा नं. ४ को भुवाखाडा, वडिगैडा टोलका ९ घरका ३५ रोपनी खेत क्षति, रुपाखेत देखि देवलकाँडा जाने ४ कि. मि. मोटरवाटो २ ठाउँमा, देवलकाँडा टोलका ५ घरधुरीको २० रोपनी खेत क्षति,कलेल चोक देखि रातापानी जाने २ कि.मि. मोटर रातापानी टोलका ४ घरका १० रोपनी खेत क्षति,लामिडाँडा टोलका ३ घरका १० रोपनी खेत क्षति, देवलकाँडा, रानीवन टोलका ६५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने १२० रोपनी खेतका सेतो पखेरा सिंचाई पोखरी क्षति,भिरमैरा टोलका २० घरधुरीले प्रयोग गर्ने भिरमैरा सिंचाई कुलो</p>		
--	--	--	--	--	--

				<p>क्षतिभई ६० रोपनी खेतको रोपाई तथा अन्य प्रयोग नभएको,रातापनी जाने मोटरबाटोले लुछेकाँडा टोलका ३० घरधुरीले प्रयोग गर्ने आरुगैरा मुहान क्षति भई वैकल्पिक श्रोत प्रयोग गर्नु परेकोले महिलाहरुमा घरको काममा बोझ थपिएको,वडा नं. ५ देखी वडा नं. १० सम्मको १२ कि.मि. मोटरबाटो ५ ठाउँमा क्षति भई ५ दिन सवारी साधन आवतजावत बन्द, सन्तके टोलका १ घरका रु.५ लाख बराबरको क्षति,वडा नं. ३ देखी वडा ५ सम्मको ४ कि.मि मोटरबाटो १० ठाउँमा क्षति भई ६ दिन सवारी साधन आवतजावत बन्द,भैसखोर देखि विनी जाने ३ कि.मि. मोटर वाटो ७ स्थानमा क्षति भई १३ घरका ३० रोपनी खेत क्षति, सुनार टोलका २५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने ओखले खा.पा क्षति भई ३ महिना वैकल्पिक श्रोतका कारण महिलालाई घरको काममा बोझ,वडा नं. ६ को विजैरा टोलका विरौटा सिंचाई कुलो क्षति भई ९ घरधुरीको ९० रोपनी समयमा रोपाई नभई मौसमी पानीमा भर परेको,सानो नाउला टोलका ९ घरका १० रोपनी खेत क्षति,गणेश थान देखि भुर्ती सम्मको २ कि.मि. मोटर वाटो ४ ठाउँमा क्षति भई १० रोपनी खेतीयोग्य जमिन प्रभावित,भुर्ती कपरनाउला टोलका ६ घरधुरीको १० रोपनी खेत क्षति,रामपुर देखि विजौरा सम्मको २ कि. मि. मोटरबाटो ५ ठाउँमा क्षति,वडा नं.</p>		
--	--	--	--	--	--	--

				<p>७ को बिजौरा र भनभने टोलका ५५ घरधुरीको १०० रोपनी खेत क्षति,जाजेखोला पहिरा कालामा सडक निर्माण गर्दा १ कि. मि. वन क्षेत्र क्षती तथा सानो जातका बिरुवा नष्ट,जाजेखोला पहिरा कालाका १० घरधुरीको ४० रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति,जाजेखोला चुनखानी सिस्नेरीका २ घरधुरीको ५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति,डोप्का टोलका २४ घरधुरीको ५० रोपनी खेत क्षति,वडावत देखि बिजौरा भनभने मोटर बाटोबाट ३५ घरधुरीको ५०रोपनी खेतीयोग्य जमिन क्षति,वडा नं. १० को ओखरबास टोलका २ घरधुरीको १० रोपनी खेत क्षति,वडा नं. ११ को टाटामाखु टोलका २५ घरधुरीको २५ रोपनी खेत क्षति,चौपारी टोलका ६ घरधुरीको १० रोपनी खेत क्षति,जुफिया टोलका ११ घरधुरीको २० रोपनी खेत क्षति रथाली टोलका १० घरधुरीको २० रोपनी खेतमा असर</p> <p>☐ विनिखोला, मार्सेखोलाको सिञ्चाइ कुलो पहिरोले बगाएको, अलैची बारी, रातापानीको खेत बगाएको</p>		
--	--	--	--	---	--	--

		☐ वडा नं. ४ को खानेपानी, बिद्युत लाइन र वाटो भत्काएको, वडा नं. ७ को जरेपानीमा पहिरो गइ खेतीयोग्य जमिन बगाएको, सिस्नेरी, उत्तेसेनी, डोष्कामा पहिरो गइ केही जमिन बगाएर केही जमिन पुरेर असर गरेको, बिजौराको सडक वाटो भत्काएको, वडा नं. ९ को भतेरीमा पहिरो गएर २०० मिटर सडक		
--	--	--	--	--

				<p>विगारेको, राजापानीको ७० घरधुरी लाई असर गरेको, सालतडामा पहिरो गएर सालतडा सामुदायिक वन लाई असर गरेको त्यसैगरी २५० मिटर सिञ्चाइ कुलोलाई असर गरेको, भोसेडाडा कोरीठेगाँउमा ७ घरधुरीहरूलाई असर गरेको, सालखर्क भल्म खेतमा पहिरो गएर १५ घरलाई असर गरेको र खेतमा पनि असर गरेको, वडा नं. ११ को ढाडे पहिरोले बस्ती जोखिममा परेको र ७ रोपनी खेतमा असर गरेको, टाटागाँउमा सडकको पहिरोले ३ घरलाई असर गरेको, राइनादेवी विद्यालय पहिरोका कारण जोखिममा, उत्तीसेनी टौवाडाडा सामुदायिक वनमा पहिरोले असर गरेको, पानीपोखरी देखि तल्लाबारी सम्म गएको पहिरोले २ घर जोखिममा, घट्टेखोलाको पहिरोले मालीका सामुदायिक वन र सिञ्चाइ कुलोमा असर, काडामा पहिरोका कारण ७ घर जोखिममा, वडा नं. १० को नौमुले पाखोको पहिरोले नौमुले सामुदायिक वन, ४ घरधुरी जोखिममा, पाइपलाइनलाई असर गरेको, मकैखोरियाको पहिरोले मकैखोरिया सामुदायिक वनमा असर, कालेखोला सिञ्चाइ कुलोमा असर गरी २५ हेक्टर खेतलाई असर, चीसबढुङ्गामा गएको पहिरोले ४ घरलाई असर गरेको, बाँसघारीमा गएको पहिरोले १६ रोपनी खेत लगेको, वनखेत सिञ्चाइ कुलोलाई असर गरेको, कामीखोरीयामा गएको पहिरोले तौलीया जाने सडकलाई असर गरेको, आरोला सिञ्चाइ</p>		
--	--	--	--	--	--	--

				<p>कुलो र १६ रोपनी खेतलाई असर गरेको, सल्लेरी ठुलो खेतमा गएको पहिरोले २५ रोपनी खेतलाई असर गरेको, धारा खेतमा गएको पहिरोले १० रोपनी खेत बगाएको र धाराखोला सिञ्चाइ कुलोलाई असर गरेको, गोवीखोलाको पहिरोले २ वटा सिञ्चाइ कुलोलाई असर गरी २० रोपनी खेतमा असर गरेको, नाउलाको तैलीया पहिरोले खानेपानी पुरेको, छान्नामा गएको पहिरोले १ घर जोखिममा, खापरथान डाडागाउको पहिरोले १ घरलाई स्थानान्तरण गरीएको, कालेखोलामा गएको पहिरोले जिल्लाको खानेपानीलाई असर गरेको, रास्कोटमा गएको पहिरोले रास्कोट गाउको ६ घर जोखिममा, वडा नं. ८ को उत्तीसेनामा गएको पहिरोले सिमडा खानेपानीमा असर, खेत बारीमा असर गरेको, जडेपानीको पहिरोले खानेपानीलाई पुरेको, ५ रोपनी खेतमा असर गरेको, तरतयाङ्ग सरस्वती आधारभुत विद्यालय नजीकको पहिरोले विद्यालयलाई असर गरेको, पहिरा खोलामा गएको पहिरोले ३ घर जोखिममा, ७ रोपनी जती खेतबारी कटान गरेको, चीउरेनीको पहिरोले ६ रोपनी खेत बगाएको, ढकानेमा गएको पहिरोले ३५ घर जोखिममा, नाउलेखोला जैसीखेतमा गएको पहिरोले ६ रोपनी खेतमा असर गरेको, मध्यपहाडी रोड देखि ज्यामिरेखोल्सी सम्मको पहिरोले ५० घर जोखिममा र खेत तथा कुलोमा असर गरेको, वडा नं. २ को</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

				<p>खोप्चेउकाली सिञ्चाइ कुलोलाई असर गरेको जसका कारण ४०० रोपनी खेतलाई असर गरेको, परीयाल कुलो बगाएर ५०० रोपनी खेतमा असर र ३० घरधुरी जोखिममा, माल्लीखोला तल्लो कुलो बगाएर ५० रोपनी खेत र ८ घरधुरीलाई असर गरेको, लामाकोट खाडा उपालीमा गएको पहिरोले खाडा उकाली कुलो बगाएको, सियाली पिप्ला सिञ्चाइ कुलो बगाएको र ४०० रोपनी खेत प्रभावित र १५ घरधुरी जोखिममा, अधेरीखोला घरखेत कुलो बगाएको, बाह्र सानेमा गएको पहिरोले सपाखेतगाँउ जोखिममा, सुइगाँढ कालदुङ्गाको सिञ्चाई कुलो बगाएको जसका कारण २५० रोपनी खेतमा असर र माल्ली टोलको १० घरधुरी जोखिममा, कुसडा माल्ली सडक खण्डमा पहिरोले असर गरेको, कुलेनी सिञ्चाइ कुलो बगाएर २०० रोपनी खेतमा असर गरेको, कालदुङ्गा देखि नाउला सम्म र कालदुङ्गा देखि पटौजी सम्मको कुलो बगाएको, अतिवृष्टिका कारण ८ वटा घर भत्कीएको, पेट्रोलियम पदार्थको उत्खननको अनुसन्धानको क्रममा विष्फोट गराउँदा कोटथाप्राटोलको २ वटा घर चर्कीएको</p>		
--	--	--	--	--	--	--

२	खोला कटान /बाढी	ट	दृण्टछ दृण्टद दृण्टघ दृण्टद्ध दृण्टट दृण्टठ	☐ वडा नं. ३ को खुर्सानीवारी, कालिमाटी टोलको ☐ १२ घरधुरीको ३१ रोपनी खेतमा क्षतिवडा ☐ नं. ६ को रेडक्रस मा. वि. को २०० मिटर पर्खाल भत्किंदा रु.३ लाख बराबरको	विपन्न, संकटासन्न वर्ग, दलित, खोला	अतिवृष्टि बढ्दै जानाले बाढीको घटनाहरु बढ्दै जान सक्ने, त्यसैगरी छोटो	विभिन्न सरकारी तथा गैह्रसरकारी संस्थाहरुको सहयोगमा
---	-----------------------	---	--	--	---	--	--

			<p>क्षति,वडा नं. ७ देखी वडा ९ सम्मको ४ कि.मि. लोहरे खोला स्थित रहेका २५ घरधुरीको ३० रोपनी खेतमा क्षति,वडा नं. ९ को कोटिला खोलाले कोटिला खेत टोलका ६० घरधुरीको २० रोपनी क्षति,वडा नं. १० को खत्री डाँडा टोलका १० घरधुरीको १० रोपनी खेत क्षति र वडा नं. १० को ओखरबास टोलका ३ घरधुरीको ४ रोपनी खेत क्षति,वडा नं. ९ को चुप्रा बेलघारी क्षेत्रका १४ घरधुरीको २० रोपनी तथा ३ हेक्टर</p> <p>सामुदायिक वन क्षेत्रलाई लोहरे खोलाले क्षति,वडा नं. १० को तौलिया टोलका १० घरधुरीको ५ रोपनी खेत क्षति र वडा नं. ११ को सारु, लिडके, जातरा र लोहरे टोलका २० घरधुरीको ३० रोपनी खेत लोहरे खोलाले क्षति,वडा नं. १ को गहतारीको कुलो बगाएको, पिउने पानी प्रदुशीत भएको, वडा नं. ६ को सडकको माटो बगाएर ३०० मिटर सिञ्चाइ कुलो पुरेको, १५ रोपनी खेत र १० रोपनी बारी पुरेको,वडा नं. ७ को अना, चौसिल्ले, बिजौरा, घट्टेखोला, सेरा भनभनेमा</p> <p>☐ खोलाले कटान गरी खेतीयोग्य जमिन बगाएको र बस्ती पनि जोखिममा, वडा नं. ९ को कुण्ठाखोलाले कुण्ठाखोला सामुदायिक वनको नर्सरीमा असर गरेको, बास्कोट घरखेत खोलाले १०० घरधुरी जतीको खेतमा असर</p> <p>☐ गरेको, वडा नं. ११ मा</p>	नजकिको बस्तीहरु	समयमा ठुलो पानी पर्नाले बाढीको बारम्बारतामा बृद्धि हुन सक्ने, भौतिक स्रोत तथा प्राकृतीक स्रोतहरुमा बढी असर पर्न सक्ने	खोला नियन्त्रणका लागि तटबन्धन, सिञ्चाइ कुलो मर्मत, सडकमा नालीहरुको निर्माण तथा व्यवस्थापन
--	--	--	--	-----------------	---	---

				<p>लोहोरे खोलाले लामातौडको खेतमा असर गरेको, टुन्नेखोलाले गारगुलेको खेत र सिञ्चाइ कुलोमा असर गरेको, वडा नं. १० मा तामेखोलाले २० रोपनी खेतमा असर गरेको, काठेपुलमा क्षती गरेको, गोपी खोलो १० रोपनी खेतलाई असर गरेको र काठेपुल बगाएको, गैह्वाबारी खोलाले २० रोपनी जती खेत कटान गरेको, वडा नं. ८ मा लोहोरे खोलाले गैराबौर देखि खोलाभौंरा सम्म कटान गरी ६० घर जोखिममा, सिञ्चाइ कुलो, बाल शिक्षा भवन, प्रतिकालय, भोलुङ्गे पुल, मण्डलीलाई असर गरेको, नाउली खोला, धारा खोला, चौडा खोलाले खेतबारीलाई असर गरेको, ज्यामीरे खोलाले खानेपानी, सिञ्चाइ, खेतबारी, वन जंगल र १० घरधुरीलाई असर गरेका, वडा नं. २ को काट्टेखोला मुहान कटान गरेको</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

३	सुखा खडेरी	6	2070 2071 2072 2073 2074 2077	<p>☐ वडा नं. १ का १५० घरधुरीको ३०० रोपनी बारीमा गहुँ उत्पादनमा कमी र वडा नं. ११ का खातीगाउँ टोलका ७० घरधुरीले प्रयोग गर्ने सिलङ्गी मुहान सुकी ३५ रोपनी खेतमा समयमा रोपाई भएन वडा नं. १ कुईकानाको पदेना कुवा सुकी ५ घरधुरीका महिलाहरु १ महिना सम्म पानी लिन जाने समस्याका कारण घरको काममा बोझ, वडा नं. १ कुईकाना च्यानडाँडा कुवा सुकी ५ घर प्रभावित, वडा नं. १ कुइकाना पिन्नाल्डे कुवा सुकी ५० घर ३० मिनेट टाढाको मुहान प्रयोग गर्नुपर्ने भएको र वडा नं. ११ का काँडा टोलका २५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने बियारा मुहान सुकी २७ रोपनी खेत प्रभावित वडा नं. १ भगवती टोलको बन्धारा कुवा सुकी ५० घरका महिलाको समय बढी खर्च भई घरको काममा असर, पुरानो बजार टोलको विष्णुमति धारा सुकी १६ घरधुरीका मानिसहरु टाढाको मुहानमा पानी लिन जानुपर्ने र वडा नं. ११ को टाटामा खु टोलका ८० घरधुरीले प्रयोग गर्ने धारापानी मुहान सुकी बैकल्पिक श्रोतको प्रयोगले महिलाको</p> <p>☐ घरको काम प्रभावित वडा नं. १ नयाँ बजार सिदुका कुवा सुकी ५० घरधुरी प्रभावित, धुलपुर गुलिया र तल्लो कुवा सुकी २३ घरधुरीका महिलाको खानेपानी लिन जाने समय तथा घरको काममा बाधा, वडा नं.</p>	विपन्न, दलित बढि प्रभावित । सबै समुदायलाई प्रभाव पारेको	सुखाका दिनहरुमा बृद्धि भइरहेकाले भविष्यमा यसको असर अझै बढ्न सक्ने, पानीका मुहानहरु सुक्दै जानाले खानेपानीको समस्या बढ्ने, खोलामा पानको सतह कम हुदै जानाले सिञ्चाइमा समस्या बढ्ने, कृषि बाली तथा फलफुलको उत्पादनमा कमी, पानीको समस्या बढ्नाले तथा खाद्यबालीमा असर पर्न गइ बसाइसराइमा बृद्धी हुन सक्ने, वेरोजगारी समस्या बढ्न सक्ने, वन डढेलोको घटना भन वृद्धि हुने	खानेपानीका कुवा तथा मुल संरक्षणका लागि सहयोग, सिञ्चाइ पोखरी निर्माण, सिञ्चाइ कुलो निर्माण तथा सिञ्चाइको व्यवस्थापन, वृक्षारोपण,
---	------------	---	--	---	---	---	---

				<p>६ नयाँगाउँ टोलको खत्री नाउला कुवा सुकी १० घरधुरी प्रभावित, वडा नं. ८ को तल्लो कुवा, जोगी धारा, ढलदसि कुवा, प्रभु धारा, धैरेनी कुवा, कागतपाने कुवा, ठकुरी धारा लगायतका मुहान सुकी २०० घरधुरीको आयआर्जनका क्रियाकलापमा असर रवडा नं. ११ को जुफिया टोलका ३५ घरधुरीले प्रयोग गर्ने कालोपानी, अलैचीवारी मुहान सुकी ३० रोपनी खेत प्रभावित</p>		
--	--	--	--	---	--	--

□ वडा नं. १ गतारी राम मन्दिर कुवा सुकि १६ घरधुरीमा मानिसहरु ३ महिना अर्को मुहान प्रयोग गर्नुपर्दा बढि समय खर्च भई महिलाहरुमा कामको बोझ थपिएको, केईकाना सिमलगौरा कुवा सुकी १० घरधुरी प्रभावित, वडा नं. ४ को ५० घरधुरीको रु.५ लाख बराबरको तरकारी क्षति, ५०० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी, वडा नं. ५ को १० घरधुरीको १० रोपनीमा रु.१ लाख बराबरको तरकारी क्षति, ३०० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ मकै, कोदो उत्पादनमा कमी, वडा नं. ६ को १५ घरधुरीको ३० रोपनीमा रु.३ लाख बराबरको तरकारी क्षति, ५०० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी, वडा नं. ७ को १०० घरधुरीको १०० रोपनीमा रु.१० लाख बराबरको तरकारी क्षति, ३०० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ मकै, कोदो

				<p>उत्पादनमा कमी, गोलादेउ चुनखानी टोलको चुनदानी मुहान सुकी ५ घरधुरीको खेतसमयमा रोपाई नभई नेपाल खाद्य संस्थानको चामलले निर्वाह गर्नुपरेको, साउने नाउला, ढुङ्गे धारा, खडिक धारा, खत्री धारा, दार्ना धारा, चिसापानी धारा, पल्लो सानोधारा विजैरा मुहान आंशिक रूपमा सुकी ३०० घरधुरीप्रभावित, वडा नं. ८ को २५ घरधुरीको २० रोपनीमा रु.२ लाख बराबरको तरकारी नष्ट, १५० घरधुरीको ५०% धान, गहुँ, मकै, कोदो उत्पादनमा कमी, वडा नं. ९ को २५ घरधुरीको ५० रोपनीमा रु.३ लाख बराबरको तरकारी क्षति, ४५० घरधुरीको ३०% धान, गहुँ मकै, कोदो उत्पादनमा कमी, वडा नं. ११</p> <p>का पानीका श्रोत (जुगेपानी, कालापानी, अलैचि खानेपानी, सिलम्पुरनाउला, जुगेखोली, साउने नाउला, खेल्ने चौर)</p> <p>स्रोत सुकी १२० घर प्रभावित</p> <p>☐ सबै वडामा गहुँ बाली मा ८०% सम्म उत्पादनमा ह्रास आएको, त्यसैगरी मकै बाली, मुसुरो, तोरी, केराउ, चना, आलु, तरकारी बाली र फलफुलमा मा असर गरेको, खानेपानीको मुलहरु सुकेको, वनमा सल्लाको पातहरु सुकेको, रोगकिराको प्रकोप बढेको</p>			
४	चट्याङ्ग	१०	२०५४ २०५५	<p>☐ वडा नं. ३ को गोलक्षेना टोलको ३ घर र २ भैंसी नष्ट</p>	सबै	जलवायु परिवर्तनका	अर्थिङ्ग गर्ने गरीएको

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना डाफ्ट २०८२ नारायण नगरपालिका, दैलेख

			2061				
--	--	--	------	--	--	--	--

			<p>2062 ☐ वडा नं. ६ को बेलधारा टोलका १ घरमा क्षति,</p> <p>2063 १ जना पुरुषको मृत्यु तथा २ जना</p> <p>2064 घाईते</p> <p>2073 ☐ वडा नं. ३ को खुर्सानिवारी टोलका २ घरधुरी</p> <p>2074 नष्ट भई २ भैंसी र २ गाई क्षति</p> <p>2075 तथा वडा कार्यालयमा रु.१ लाख बराबरको</p> <p>2076 क्षति</p> <p>☐ वडा नं. ७ को किमुगाउँ टोलका ४ घर क्षति</p> <p>तथा ३ जना मानिस घाईते</p> <p>☐ वडा नं. ३ को खुर्सानिवारी टोलका १० घरधुरी</p> <p>प्रभावित भई १ पशु नष्ट तथा १</p> <p>महिला घाईतेवडा नं. ३ को मसाडा टोलको १</p> <p>☐ घर नष्ट भई १ पुरुषको मृत्यु तथा १</p> <p>महिलाघाईते,वडा नं. ५ को धिताह मालिका</p> <p>चौरको १ घरधुरीको</p> <p>☐ १ पुरुषको मृत्युवडा नं. ५ को धिताह</p> <p>मालिका चौरको विद्युत टान्समिटर २ वर्ष</p> <p>सम्म अवरुद्ध, छातिकोटको विद्युत टान्समिटर</p> <p>अवरुद्ध, वडा नं. ९ को बासकोट टोलका १</p> <p>घर नष्ट भई १ पुरुषको मृत्यु, ☐ वडा नं. १०</p> <p>को डाँडागाउँ टोलका २ घर नष्ट भई १</p> <p>बच्चाको मृत्यु तथा २ पशु</p> <p>☐ मरेको</p> <p>वडा नं. ९ को बर्मा टोलका ५ घरधुरीको क्षति</p> <p>भई ७ कुखुरा तथा ४ घरको मिटर बक्स</p> <p>क्षति,वडा नं. १० को तौलिहवा टोलका १</p> <p>घरधुरी नष्ट भई १ भैंसी क्षति</p>		<p>कारण भविष्यमा</p> <p>चट्याङ्का</p> <p>घटनाहरु बढ्दै</p> <p>जान सक्ने र</p> <p>यसबाट पर्ने</p> <p>असरहरु पनि</p> <p>बढ्दै जाने</p>
--	--	--	---	--	--

			☐ वडा नं. ९ को बासकोट गाँउमा १ जनाको मृत्यु भएको, डाडेघारी र भदौरेमा ट्रान्सफर्मर, मिटरबक्स र विद्युतीय उपकरणमा असर गरेको, वडा नं. १० को जौबारीमा २ वटा बाखा मरेको, डाडागाँउमा १ जना घाइते, बियाडाडामा ७ बाखा, १ भैंसी र २ गाई मरेको, वडा नं. ११ मा १ जनाको सोलारमा असर गरेको ☐ वडा नं. १ को रानीधारामा चट्याङ्ग परी घाइते भएको र विद्युतीय उपकरणमा असर, वडा नं. ७ को किमुगाँउमा १ जना घाइते र बिजौरामा २ जना घाइते			
--	--	--	--	--	--	--

५	आगला गी/वन डढेले	५	2070 2071 2073 2074 2077	☐ वडा नं. ३ को कालीमाटी टोलको २ घरहरु पूर्ण रुपमा नष्ट भई ५ बाखा तथा रु.२ लाख ☐ ५० हजार बराबरको क्षतिवडा नं. ३ को साडखोला टोलको ३ घरहरु पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.५ लाख बराबरको क्षतिवडा नं. १ को श्रीस्थान सामुदायिक वनमा डडेलो लागी उनिऊ उत्पादनमा कमी, वडा नं. २ को तल्लो जारकोट टोलको १ घर पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.२ लाख ५० हजार बराबरको क्षति, वडा नं. ३ को खुर्सानीवारी टोलको १ घर पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.६० हजार नगद सहित रु.५ लाख बराबरको क्षति, वडा नं. ४ को वडिगैडा टोलको २ घर पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.९ लाख ५० हजार	सबैमा असर परेको तर विशेष गरी विपन्न र वनको नजिकका बस्तीहरु बढि प्रभावित ।	सुख्खाको समय लम्बिदै गएकाले वन डडेलोको घटनाहरु पनि अभै बढ्दै जान सक्ने र जसका कारण प्राकृतीक तथा भौतिक स्रोतहरु प्रभावित हुन सक्ने ।	समुदायले स्वतस्फूर्त रुपमा वनमा लागेको आगो निभाउने गरेको, बाटो तथा खोलाहरुलाई अग्निरेखाको रुपमा सरसफाइ गर्ने गरीएको, सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहहरुले बैठकहमा वन डडेलो
---	------------------------	---	--------------------------------------	--	---	--	---

			<p>बराबरको क्षति, वडा नं. ५ को छातिकोट टोलको १ घर पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.२ लाख ५० हजार बराबरको क्षति, वडा नं. ५ को बोभोघारी टोलको १ घर पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.२ लाख बराबरको क्षति, वडा नं. ७ को विजौरा टोलको खरको छाना भएको १ घर नष्ट भई रु.२ लाख बराबरको क्षति, वडा नं. ३ को कालीमाटी देसीगाडे टोलको ३ घर पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.३ लाखको क्षति, वडा नं. ४ को खालडाँडा टोलको १ घर पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.५ लाखको क्षति, वडा नं. ५ को राजिगाउँ टोलको १ घर पूर्ण रुपमा नष्ट भई रु.२ लाखको क्षति, वडा नं. ५ को भिल्के, बिसघारी, देवि बज्यै सामुदायिक वनको सानो जातको विरुवा नष्ट, वडा नं. ९ को ज्यामीरे भटेरी, छहरे सामुदायिक वन नष्ट भई सानो जातका विरुवा तथा पशुपंछीमा असर, वडा नं. ९ को बाँसकोट टोलका २ घरधुरीको रु.२ लाख बराबरको क्षति, वडा नं. १० को थपरेल, ढाणगाउँ, दशरते, साहुवाडा, टालका ५ घर नष्ट भई रु.१० लाख बराबरको क्षति, वडा नं. ११ को बिक्रमचौर र मालिका सामुदायिक वनमा आगलागी भई जंगली जनावर तथा चरिचरन क्षेत्रमा कमि रानीवन सामुदायिक वन, पिपलडाडा सामुदायिक वन, किमुगाँउ सामुदायिक वन,</p>			<p>सम्बन्धि सबै सदस्यहरुलाई सुसुचीत गराउने गरेको, किमुगाँउ सामुदायिक वनमा प्रहरीको टोलीले दमकल सहित आएर आगो निभाउन सहयोग गरेको</p>
--	--	--	---	--	--	--

				<p>धरेनी सामुदायिक वन, भैरव सामुदायिक वन, छहरे जामुने सामुदायिक वन, जामुने भटेरी सामुदायिक वन, फुलबारी समुदायिक वन, पालेको पखेरो सामुदायिक वन, विक्रमचौर सामुदायिक वन, टौवाडाडा सामुदायिक वन, मालीका सामुदायिक वन, जौबारी सामुदायिक वन (ओखरलाई असर गरेको), सरस्वती युवा सामुदायिक वन, कुसडा सामुदायिक वन, . वास, निगालो, घाँस, बेटबिरुवा लगायत बन्यजन्तुमा असर</p>			
--	--	--	--	--	--	--	--

६	हावाहुरी	5	2065 2073 2074 2076 2077	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. ३ को कालीमाटी टोलको ने.रा.मा.वि. को रु.५ लाख बराबरको क्षति, वडा नं. ३ पञ्चदेवल प्रा. वि. को रु.३ लाख बराबरको क्षति, वडा नं. ३ जनजागृती प्रा. वि. को रु.३ लाख बराबरको क्षति वडा नं. २ को जनता मा.वि. को ३ कोठाको टिन उडाई रु.२३०,००० बराबर क्षति, वडा नं. २ को खड्क प्रा.वि. मा पटक पटकको हावाहुरीले रु.५ लाख बराबर क्षति वडा नं. २ को २० घरको टनेल उडाई रु.२ लाखको तरकारी क्षति, वडा नं. ५ को छतिकोट टोलको नवदुर्गा आधारधृत विद्यालय, भैसीखोरको महेन्द्र मा.वि., सुनार टोलको नागरिक सचेतना केन्द्र भवनमा रु.१० लाख बराबरको क्षति <p>(नोट : २०६५ देखि २०७५ सम्म विभिन्न वडाका</p>	सबैमा असर परेको तर विशेष गरी विपन्न, कृषक समुह, विद्यालय र वनको नजिकका बस्तीहरू बढि प्रभावित ।	हावाहुरीको बारम्बारता मात्रामा हुनाले कृषि बाली, वन लगायत विद्यालय अन्य स्रोतहरूमा बढ्न सक्ने	तथा बृद्धी जंगल घर, तथा भौतिक असर	घर तथा सामुदायिक भवनहरूको छानामा एङ्गलको प्रयोग गरीएको तथा सिमेन्ट लगाएर एवं दुङ्गा राखेर बलियो बनाउने गरीएको, हावाहुरीले भत्काएको छाना मर्मतका लागि नगरपालिका तथा अन्य संस्थाहरूले सहयोग गरेको
---	----------	---	--------------------------------------	--	--	---	-----------------------------------	---

				<p>५० घरका छाना हावाले उडाएको)</p> <p>☐सबै वडामा मकै बालीमा असर गरेको, तरकारी बालीमा असर गरेको, फलफुलमा असर गरेको, घरको छाना उडाएको (वडा नं. ११ को १५ घरधुरी को छाना उडाएको)</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

७	असिना	४	2070 b]lv 2077 ;Dd	<ul style="list-style-type: none"> वडा नं. १ को ५० घरधुरी, वडा नं. २ को १५० घरधुरी, वडा नं. ४ को ३० घरधुरी, वडा नं. ५ को १० घरधुरी, वडा नं. ६ को १० घरधुरी, वडा नं. ७ को १०० घरधुरी, वडा नं. ८ को २५ घरधुरी, वडा नं. ९ को २५ घरधुरी, वडा नं. १०को १५० घरधुरी, वडा नं. ११ को २५ गरी ५७५ घरधुरीको तरकारी खेतिमा निरन्तर असिनाले २० देखि २५ प्रतिशत ले क्षति पुर्याएको वडा नं. १ को १७५ घरधुरीको फलफूल खेतिमा निरन्तर क्षति पुर्याएको ☐सबै वडामा गहुँ खेती, धान खेती, तरकारी वाली र फलफूलमा असर गरेको 	सबैमा असर परेको तर विशेष गरी विपन्न, कृषक समुह बढि प्रभावित ।	असिनाका घटनाहरुमा बृद्धि हुँदै जानाले तरकारी, फलफूल तथा कृषि वालीमा असर बढ्दै जाने, रोगकिराको प्रकोप बढ्न सक्ने	टनेल खेतिका लागि विभिन्न संघसंस्थाहरुले सहयोग गरेको, गुमच खेतिका लागि सहयोग गरेको
८	मिचाहा प्रजाती	17	2060 b]lv2077 ;Dd	<ul style="list-style-type: none"> वन जंगलमा वनमाराले असर गरेर घाँस तथा प्राकृतिक पुनरुत्पादनमा समस्या कृषि वालीमा वनमारा, निलो राउन्ने, कालो राउन्नेले असर गरेको जसका कारण गोडमेलका लागि समस्या तथा कृषि उत्पादनमा कमी 	सबै, कृषक समुह	मिचाहा प्रजातीहरुमा बृद्धि हुँदै जादा कृषि तथा पशुपालनमा समस्या बढ्न सक्ने, वनमा प्राकृतिक पुनरुत्पादनमा	स्थानीय स्तरमा औषधीको रुपमा प्रयोग गर्ने गरीएको, कम्पोष्ट मलको रुपमा केही मात्रामा

				☐ पशुपालनका लागि घाँसको समस्या		असर पर्न गइ स्थानीय प्रजातीहरु लोप हुँदै जाने, वनको गुणस्तरमा हास हुने ।	प्रयोग गर्ने गरीएको
--	--	--	--	---	--	--	---------------------

९	रोगकिर r	17	2060 b]lv 2077;Dd	☐ फौजी किराले असर गरेको कमिलाले ☐ आलुमा असर गरेको मकैको जरानै ☐ काटेर असर गरेको तोरीमा लाइ ☐ किराले असर गरेको ☐ सलह किराले तरकारी बाली, फलफुल तथा ☐ वन जंगलमा असर गरेको भुसीलकिरा र अन्य किराहरुले रुखको पातमा विशेषगरी ☐ सालको पातमा असर गरेको तरकारी ☐ बालीमा असर गरेको नयाँ नयाँ किराहरु तथा ☐ रोग लागेर कृषी बाली, फलफुल तथा तरकारीमा असर गरेको जसका कारण ☐ उत्पादनमा ह्रास आएको पशुहरुमा नयाँ नयाँ रोग लाग्ने गरेको	सवै, कृषक समुह	भविष्यमा अझै नयाँ नयाँ रोगहरु तथा किराहरुको प्रकोप बढनाले बालीहरु सखाप पार्न सक्ने, कृषी बालीको गुणस्तरमा ह्रास आउने	किटनाशक औषधीहरु प्रयोग गर्ने गरीएको, स्थानीय स्तरमा रोगकिरा नियन्त्रणका लागि उपायहरु अपनाइएको
१०	वन्यजन् तुको असर		प्रत्येक वर्ष	☐ बाँदर, बदेल, दुम्सी, खरायो, मृग, चराहरु लगायत अन्य वन्यजन्तुहरुले कृषि बालीमा असर फलफुलमा असर ☐ स्याल, चितुवा लगायतका विभिन्न ☐ वन्यजन्तुहरुले पशुहरुलाई असर	सवै, कृषक समुह	वन्यजन्तुहरुको वासस्थानमा असर पार्न गइ कृषी बालीहरुमा असर अझ बढ्न सक्ने, पशुपालनमा समस्या बढ्न सक्ने	वन्यजन्तुहरु धपाउने गरीएको तर प्रभावकारी नभएको

समग्रमा भन्नुपर्दा यस नारायण नगरपालिकामा पहिरो, बाढी तथा नदी कटान र चट्याङ्गका कारण मानवीय क्षती बढी भएको देखिन्छ। पहिरो १५ पटक दोहोरीएको छ, चट्याङ्ग १० पटक दोहोरीएको छ भने बाढी तथा नदी कटान ६ पटक दोहोरीएको छ। यस तालिकामा मुख्य मुख्य घटनाहरू मात्र राखिएको छ तर स साना पहिरो तथा खोला कटानको असर भने वर्षेनी भइरहेको कुरा छलफलमा आएको थियो। साना पहिरो तथा कटानहरू बेलेमा नियन्त्रण नगर्दा पनि वर्षेनी यस्ता घटनाहरूमा बृद्धि भएको छ। यस नगरपालिकामा अब्यवस्थित सडक विस्तार तथा निर्माण गरिँदा पहिरोको जोखिम बढ्दै गएको छ। हाल वडा नं. १ देखि ११ सम्मका ५७ कि.मि कच्ची सडकको ८२ ठाँउमा पहिरो गएको छ भने आगामी दिनमा ती कच्ची सडकका किनारहरूमा भूक्षय बढ्दै जाने देखिन्छ (जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र, नारायण नगरपालिका, दैलेख, २०७५)। चट्याङ्गको घटना केही वर्ष यता धेरै बृद्धि हुँदै गएको छ र यसबाट बच्ने उपायहरू पनि कम भएकाले यसको असर तथा गाम्भीर्यता बढेको देखिन्छ। त्यसैगरी सुख्खाको समयमा बृद्धि हुँदा कृषी बाली तथा खानेपानीमा असर गरेको देखिन्छ। सुख्खा खडेरीकै कारण वन डढेलोमा बृद्धि भएको छ भने रोगकिराको असर पनि बढेको देखिन्छ। असीना र हावाहुरीको बारम्बारता तथा यसको असर पनि बढ्दै गएको छ, जसका कारण कृषी बाली तथा भौतिक स्रोतहरूमा पनि असर परेको छ। सम्पूर्ण वडामा वन्यजन्तुहरू विशेष गरी बाँदर, बदेल्, दुम्सी, चितुवा, स्याल, खरायो आदिले बालीनाली तथा पशुबस्तुमा असर गरेको देखिन्छ। नयाँ नयाँ रोगकिराहरू वर्षेनी बृद्धि हुँदा कृषी बालीमा धेरै असर गरेको देखिन्छ।

पहिरो, बाढी तथा नदी कटान र चट्याङ्गको घटनाहरू बढि देखिए तापनि यी घटनाहरूले केहि क्षेत्रहरूमा मात्रै असर गरेको देखिन्छ। सुख्खा खडेरी, मिचाहा प्रजाती र रोगकिराले कृषि क्षेत्रमा धेरै असर गरेको छ र नगरपालिकाको सबै जसो क्षेत्रहरूमा असर गरेको छ जसका कारण कृषि उत्पादनमा कमीका साथै गुणस्तरमा ह्रास आएको देखिन्छ।

३.२.२ प्रकोप मौसमी र बाली तथा बनस्पती पात्रो विश्लेषण

स्थानिय मौसम र मौसमी अवस्था, बाली तथा प्रकोपमा आएको परिवर्तन बारे जानकारी हासिल गर्न परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो विधिको प्रयोग गरिएको थियो। समुदायको ज्येष्ठ नागरीक, बुद्धिजीवीसंगको छलफलबाट भएको जलवायु सम्बन्धी जानकारी विवरणका आधारमा तापक्रम, वर्षाको स्वरूप, विरुवाको व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप आदिमा आधारित यो पात्रो तयार गरिएको थियो। मौसमी पात्रो सम्बन्धि जानकारी हासिल गर्न विगतको करिब ३० वर्ष पहिले र हालको बारे तुलनात्मक अध्ययन गरी प्रकोप, तापक्रम, बाली आदि हुने समयमा परिवर्तन आएको वा नआएको प्रस्ट समुदायमा देखिएको थियो। नारायण नगरपालिकामा तयार पारिएको परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

प्रकोप पात्रो

प्रकोप महिना	३० वर्ष विचको अन्तराल	वैशाख	जेठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
भुकम्प	पहिले												
	अहिले												
बाढी, पहिरो र खोला कटान	पहिले												
	अहिले												

असिनापानी	पहिले												
	अहिले												
खडेरी	पहिले												
	अहिले												
हावाहुरी / चट्याङ्ग	पहिले												
	अहिले												
आगलागि	पहिले												
	अहिले												
जगलि जनावर आतंक	पहिले												
	अहिले												
वालीमा लाग्ने रोग	पहिले												
	अहिले												
पशुजन्य रोग	पहिले												
	अहिले												
माहामारी	पहिले												
	अहिले												

मौषमी पात्रो

मौसम / महिना	३० वर्ष विचको अन्तरालमा देखिएको फरकपन	वैशाख	जेठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मसिर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
मनसुन वर्षा	पहिले												
	अहिले												
हिउदे वर्षा	पहिले												
	अहिले												
हिमपात	पहिले												
	अहिले												
तुषारो	पहिले												
	अहिले												
गर्मी	पहिले												
	अहिले												

बालि तथा वनस्पती पात्रो

बाली तथा बनस्पती पात्रो / महिना	३० वर्ष विचको अन्तराल	वैशाख	जेठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मसिर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र
धानको छर्ने	पहिले												
	अहिले												
धानको विउ राख्ने	पहिले												
	अहिले												
धान रोप्ने	पहिले												
	अहिले												
धान भित्रायाउने	पहिले												
	अहिले												
मकै छर्ने	पहिले												
	अहिले												
गहुँ भित्रायाउने	पहिले												
	अहिले												
तरकारी	पहिले												
	अहिले												

२.४ प्रकोपको कारण, प्रभाव तथा असर विश्लेषण : वृक्ष विश्लेषण

नारायण नगरपालिकाको ११ वटै वडामा गरीएको संकटासन्नता तथा क्षमता/जोखिम विश्लेषणका औजारहरु (सामाजिक स्रोत नक्सांकन, संकटासन्नता तथा क्षमता पहिचान, समस्याको वृक्ष विश्लेषण, धरातलिय हिंडाई, संस्थागत विश्लेषण, लक्षित समुह छलफल, प्रत्यक्ष अवलोकन, जोखिम विश्लेषण) समेतको प्रयोगवाट गरिएको विश्लेषणको नतिजालाई संक्षिप्त रुपमा निम्न ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ ।

क्र.सं.	समस्या अथवा प्रकोप	कारण	कारक तत्व	प्रभाव	जोखिम न्यूनीकरणका लागि पहिचान भएका उपाय
१	भुकम्प	❖ ज्वालामुखि विस्फोट ❖ भुधरातलीय प्लेटहरु कमजोर हुनु	❖ कमजोर भुवनावट भित्री ❖ पृथ्वीको सतहमा अत्याधिक तापक्रम	❖ धनजनको क्षेत्री ❖ मावविय क्षेत्री ❖ भौतिक क्षेत्री ❖ संरचनागत क्षेत्री ❖ महामारी ❖ बाढी पहिरो तथा मानसिक त्रास	❖ सचेतीकरण , ❖ पुर्व तयारी ❖ सुरक्षित स्थान पहिचान ❖ भुकम्प प्रतिरोधात्मक घरहरु तथा विद्यालय भवन निर्माण ❖ गाउँपालिका

					<p>स्तरमा भवन आचारसंहिताको पालना</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ खुला चौर को व्यवस्थापन
२	पहिरो /वाढी र खोला कटान	<ul style="list-style-type: none"> ❖ वनजंगल विनास हुनु ❖ अव्यवस्थित बसोबास ❖ चेतना तथा क्षमताको कमी ❖ अत्यधिक वर्षा अतिवृष्टि अनावृष्टि हुनु ❖ कमजोर भु वनावट ❖ गाउँक्षेत्रमा डोजर र स्काभेटरको अत्यधिक प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मौसम परिवर्तन ❖ मानविय क्रियाकलाप तथा जनसंख्याको वृद्धि ❖ कमजोर भू-बनोट ❖ वन संरक्षणका क्रियाकलाप संचालन नगर्नु ❖ वाढी र पहिरो सम्बन्धि ज्ञान तथा पुर्व सुचना प्रणाली नहुनु ❖ पुर्वतयारीको अवस्था कमजोर हुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ धनजनको क्षती ❖ महामारी फैलाउछ ❖ खेती योग्य जमिनमा बालुवाले पुर्ने ❖ विकास निर्माणका संरचना भत्काउछं । ❖ मानिसलाई गास,बास,कपासको समस्या ल्याउछ ❖ गरिबी निम्त्याउछ । ❖ पशुपक्षिको वास स्थानमा समस्या 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ जोखिम क्षेत्रको पहिचान गर्नु ❖ बृक्षारोपण ❖ व्यवस्थित बसोबास ❖ तटबन्धनको व्यवस्था ❖ समुदायलाई प्रकोप सम्बन्धि जनचेतना ❖ वायोएनर्जी मार्फत बृक्षारोपण ❖ समावेशी पुर्व सुचना प्रणालिको स्थापना ❖ सडक निर्माणमा डोजरको प्रयोग कम गर्ने ❖ एक घर एक विरुवा भन्ने अवधारणाको विकास गर्ने ❖ पुर्व तयारीका सामग्री व्यवस्थापन
३	असिनापानी	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मौषम परिवर्तन 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ वालीनालीको क्षति ❖ खाद्यन्नमा कमी हुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ असिना वाट क्षेती नहुने वालीको छनौट गर्नुपर्ने । ❖ नयां जातका विउ विजनको प्रयोगमा जोड दिनुपर्ने
४	खानेपानी अभाव तथा खडेरी	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अव्यवस्थित खानेपानीका संरचना निर्माण ❖ खानेपानीका स्रोत वस्ति भन्दा तल हुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ आगलागी ❖ वन अतिक्रमण तथा वन फडानी ❖ तिब्र रुपमा जनसंख्या वृद्धी ❖ मानिसमा चेतनाको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ उत्पादनमा कमि ❖ स्वच्छ खानेपानी को अभावका कारण विभिन्न पानीजन्य रोगहरु वाट प्रभावित ❖ ब्यक्तिगत तथा घरायसी सरसफाईमा कमी 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ बृक्षारोपण गर्ने वन जंगलको संरक्षण गर्ने ❖ खानेपानीका स्रोतहरुको संरक्षण ❖ खानेपानी मुलसुधार

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ खानेपानी मुल सुक्दै जानु ❖ जलवायु परिवर्तन ❖ समयमा पानी नपर्नु ❖ पहिरोले खानेपानीका संरचना भत्काउनु 			<ul style="list-style-type: none"> ❖ थोपा सिचाई प्रणाली लागु गर्ने ❖ सिचाई पोखरी निर्माण गर्नुपर्ने
५	हावाहुरी	<ul style="list-style-type: none"> ❖ सुख्खा मौसम हुनु ❖ भिरालो धरातलिय अवस्था ❖ मौसममा परिवर्तन 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मौसममा परिवर्तन 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ घर तथा सार्वजनिक भवनहरुको छाना उडाउनु ❖ जनधनको क्षति हुनु, ❖ अन्न बालीहरु नष्ट हुन , गरीबी बढाउनु ❖ आगलागी हुनु, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ घरको छानाहरुमा पेराफिट चिन्नु ❖ भित्राउन लागेको बालीहरु सुरक्षित स्थानमा लाने ❖ हरीबतास चलेको बेला मानिसहरु सुरीक्षित स्थानमा बस्ने तथा आगो नबाल्ने ❖ यस बाट बचनको लागि जनचेतना मुलक कार्यक्रमहरु लागु गर्ने ।
६	आगलागी	<ul style="list-style-type: none"> ❖ घरबस्तिहरु जोडिएर रहनु ❖ खरका छाना भएका घरहरु हुनु ❖ जगलमा आगो लगाउने चलन ❖ घर वाहिर कुडो वनाउने चलन ❖ आगोको उचित प्रयोग सम्बन्धि जनचेतनाको कमी ❖ सुख्या मौषम ❖ अव्यवस्थित विद्युतिकरण ❖ केटा केटीको 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मानिसको लापरवाही , मौसम परिवर्त ❖ गरीबी 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मानविय क्षति ❖ भौतिक संरचना नष्ट हुनु । ❖ जनधनको क्षति ,वन्य जिवजन्तु तथा पशुप्राणी को क्षति ❖ विस्थापित , बसाइसराइ र वन विनास , मानिस हरु घाइते अपाङ्ग , हुने । 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ जनचेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने ❖ ज्वलनशिल वस्तु राखनमा होसियारी अपनाउनु पर्ने ❖ पुर्व तयारी पोखरी तथा ट्यांकीको निर्माण , सुरक्षित बसोवासको व्यवस्था , अग्नी रेखाको निर्माण

		पहुँचमा ज्वलनशिल वस्तु राख्नु ,			
७	जगली जनावर आतंक	❖	❖	❖	❖
८	चट्याङ्ग	<ul style="list-style-type: none"> ❖ घरहरु उचाईमा वृद्धि ❖ भौगोलिक अवस्था ❖ हावाहरी बढि चल्नु ❖ मौसम हावाहुरी तथा वादलु आकस गर्जदा संचार तथा विद्युतिय सामाग्री प्रयोग गरीरहनु तथा खुल्ला ठांडमै रहिरहनु 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ अव्यवस्थित तरिकाले विद्युतको लाइन राख्नु तथा अर्थिङ्ग नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ धनजनको क्षति तथा आगलागी 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ आकासमा बादल तथा आकाश गर्जिदा संचार तथा विद्युतिय उपकरणको प्रयोग नगर्ने ❖ यस अवस्थामा घर भित्रै बस्ने व्यवस्थित तरिकाले बिजुलीको लाइनहरु राख्ने , समुदाय स्तरमा अर्थिङ्ग गर्ने ❖ ,यस बाट बच्ने उपायहरुको विषयमा जनचेतना मुलक कार्यक्रमहरु गर्ने ।
९	वालीमा लाग्ने रोग	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नयां विषादीको प्रयोग ❖ आधुनीक कृषि प्रणालीमा जान नसक्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मौषम परिवर्तन ❖ मानविय क्रियाकलाप ❖ जैविक मलको कम प्रयोग ❖ परम्परागत खेती प्रणाली 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ उत्पादनमा ह्रास आउनु ❖ भोकमरी ❖ गरिवि 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ सचेतना मुलक अभियान संचालन गनुपर्ने ❖ आधुनिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गर्ने । ❖ प्राविधिक वाट वाली छनौट
१०	पशुजन्य महामारी	❖	❖	❖	❖
११	महामारी	<ul style="list-style-type: none"> ❖ वजार आसपासमा ढल निकास नहुदा फोहोरमैला हुनु खुलाठाउंमा दिसा पिसाव , 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ जलवायु तथा मौसम परिवर्तन, ❖ वभिन्न सरुवारोग तथा सरसफाइ बारे जनचेतनाको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मानिस विराम पर्नु तथा कुपोषण हुन ,वातावरण प्रदुषण 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ विभिन्न सरुवा रोगको वारेमा जनचेतनामुलक गतिविधी संचालन गनुपर्ने ❖ सफा खानेपानी , ताजा खाने कुरा खाने

		बजारमा नाली फोहोर , ❖ खानाखानु अघि दिसागरेपछि सावुनपानीले हात नधुनु र वातावरण प्रदुषण			❖ प्रत्येक घरमा शौचालयको व्यवस्था ❖ पुर्ण सरसफाइका गतिविधि संचालन गनुपर्ने
--	--	---	--	--	---

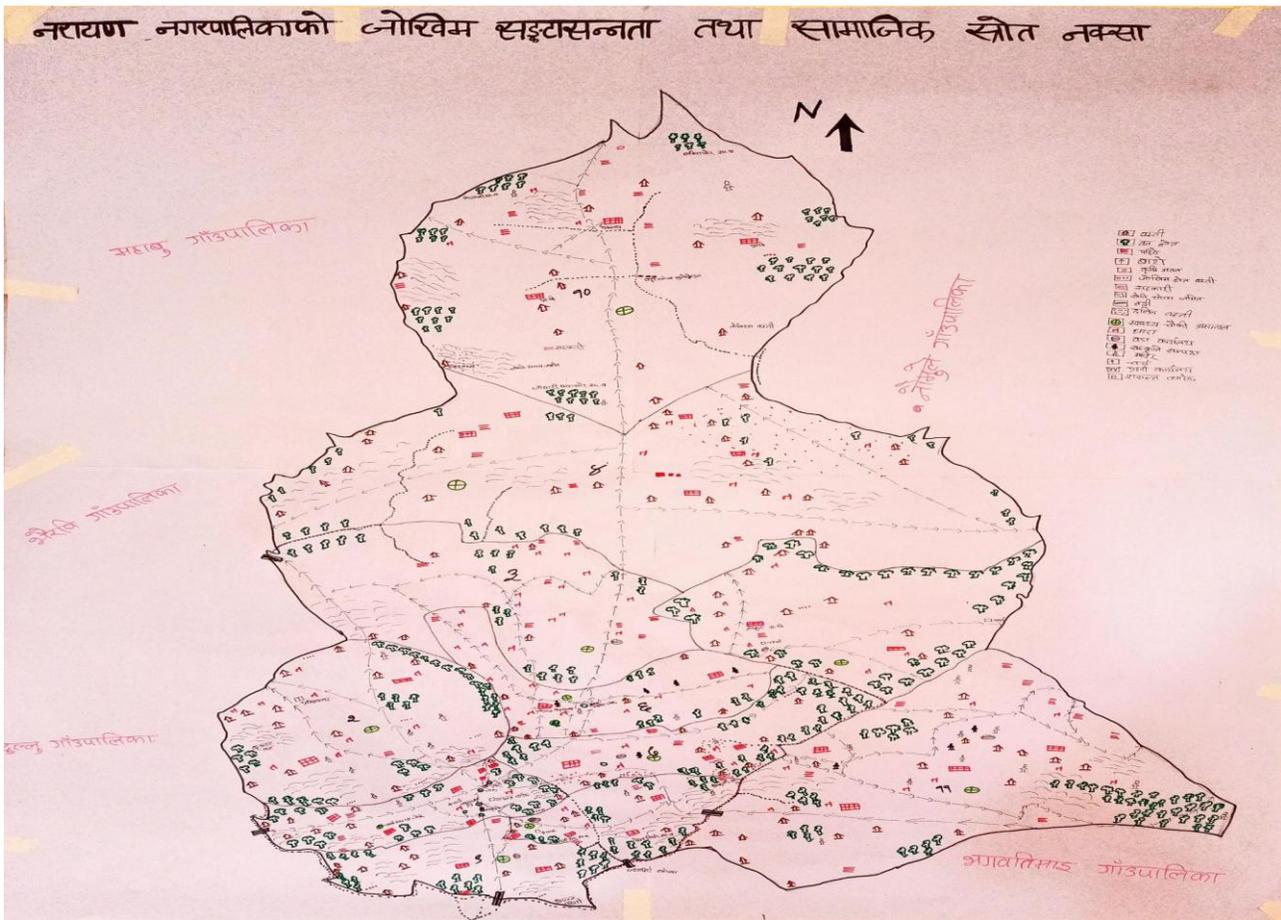
३.२.३ सामाजिक स्रोत तथा संकटासन्नता नक्सांकन

माथि उल्लेखित मौसमी पात्रो, ऐतिहासिक घटनाक्रमको समय रेखा विश्लेषणको माध्यमबाट एकिन गरिएका प्रमुख प्रकोपले प्रभावित पारेका क्षेत्रलाई नारायण नगरपालिकाको नक्सामा चित्रित गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको छ । सहभागितामूलक तरिकाले तयार गरिएको तल उल्लेखित नक्सामा जलवायुजन्य प्रमुख प्रकोप दोहोरिन सक्ने स्थान र प्रभावित हुनसक्ने वस्ती तथा समुदाय देखाइएको छ । यस नारायण नगरपालिकाको वडा अनुसार जोखिमयुक्त तथा संकटासन्न वस्तीहरु तल तालीकामा दिइएको छ:

तालीकाः वडा अनुसार जोखिमयुक्त वस्ती तथा टोलहरुको संख्या

वडा नं.	जोखिमयुक्त वस्ती तथा टोल	घरधुरी सङ्ख्या	जम्मा घरधुरी
१	रातोमाटे	12	48
	नमुनाबस्ती	36	
२	माल्ले	17	17
३	कालामाटी	12	19
	भैसेखोर	7	
४	तल्लो सोतह	13	13
५	तल्लो छातीकोट	17	17
६	भुर्ती	9	16
	बिजौरा	7	
७	बिजौरा	12	23
	लाहोरे	7	
	डोफ्का	4	

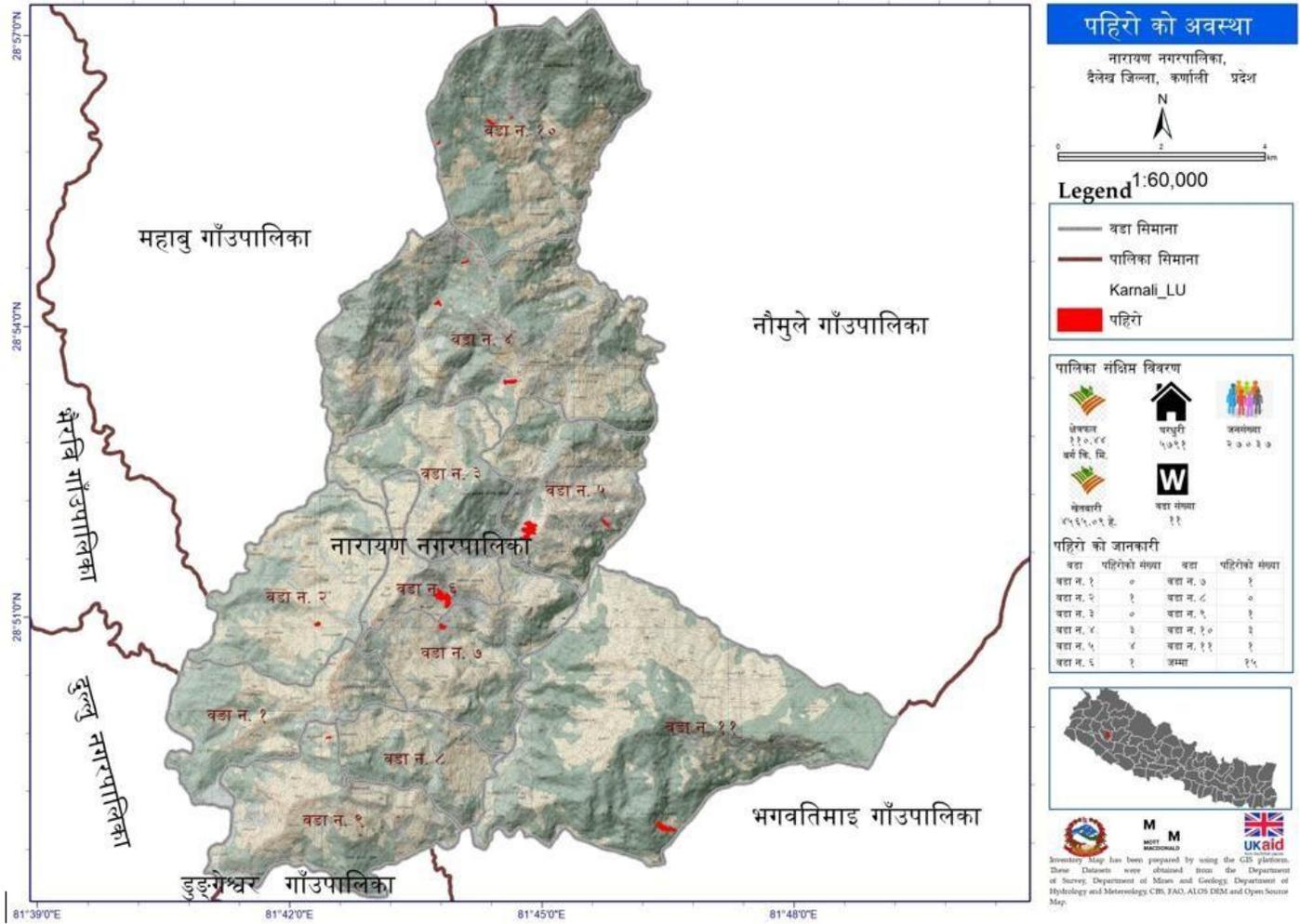
८	लाहोरे	21	21
९	साँडु	15	15
१०	भवानी	23	23
११	लोहोरे	12	43
	काँडा	31	
कुल जम्मा		255	

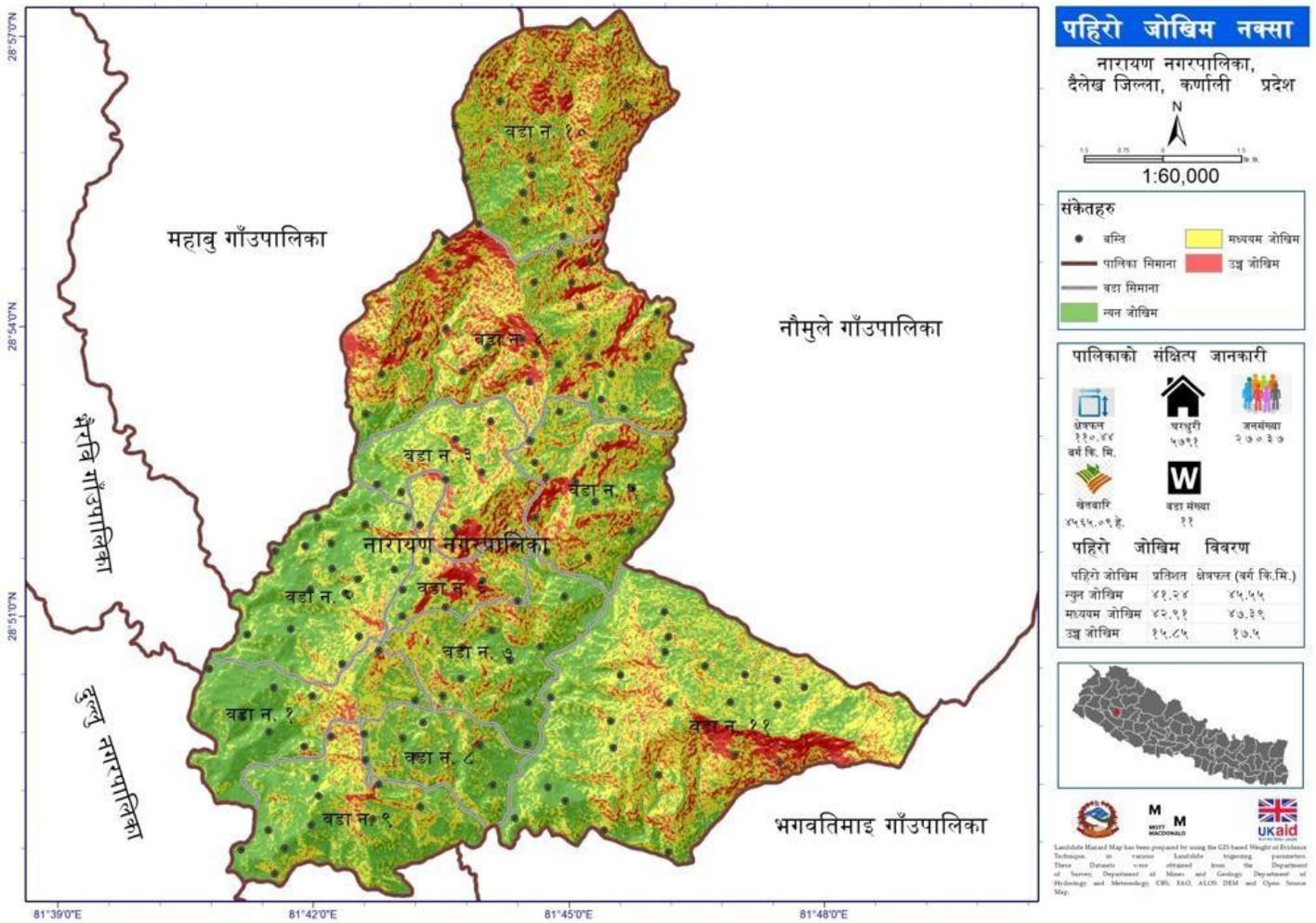
चित्रज्ञः स्थानीयले बनाएको नारायण नगरपालिकाको नक्सा

पहिरो

विगत २० वर्षमा नारायण नगरपालिकामा पहिरोको कुल संख्या १५ रहेको छ, जुन ०.१६ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। नारायण नगरपालिकाका ११ वडा मध्ये वडा नं. ५ मा सबैभन्दा धेरै र वडा नं. १, ३ र ८ मा सबैभन्दा कम पहिरो रहेको छ। यो नगरपालिका पहाडीय भौगोलिक अवस्थामा रहेको हुनाले र कमजोर भूगर्भ भएका कारण पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको छ। नारायण नगरपालिकाको लागि पहिरो जोखिम नक्सा तल देखाइएको छ। यस नगरपालिकामा पहिरोको कारण ४१.२४% क्षेत्र न्यून जोखिम, ४२.९१% मध्यम जोखिम र १५.८५% उच्च जोखिममा रहेका क्षेत्र छन्। पहिरोको कारण मुख्यगरी यहाँको जनसंख्या, भौतिक पूर्वाधार, आर्थिक गतिविधिहरु, सार्वजनिक सेवा इत्यादी क्षेत्र जोखिममा परेका छन्।

चित्र ३.३: नारायण नगरपालिकाको विभिन्न क्षेत्रमा रहेको पहिरोको अवस्था

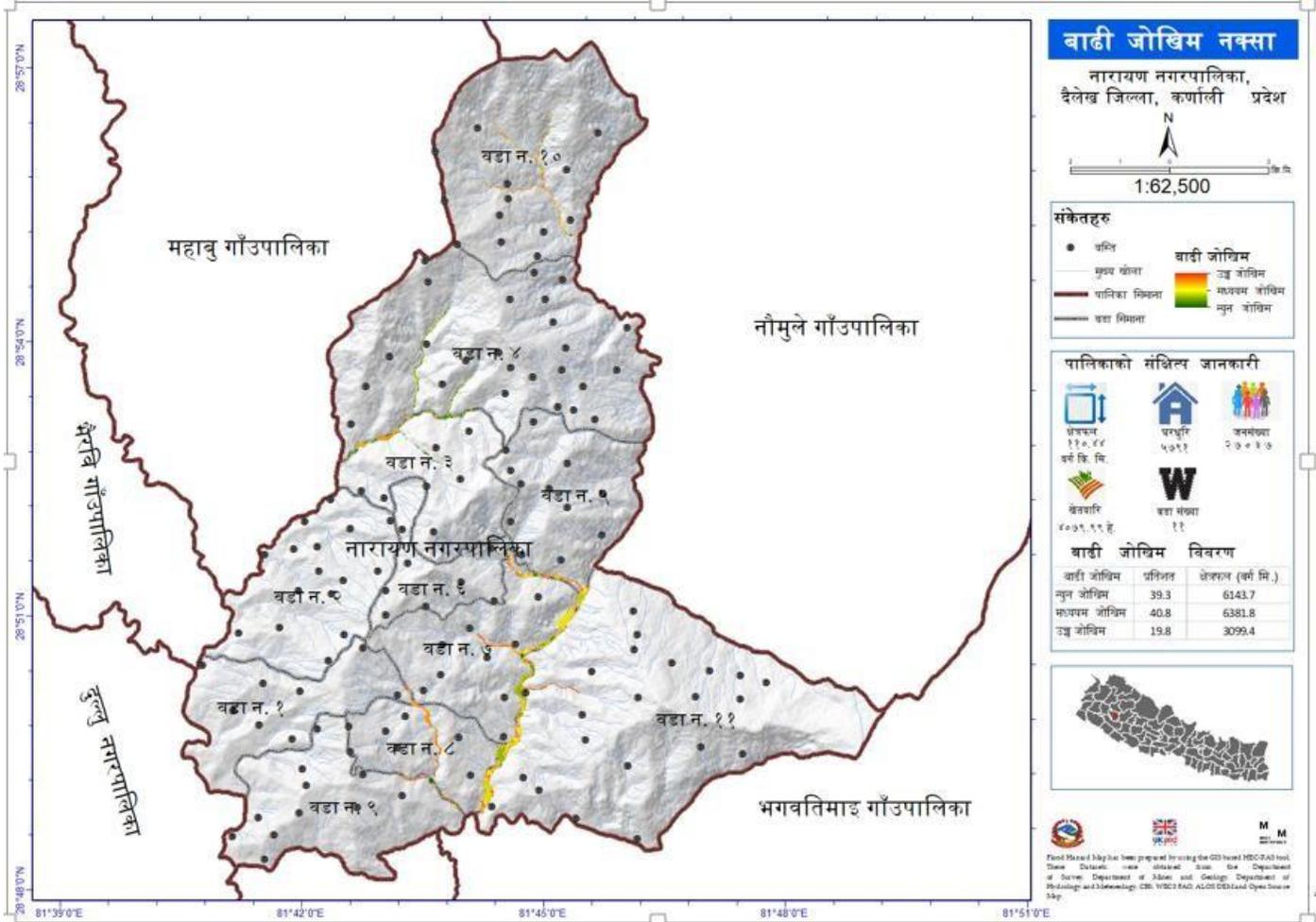

चित्र ३.३: नारायण नगरपालिकाको पहियो जोखिम नक्सा

पहियोका कारण सबैभन्दा उच्च जोखिम बाभो जमिनलाई परेको देखिन्छ । त्यसपछि क्रमशः वन क्षेत्र, खेतबारी र भाडी क्षेत्रमा परेको देखिन्छ । समग्रमा हेर्दा पहियोको सबैभन्दा धेरै जोखिममा वन क्षेत्र र खेतबारी परेको देखिन्छ । त्यसैगरी पहियोले केही मात्रामा तालतलैया, बगर क्षेत्र, नदी र बगैचामा पनि असर परेको देखिन्छ । नारायण नगरपालिकामा विगत वर्ष भन्दा पहियोको क्षति बढी रहेको छ । विगत वर्षहरूमा वर्षाको समयमा कमजोर भूबनोट रहेका वन, जंगलका छेउछाउहरूमा पहियो जाने गर्दथ्यो भने हाल अव्यवस्थित रूपले सडक विस्तार/निर्माण गर्दा सडकको तल र माथि दुवै ठाउँहरूबाट पहियो जाने गरेको छ । प्रायः धेरै ठाउँमा चम्तबप्लप्लन धर्वाँ (सडकबाट जमिन तिरको भागको माटो बगन नदिन लगाईने पर्खाल) र अचभक्कत धर्वाँ (सडक भन्दा माथि भिरालो भागको माटो बगन नदिन लगाईने पर्खाल) राखिएको छैन जसले गर्दा पहियोको समस्या बढ्दै गएको छ ।

बाढी

नारायण नगरपालिकाको लागि बाढी जोखिम नक्सा तयार गसरएको छ । यस नगरपालिकामा बाढीका कारण ८३.३% उच्च जोखिममा, ८.९% मध्यम जोखिममा र ७.७% न्यून जोखिममा परेका क्षेत्र छन् । यस नगरपालिकामा बाढीबाट डवानको समस्या नभए पनि विभिन्न खोलाहरूको कारण खेतीयोग्य जमिन कटान भईरहेको छ । वर्षाको मात्रा पनि विगतको भन्दा बढ्दो क्रममा देखिन्छ । केही खोलाहरूले विगतमा जहाँ कटान गरेको थियो त्यही स्थानमा अझै कटान गरी रहेको र केही खोलाहरूले नयाँ ठाउँहरूमा कटान गर्न शुरु गरेको छ ।

चित्र ३.२.४: नारायण नगरपालिकाको बाढी जोखिम नक्सा

३.२.४ जोखिमको रूपरेखा

यस विधिको प्रयोगबाट नारायण नगरपालिका क्षेत्रमा हाल विद्यमान प्रकोपहरू, ती प्रकोपहरूबाट भईरहेका र भविष्यमा हुन सक्ने समस्याको अवस्था तथा प्रकोप बाट प्रभावित र प्रभावित हुन सक्ने संकटासन्न समुदायहरूको विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालीका ३.२.४: नारायण नगरपालिकाको जोखिमको रूपरेखा

प्रकोप	संकटासन्नता तथा जोखिम	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुन सक्ने
खडेरी	संकटासन्न	महिला, बालबालिका तथा वृद्धवृद्धा, पशु पंक्षी तथा वन्यजन्तुहरू, कृषकहरू	महिला, बालबालिका तथा वृद्धवृद्धा, पशु पंक्षी तथा वन्यजन्तुहरू, कृषकहरू, जैविक प्रणाली
	जोखिम	उत्पादनमा कमी, खाद्य असुरक्षा, वनजंगलको गुणस्तरमा ह्रास, पानीका मुलहरू सुक्दै जानाले खानेपानीको आपूर्तीमा कमी, आगलागिका घटनामा वृद्धी, वनजंगल र कृषी क्षेत्रमा रोगकिराको संक्रमणमा वृद्धी	उत्पादनमा कमी, खाद्यन्न संकट, भोकमरी, महामारी, जैविक विविधतामा ह्रास, पानीको अभावमा खेती प्रणालीमा परिवर्तन, बसाइसराइमा वृद्धी हुन सक्ने
	संकटासन्न	कृषक, पशुपंक्षीहरू, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, पशु धनीहरू	कृषक, पशुपंक्षीहरू, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, पशु धनीहरू

रोगकिरा	जोखिम	सलह किराले मकै बालीमा असर, तरकारी तथा तोरीमा लाइ किरा, आलुमा रातो कमिला, वनमा भुसीलकिरा र पुतलीले असर गरेको, मानीसहरुमा आंखा पोल्ने तथा नाक घाटी चिलाउने समस्या, पशु चौपायमा रोगहरु बढ्दो	भविष्यमा उत्पादनमा कमि भइ अतिकाल बढ्न सक्ने, रोगकिरा नियन्त्रणमा विषादीहरुको प्रयोगमा वृद्धि हुन सक्ने जसका कारण मानव स्वास्थ्यमा असर पर्न सक्ने, कृषि तथा पशुपालनमा वितृष्णा बढ्न सक्ने
मिचाहा प्रजाती	संकटासन्न	कृषक, पशुपंक्षीहरु, वन्यजन्तु, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, पशु धनीहरु	कृषक, पशुपंक्षीहरु, वन्यजन्तु, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, पशु धनीहरु
	जोखिम	मिचाहा प्रजातीका कारण वनमा घाँसको कमि भएको तथा वनको बोटबिरुवा तथा लाथाहरुको वृद्धिमा असर गरेको, वनको पुनरुत्पादनमा असर, वन्यजन्तुको वासस्थानमा असर, पशुहरुलाई चरणको अभाव, कृषिको उत्पादकत्वमा कमि, गोडमेल तथा अन्य कृषि कार्यहरुमा मानविय स्रोत बढि लाग्ने गरेको, मिचाहा प्रजातीबाट कम्पोष्ट मलहरु बनाउन सुरु गरीएको	भविष्यमा वनको गुणस्तरमा ह्रास आउन सक्ने, पशुहरुलाई चरणको कमि भइ पशुपालनमा कठिन हुन सक्ने, कृषि उत्पादनमा ह्रास आउन सक्ने, भविष्यमा कम्पोष्ट मलको प्रयोग तथा ब्रिकेट बनाएर प्रयोग गर्न सकिने
आगलागी	संकटासन्न	पशुपंक्षी तथा वन्यजन्तु, वनका बोटबिरुवाहरु, कृषकहरु, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरु	पशुपंक्षी तथा वन्यजन्तु, वनका बोटबिरुवाहरु, कृषकहरु, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरु
	जोखिम	यस वर्ष प्राय जसो सबै वनमा आगलागी भएको, आगलागिले गर्दा वनका बोटबिरुवा देखि लाथा सम्म	वनको गुणस्तरमा ह्रास, वन्यजन्तुहरु लोप हुन सक्ने, माटोको गुणस्तरमा ह्रास तथा माटोको
		लाई असर गरेको, वनको प्राकृतिक पुनरुत्पादनमा असर परेको, वन्यजन्तुको वासस्थानमा असर परेको, घाँस दाउरा कमी, जडिबुटीमा असर, वातावरण प्रदुषण	क्षयीकरण, सुख्खा पहिरो तथा बाढी पहिरोमा वृद्धि हुन सक्ने
पहिरो/ खोला कटान	संकटासन्न	विपन्न, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, कृषक	विपन्न, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरु
	जोखिम	बाटो खन्दा तथा नाली व्यवस्थापन नहुँदा पहिरोहरु गएको, पहिरोले कृषि क्षेत्र तथा वन जंगलमा असर गरेको, बस्तीहरुमा असर गरेको, खेत बगाएको, सिञ्चाइ कुलोमा असर गरेको, कृषि उत्पादनमा कमि	नालीको व्यवस्थापन नभए भविष्यमा पहिरोहरु अझै बढ्न सक्ने, बस्तीहरु नै स्थानान्तरण गर्नुपर्ने हुनसक्ने, खाद्यान्न उत्पादनमा ह्रास आउन सक्ने, सिञ्चाइ कुलोमा असर गर्न सक्ने

३.२.५ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान

प्रकोपले सिर्जना गरेका असरहरु उमेर समुह, लिंग, सामाजिक स्तर, वर्ग र जातजाती अनुसार फरक पर्ने र पारेको प्रभावहरुमा छलफल गरियो । प्रकोपका असरहरुले समुदायका वर्ग, जातजातिमा कस्ता कस्ता प्रभाव पारेका छन् र ति प्रभावहरु कुन समुहमा बढि असर गर्दछन् भन्ने सवालहरुमा छलफल भएको थियो ।

यस नगरपालिकाको मुख्य पेशाका रूपका कृषी रहेको छ भने विपन्न र दलित समुदाय धेरै ज्याला मजदुरी कार्यमा लागेको देखियो । पुरुषहरु धेरैजसो ज्याला मजदुरी गर्नका लागि भारत जाने गरेका छन् भने महिलाहरु घरायसी क्रियाकलाप, कृषी तथा पशुपालन र स्थानीय ज्याला मजदुरी कार्यमा सहभागी हुने गरेको देखियो । दलित तथा विपन्न वर्गका बालबालिकाहरु विचमै पढाइ छाड्ने र ज्याला मजदुरी कार्यमा लाग्ने गरेका छन् । त्यसैगरी बालविवाह एक मुख्य समस्याको रूपमा रहेको छ । विचमै पढाइ छाडी सानै उमेरमा विवाह गर्ने र सानै उमेरमा आमा बन्ने बालीकाको सङ्ख्या धेरै रहेको छ । त्यसैगरी

५/६ जना बच्चा रहेका परिवारहरु पनि दलित तथा विपन्न समुदायमा देखियो । गर्भवती अवस्थामा पनि ज्याला मजदुरी काममा लागीरहने र पौष्टिक आहार र निरन्तर गर्भ जाँच नहुदा महिलाहरुको प्रजनन स्वास्थ्यमा असर परेको देखिन्छ ।

दलित तथा विपन्न समुदायमा खानेपानीको समस्या पनि बढी देखिएको छलफलमा आएको थियो । त्यसैगरी दैलेख बजारको साँघुरो क्षेत्रमा जोखिमयुक्त सार्वजनिक जग्गामा भुमीहीनहरुको बसोबास रहेकाले (नमुना बस्ती वडा नं. १) बाढी तथा पहिरोको बर्षेनी जोखिम रहेको छ । धेरैजसो विपन्नहरुको बसोबास जोखिमयुक्त क्षेत्रहरुमा रहेकाले विपन्न वर्गहरु यसको जोखिममा रहेका छन् । खानेपानीको समस्या बढ्दै जाँदा महिला तथा बालबालिकाहरुको कार्यबोझ बढेको छ । पहिरोका कारण पानीका मुलहरु पुर्ने गरेको तथा पानीका मुहानहरु वर्षायाममा धमिलो हुने गरेको छ । त्यसैगरी पानीको समस्या हुँदा बालबालिका तथा किशोरकिशोरीहरुमा सरसफाइमा समस्या आएको छ । महिलाहरुलाई महिनाबारीका समयमा बार्ने चलनका कारण सरसफाइ तथा पौष्टिक आहार र ब्यक्तिगत सुरक्षामा समस्या आएको देखिन्छ । सुख्खा खडेरीका कारण तथा हाल कोरोनाका कारण पनि ज्याला मजदुरी गर्ने समुदायलाई असर गरेको छ । त्यसैगरी मिचाहा प्रजातीका कारण कृषकहरुको कार्यबोझ बढेको तथा उत्पादन कम भएको छ । सुख्खा खडेरीका कारण खाद्यबाली उत्पादनमा कमी आउदा विशेषगरी अधिया गरी खाने समुदाय बढी प्रभावीत परेको छ । बृद्ध बृद्धाहरुमा स्वास्थ्योपचारका लागि समस्या रहेको देखिन्छ । हावाहुरीका कारण बर्षेनी विपन्न समुदायकै घरहरुलाई असर गरेको देखिन्छ ।

परम्परागत रूपमा गर्दै आएका पेशागत सिपहरु अहिलेका युवा तथा बालबालिकाहरुमा हस्तान्तरण नहुँदा धेरै सिपहरु लोप हुँदै जान सक्ने देखिन्छ । परम्परागत सिपहरुलाई आधुनीकीकरणका लागि सहयोग गरेमा जिविकोपार्जनको मुख्य आधार बन्न सक्ने देखिन्छ जस्तै सवार छालाको प्रशोधन तथा सामाग्री निर्माण, आधुनीक आरान सहयोग, राडी पाखी बनाउने, भोलाहरु बुन्ने, सिकर्मी, डकर्मी आदी ।

३.२.६ प्रकोपको प्राथमिकिकरण

यस विधिको प्रयोगबाट ऐतिहासिक घटनाक्रम तथा प्रकोप नक्शाकनबाट पहिचान गरिएका नारायण नगरपालिका अर्न्तगतका ११ वडामा रहेका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरु मध्ये सबैभन्दा बढी असर तथा प्रभाव पारेको प्रकोप कुन हो भनी विश्लेषण गर्दै स्तरीकरण गरिएको थियो ।

तालीका ७ : वडा अनुसार प्रकोपको स्तरीकरण

प्राथमीकीकरण वडा नं.	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौ	छैटौ	सातौ	आठौ	नवौ	दशौ
वडा नं. १	रोगकिरा	खडेरी	वन्यजन्तुको असर	मिचहा प्रजाती	आगलागि	असिना	हावाहुरी	पहिरो	चट्याङ्ग	खोला कटान
वडा नं. २	रोगकिरा	वन्यजन्तुको असर	पहिरो	मिचहा प्रजाती	हावाहुरी	खडेरी	खोला कटान	असिना	आगलागि	चट्याङ्ग
वडा नं. ३	मिचहा प्रजाती	वन्यजन्तुको असर	रोगकिरा	पहिरो	सुख्खा खडेरी	हावाहुरी	खोला कटान	आगलागी	असिना	चट्याङ्ग
वडा नं. ४	खडेरी	वन्यजन्तुको असर	रोगकिरा	असिना	हावाहुरी	मिचहा प्रजाती	आगलागि	पहिरो	चट्याङ्ग	
वडा नं. ५	खडेरी	मिचहा प्रजाती	रोगकिरा	हावाहुरी	आगलागि	पहिरो	खोला कटान	असिना	वन्यजन्तु को असर	चट्याङ्ग
वडा नं. ६	खडेरी	रोगकिरा	मिचहा प्रजाती	पहिरो	वर्षाको पानीले पुर्ने	आगलागी	असिना	हावाहुरी	वन्यजन्तु को असर	चट्याङ्ग
वडा नं. ७	खडेरी	हावाहुरी	असिना	रोगकिरा	वन्यजन्तुको असर	आगलागि	मिचहा प्रजाती	पहिरो	खोला कटान	चट्याङ्ग

प्राथमीकीकरण वडा नं.	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौ	छैटौ	सातौ	आठौ	नवौ	दशौ
वडा नं. ८	खडेरी	रोगकिरा	खोला कटान	पहिरो	आगलागि	मिचहा प्रजाती	हावाहुर ी	वन्यजन्तु को असर	असिना	चट्या ङ्ग
वडा नं. ९	सुख्खा खडेरी	पहिरो	मिचहा प्रजाती	वन्यजन्तुको असर	रोगकिरा	हावाहुरी	आगलागि	असिना	खोला कटान	चट्या ङ्ग
वडा नं. १०	सुख्खा खडेरी	पहिरो	रोगकिरा	वन्यजन्तुको असर	असिना	हावाहुरी	खोला कटान	मिचहा प्रजाती	आगलागि	चट्या ङ्ग
वडा नं. ११	मिचहा प्रजाती	सुख्खा खडेरी	रोगकिरा	पहिरो	असिना	आगलागि	खोला कटान	वन्यजन्तु को असर	हावाहुरी	चट्या ङ्ग
नारायण नगरपालीका	सुख्खा खडेरी	रोगकिरा	मिचहा प्रजाती	पहिरो	वन्यजन्तुको असर	हावाहुरी	आगलागि	असिना	वाढी/खो ला कटान	चट्या ङ्ग

सहभागितामूलक तवरबाट गरिएको लेखाजोखाका आधारमा यस नारायण नगरपालिकामा देखिएको विभिन्न प्रकारका जलवायुजन्य प्रकोपहरु मध्ये सबै भन्दा बढी असर पारेको प्रकोप र त्यसको असरको लेखाजोखा गरी जोखिम तथा प्रकोपको विश्लेषण गर्न यस विधीको प्रयोग गरिएको थियो । यस विधिमा नारायण नगरपालिकाको ११ वटै वडामा के कस्ता खालका प्रकोपहरु रहेका छन् भनी वडास्तरीय छलफलमा पहिचान गरीएको थियो । तदपश्चात ती प्रकोपहरुले पारेका प्रभाव, त्यसका असरहरुको विश्लेषण तथा ती प्रकोपहरु सँग जुध्न सक्ने क्षमताका आधारमा सबै वडामा प्रकोपहरुको जोडागत स्तरीकरण गरीएको थियो । जोडागत स्तरीकरण बाट आएका जोखिमहरुको नतिजालाई विश्लेषण गरी तथा त्यसको योगफललाई विश्लेषण गरी नगरपालिकाको जोखिमहरुको स्तरीकरण गरीएको छ ।

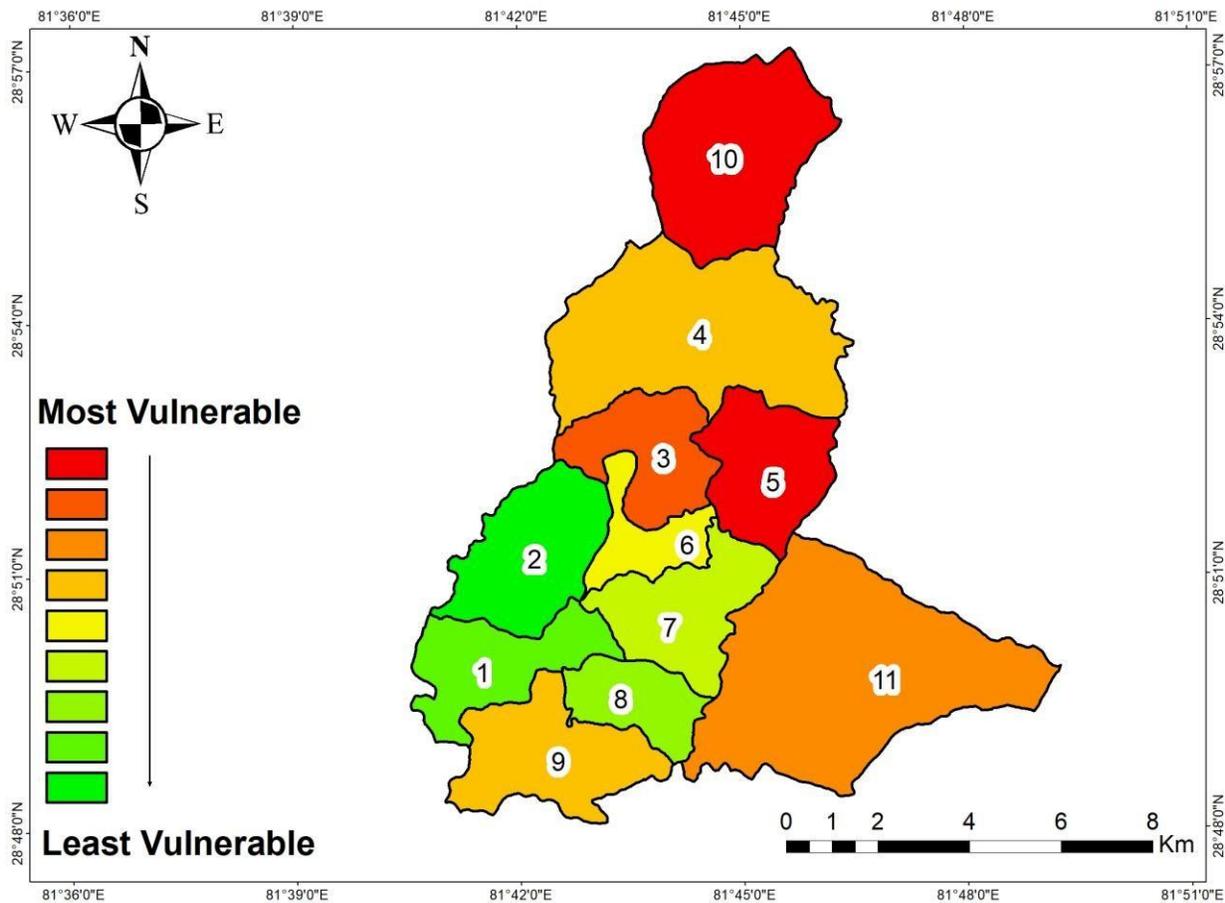
यस नगरपालिकाको मुख्य जोखिमका रूपमा खडेरी रहेको छ । सिञ्चाइको उपलब्धतामा कमी र वर्षामा भएको अनियमितताका कारण खडेरीको असर बढी देखिएको छ । जसका कारण कृषी बाली तथा खाद्यान्न उत्पादनमा प्रत्यक्ष असर परेको छ भने पानीका स्रोतहरू सुक्दै जानाले सिञ्चाइको सुविधा भएका क्षेत्रहरूमा पनि कृषि बाली उत्पादनमा कमी आएको देखिन्छ । त्यसैगरी खडेरीमा बृद्धि सँगै रोगकिराको प्रकोप पनि बढेको छ । वन क्षेत्र तथा कृषी क्षेत्रमा मिचाहा प्रजातीको मात्रा बढनाले कृषी उत्पादनमा ह्रास तथा वनको गुणस्तरमा ह्रास आएको छ । कृषीमा गोडमेलमा कार्यबोझ बढ्नुका साथै पशुपालनका लागि घाँसपातको समस्या बढ्दै गएको देखिन्छ । त्यसैगरी भिरालो जमिन तथा अब्यवस्थित सडक निर्माणका कारण पहिरोको जोखिम पनि बढी रहेको छ ।

३.२.७ वडा जोखिम स्तरीकरण

यस विधि अर्न्तगत विभिन्न वडाहरु बिच प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा तुलना गर्दै सबैभन्दा जोखिममा रहेको वडा निर्धारण गरिएको थियो । यस विधि अपनाउँदा जलवायु परिवर्तनका असरसँगको सम्मुखता, संवेदनशिलता र उत्थानशील क्षमताको आधारमा विभिन्न जोखिम र अनुकूलित हुने क्षमताको विश्लेषण गर्दै सहभागीहरु बीच छलफलको माध्यमबाट वडाहरुको स्तरीकरण गरिएको थियो । यसरी स्तरीकरण गर्दा जिविकोपार्जनका स्रोतहरु सँगको पहुँच तथा त्यसको अवस्थालाई पनि विशेष रूपमा प्राथमिकता दिइएको थियो ।

तालीकाङ: जोखिम तथा संकटासन्नता अनुसार वडाको जोडागत स्तरीकरण

वडा नं	वडा नं.१	वडा नं.२	वडा नं.३	वडा नं.४	वडा नं.५	वडा नं.६	वडा नं.७	वडा नं.८	वडा नं.९	वडा नं.१०	वडा नं.११
वडा नं.१		वडा नं.१	वडा नं.३	वडा नं.४	वडा नं.५	वडा नं.६	वडा नं.७	वडा नं.८	वडा नं.९	वडा नं.१०	वडा नं.११
वडा नं.२			वडा नं.३	वडा नं.४	वडा नं.५	वडा नं.६	वडा नं.७	वडा नं.८	वडा नं.९	वडा नं.१०	वडा नं.११
वडा नं.३				वडा नं.३	वडा नं.१०	वडा नं.११					
वडा नं.४					वडा नं.५	वडा नं.४	वडा नं.४	वडा नं.४	वडा नं.९	वडा नं.१०	वडा नं.४
वडा नं.५						वडा नं.५	वडा नं.५				
वडा नं.६							वडा नं.६	वडा नं.६	वडा नं.९	वडा नं.१०	वडा नं.११
वडा नं.७								वडा नं.७	वडा नं.९	वडा नं.१०	वडा नं.११
वडा नं.८									वडा नं.९	वडा नं.१०	वडा नं.११
वडा नं.९										वडा नं.१०	वडा नं.११
वडा नं १०											वडा नं.११
वडा नं.११											
जम्मा	१	०	८	६	९	४	३	२	६	९	७
प्राथमीकीकरण	आँठौ	नवौ	दोस्रो	चौथो	पहिलो	पाँचौ	छैटौ	सातौ	चौथो	पहिलो	तेस्रो

चित्र ३.२.८: वडागत संकटासन्न नक्सा

विभिन्न सुचकका आधारमा वडाहरुको प्राथमीकीकरण गर्दा वडा नं. १० सबै भन्दा जोखिमयुक्त वडा देखियो । विकट क्षेत्र रहेको र पहिरोको जोखिम पनि बढी रहेको, कृषी उत्पादनशील क्षेत्र कम र समुदायको उत्थानशील क्षमता कम भएकाले पनि सबैभन्दा बढि जोखिममा रहेको छलफलका क्रममा आएको थियो । यस वडामा हाल सम्म बिजुली बत्ती पुगेको छैन । यस वडामा गैह्रकाष्ठ वन पैदावार तथा जडीबुटी र पशुपालन राम्रो सम्भावना सम्भावना रहेको छ । त्यसैगरी वडा नं. ५ पनि स्रोत साधन सँगको पहुँच बाट टाढा रहेको र विकट क्षेत्र रहेकाले पहिलो जोखिमयुक्त वडाको रुपमा रहेको

छलफलबाट आएको थियो । त्यसैगरी वडा नं. १ दैलेख जिल्लाको सदरमुकाम दैलेख बजार वरपरको क्षेत्र पर्दछ । बजारसँगको निकटताका कारण यस वडामा जिविकोपार्जनका लागि पनि प्रशस्त अवसरहरु रहेका छन् । यस वडाको मुख्य पेशाका रुपमा ब्यापार व्यवसाय रहेको छ । त्यसैगरी वडा नं. २ पनि यस नगरपालिकाको उत्पादनशिल वडाको रुपमा पर्दछ, र यस वडामा ब्यवसायीक रुपमा कृषि तथा पशुपालन गर्ने कृषकहरु धेरै छन् । यस वडाको साक्षरता प्रतिशत पनि अन्य वडाको भन्दा धेरै रहेको छ ।

३.२.८ प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण

समग्र नगरपालिकाको प्रकोपको प्रथमिकिकरण सँगसँगै नगरपालिकामा रहेको प्रकोपको प्रभाव, प्रकोपको प्रभावित क्षेत्रहरु विश्लेषण गर्नुका साथै भविष्यमा प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रकोपले पार्न सक्ने जोखिमको विश्लेषण गरिएको

थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर, प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रभाव पार्न सक्ने जोखिमहरूको स्तर लाई १ देखी ४ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो जसमा १ भन्नाले न्यून प्रभाव तथा प्रयास र ४ भन्नाले सबैभन्दा उच्च प्रभाव तथा प्रयास भन्ने बुझिन्छ । यसरी प्रभावको स्तर, प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रभाव पार्न सक्ने जोखिमहरूको अंक भारलाई गुणाकं गरी प्रकोपको जोखिमको स्तर तय गरिएको थियो ।

तालीकाः प्रकोपको अवस्था तथा उत्थानशीलका प्रयासहरूको विश्लेषण

प्रकोप	असर तथा प्रभावहरू	असरको गम्भिरता	प्रकोप हुन सक्ने सम्भावना	असरको सम्भावना	स्कोर
खडेरी	कृषि बालीमा असर	३	४	४	४८
	खानेपानीको मुहान सुकेको	४		४	६४
	तरकारी बालीमा असर	३		३	३६
	वन जङ्गलमा असर	२		२	१६
	पशुपंछीमा असर	२		२	१६
रोगकिरा			४		
	कृषि बालीमा असर (अन्नबाली)	३		४	४८
	वन जङ्गलमा असर	२		३	२४
	तरकारी बालीमा असर	३		४	४८
	पशुपंछीमा असर	१		३	१२
मिचहा प्रजाती	कृषि बालीमा असर	३	३	४	३६
	फलफुलमा असर	२		२	१२
	वनमा असर	४		४	४८
पहिरो	सिञ्चाइ कुलोमा असर	२	४	३	२४
	सडकमा असर	३		४	४८

प्रकोप	असर तथा प्रभावहरू	असरको गम्भिरता	प्रकोप हुन सक्ने सम्भावना	असरको सम्भावना	स्कोर
--------	-------------------	----------------	---------------------------	----------------	-------

	वनजंगलमा असर	2		2	16
	घर तथा बस्तीमा असर	2		4	32
	मानवीय क्षती	2		3	24
	खेतबारीमा असर	1		2	8
वन्यजन्तुको असर	बालीनाली तथा तरकारी खेतीमा असर	3	3	4	36
	पशुपंछीमा असर	2		2	12
	फलफुलमा असर	3		3	27
हावाहुरी	घरगोठमा असर	2	3	3	18
	अन्नबालीमा असर	2		3	18
	तरकारी बालीमा असर	2		2	12
	फलफुलमा असर	2		2	12
अगलागी	वन जङ्गलमा असर	4	3	4	48
	मानव स्वास्थ्यमा असर	2		3	18
	वन्यजन्तुमा असर	4		4	48
	खेतबारीमा असर	1		2	6
असिना	अन्नबालीमा असर	2	3	3	18
	तरकारी बालीमा असर	3		4	36
	फलफुलमा असर	3		3	27
	घरमा असर	1		2	6
खोला कटान/बाढी	सिञ्चाइ कुलोमा असर	3	3	3	27
	सडकमा असर	1		2	6
	वनजंगलमा असर	1		2	6

प्रकोप	असर तथा प्रभावहरु	असरको गम्भिरता	प्रकोप हुन सक्ने सम्भावना	असरको सम्भावना	स्कोर
	खेतबारीमा असर	1		2	6
चट्याङ्ग	मनवीय क्षती	2	3	2	12
	विद्युतीय उपकरणमा असर	2		3	18
	वन तथा वन्यजन्तुमा असर	1		2	6

३.२.९ जीविकोपार्जनका स्रोतहरु माथिको प्रभाव विश्लेषण

प्रत्येक जीविकोपार्जनका स्रोतहरु प्रत्येक प्रकोपले पारेको प्रभावसँग तुलना गरी क्षति पुऱ्याउँदैन, थोरै क्षति, केहि क्षति र धेरै क्षतिको आधारमा ०, १, २ र ३ अंक क्रमशः प्रदान गरी सोही बमोजिम विश्लेषण गरिएको छ ।

तालीकाङ्कणः जीविकोपार्जनका स्रोतहरुमा प्रभाव विश्लेषण

क्र.सं.	प्रकोप जीविकोपार्जनका स्रोतहरू	खडेरी	पहिरो	वन्यजन्तुको प्रकोप	रोगकिरा	असिना	हावाहुरी	आगलागी	मिचाहा प्रजाती	चट्याङ्ग	खोला कटान/बाढी	कुल अड्क
१	प्राकृतीक श्रोतहरू											
१.१	खेतीयोग्य जमीन	3	2	1	2	0	0	2	3	0	2	15
१.२	पानीको स्रोत	3	2	0	1	0	0	1	2	0	1	10
१.३	वन जङ्गल	2	2	0	2	1	1	3	3	0	2	16
१.४	वन्यजन्तु	3	2	0	1	0	1	3	3	1	2	16
१.५	जडीबुटी	2	2	0	2	1	0	3	3	0	1	14
२	भौतीक श्रोतहरू											
२.१	बाटो	1	3	0	0	0	1	0	0	0	2	7

क्र.सं.	प्रकोप	खडेरी	पहिरो	वन्यजन्तुको प्रकोप	रोगकिरा	असिना	हावाहुरी	आगलागी	मिचाहा प्रजाती	चट्याङ्ग	खोला कटान/बाढी	कुल अङ्क
	जीविकोपार्जनका स्रोतहरू											
२.२	घर/सामुदायिक भवन	0	3	0	0	2	2	1	0	0	1	9
२.३	खानेपानी	2	3	0	0	0	0	0	0	0	3	8
२.४	विद्युत	0	2	0	0	0	3	2	0	3	2	12
२.५	सिँचाइ	3	3	0	0	0	0	0	1	0	3	10
३	आर्थिक सम्पत्ती											
३.१	कृषि	3	2	3	3	3	2	1	3	0	2	22
३.२	पशु पालन	2	2	2	1	0	1	1	3	0	1	13
३.३	रोजगार	2	1	1	1	0	0	1	1	0	1	8
३.४	व्यापार तथा उद्यम	1	2	0	1	1	0	0	0	0	1	6
४	सामाजिक स्रोतहरू											
४.१	सामुदायिक भवन	1	3	0	0	1	3	1	0	0	1	10

क्र.सं.	प्रकोप	खडेरी	पहिरो	वन्यजन्तुको प्रकोप	रोगकिरा	असिना	हावाहुरी	आगलागी	मिचाहा प्रजाती	चट्याङ्ग	खोला कटान/बाढी	कुल अङ्क
	जीविकोपार्जनका स्रोतहरू											
४.२	विद्यालय र स्वास्थ्य चौकी	2	3	0	0	1	3	1	0	0	1	11
४.३	आमा समुह, बाल क्लब, कृषि समुह	3	2	2	2	1	2	0	1	1	1	15
५	मानविय सम्पत्ती											
५.१	शिक्षा	3	2	2	0	1	2	1	0	2	2	15
५.२	मानव स्वास्थ्य	3	0	0	3	0	1	1	1	1	1	11
५.३	बसाइसराइ	2	3	2	2	0	1	1	2	0	2	15

यस नारायण नगरपालिकामा रहेका १० वटा विभिन्न जोखिमहरूले जिविकोपार्जनका स्रोतहरूमा पारेको असरहरूलाई माथीको तालिकामा विश्लेषण गरीएको छ । प्राकृतिक स्रोतहरूमा विशेषगरी वन, वन्यजन्तु लाई असर गरेको देखिन्छ भने खेतीयोग्य जमिनमा पनि मिचाहा प्रजाती, खडेरी, पहिरो, खोला कटान तथा बाढीले असर पारेको देखिन्छ । त्यसैगरी भौतिक स्रोतमा विशेषगरी सिञ्चाइ र विद्युतमा असर गरेको छ भने सुख्खा खडेरी, पहिरो, खोला कटानका कारण खानेपानीका संरचनाहरू जेखिममा परेका छन् । जिविकोपार्जनको मुख्य स्रोतको रूपमा कृषी तथा पशुपालन रहेको यस नगरपालिकामा जोखिमहरूको सबैभन्दा बढी असर यही क्षेत्रमा परेको छ । महिलाहरू र कृषकहरूको घरायसी काम र कृषी काममा कार्यबोझ बढनाले सामाजीक कार्यमा समेत केही मात्रामा असर परेको छ । विद्यालय जाने बालबालीकाहरू र स्वास्थ्य चौकीमा नियमित स्वास्थ्य जाँचमा समेत यी जोखिमहरूले प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा प्रभाव पारेको देखिन्छ । विभिन्न जोखिमहरूका कारण बालबालिकाहरूको शिक्षामा पनि असर गरेको छ । खाद्य संकट, खानेपानीको अभाव र पहिरोको जोखिमका कारण अस्थायी तथा स्थायी रूपमा बसाइसराइ गर्ने व्यक्तिहरू पनि दिन प्रति दिन बढ्दै गएका छन् ।

३.२.१० विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

परीमार्जीत स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजनाको खाका २०७६ ले दस वटा विषयगत क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनबाट असर परेको छ भनी पहिचान गरेको छ । यस विधिबाट नारायण नगरपालिकामा विगत ३० वर्ष अगाडि देखि जलवायुमा देखिएको परिवर्तनले विभिन्न विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव तथा हालको अवस्था र भविष्यको अनुमान लाई विश्लेषण गरिएको छ । तालीका ११ मा पहिलेको अवस्थाबाट वर्तमान अवस्थामा भएको परिवर्तन र भविष्यमा पार्न सक्ने नकारात्मक असरको चित्रण गरिएको छ जसले गर्दा जलवायु परिवर्तनको असरबाट उत्थानशील हुन गर्नुपर्ने कामहरूको प्राथमिकीकरण र लेखाजोखा गर्न मद्दत भएको छ ।

तालीका ११: विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

३० वर्ष अगाडीको अवस्था	हाल सम्म महसुस गरेको प्रभाव	भविष्यको अनुमान	महिला तथा बालबालिकामा पर्नसक्ने प्रभाव
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा			
कृषि क्षेत्र तथा पशुपालन क्षेत्रमा आत्मनिर्भर, रासायनिक मल तथा किटनाशक औषधीको प्रयोग अत्यन्तै न्यून, स्थानीय विउ विजन र स्थानीय जातका पशुपालन गर्ने गरीन्थ्यो, रोगहरू कम लाग्ने गर्थे ।	कृषि क्षेत्रमा पर निर्भर भयो । पशुपालनमा कमी भएको छ । रासायनिक मल तथा किटनाशक औषधीहरूको प्रयोगमा वृद्धि । हाइब्रिड प्रजातीहरूले गर्दा स्थानीय प्रजातीहरू विस्थापीत भएको । रोगकिराका प्रकोप बढेको । खाद्यान्न उत्पादनमा पहिले भन्दा कमी । खाद्यान्न आयातमा वृद्धि । तापक्रममा वृद्धि तथा वर्षा प्रणालीमा भएको परिवर्तनका कारण खेती प्रणाली तथा उत्पादनमा परिवर्तन । कृषि क्षेत्रमा निलो राउन्ने तथा बनमारा ।	खाद्य संकट आउन सक्ने । रासायनिक मल तथा किटनाशक औषधीको प्रयोग अभै बढ्न सक्ने जसका कारण मानव स्वास्थ्यमा समेत असर पर्न सक्ने । नयाँ नयाँ रोगहरूको वृद्धि हुन सक्ने । कृषिमा आधुनिककरणले गर्दा काम गर्न सहज तथा छरितो हुन सक्ने । सिञ्चाइ प्रणालीको विकासले कृषि उत्पादनमा मौसममा नै भर पर्नु पर्ने समस्याबाट केहि राहत हुन सक्ने । कृषि तथा पशुपालनमा हाइब्रिड प्रजातीको प्रयोगका कारण उत्पादनमा वृद्धि भएतापनि स्थानीय प्रजातीहरू लोप हुन सक्ने ।	विषादी तथा किटनाशक औषधीको प्रयोगका कारण महिलाहरूको प्रजनन स्वास्थ्यमा असर पर्न सक्ने । बालबालिकामा कुपोषण बढ्न सक्ने ।
वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण			

<p>वन जङ्गल बाक्लो थियो । पानीको मुल प्रशस्त थियो । समयमा पानी पर्थ्यो । जडीबुटीहरु प्रशस्त पाइन्थ्यो ।</p>	<p>वन जंगल पातलो हुँदै गएको, पानीको मुलहरु सुक्दै गएको । जडिबुटीहरु लोप हुँदै गएको । वन जंगलमा किराहरुको प्रकोप बढेको (सालको पात किराले सखाप पारेको) । सुख्खाका कारण रुखका पातहरु सुकेको (सल्लाको पात सुकेको) । वनमारा तथा अन्य मिचाहा प्रजातीको प्रकोप बढेको । पहिरोले वन जंगलमा असर गरेको ।</p>	<p>मिचाहा प्रजातीको प्रकोप अभै बढ्न सक्ने । वनको गुणस्तरमा असर अभ बढि पर्न सक्ने । बाढी पहिरोको प्रभाव अभै बढ्न सक्ने । भौतिक पूर्वाधार बिकासका क्रममा वन क्षेत्र विनास धेरै हुन सक्ने । पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने । खानेपानीका मुलहरु अभै सुक्दै जान सक्ने । खानेपानीको समस्या अभै विकराल वन्न सक्ने ।</p>	<p>पानीको स्रोत घट्दै जाँदा महिला तथा बालबालीकाहरुलाई बढी असर परेको । घाँसपातका लागि समस्या पर्न सक्ने ।</p>
<p>जल तथा उर्जा</p>			
<p>खानेपानीको मुलहरु प्रशस्त थियो । सिञ्चाइको लागि खोलानालामा पानी हुने गर्थ्यो । उर्जाका रुपमा दियालो, दाउरा तथा मट्टिले आदीको प्रयोग गर्ने गरिन्थ्यो । कुटानी पिसानीको लागि पानीघट्टको प्रयोग गर्ने गरिन्थ्यो ।</p>	<p>मुलहरु सुक्दै जानाले खानेपानीको अभाव हुँदै गएको । सडक विस्तार तथा पहिरोको कारण पानीको मुहानलाई असर गरेको । पहिले भन्दा दाउराको प्रयोग कम हुने गरेको । बिजुली बत्ती तथा सोलारको प्रयोग गर्ने गरीएको । खाना पकाउनका लागि एल.पी ग्याँसको प्रयोग गर्ने गरीएको । सुख्खाको समय बढ्दै गएको र सिञ्चाइको सुबिधा नभएकाले कृषि उत्पादनमा असर गरेको ।</p>	<p>जलाधार संरक्षण गर्न नसकेमा खानेपानीको समस्याले विकराल रुप लिन सक्ने । सुख्खाको समय अभ बढ्न सक्ने र सिञ्चाइको सुबिधा नभएमा खाद्य संकट आउन सक्ने । विद्युतको प्रयोग तथा एल पी ग्यास प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्यामा बृद्धि हुने । जल तथा उर्जा संकट अभ बढ्न सक्ने ।</p>	<p>खानेपानीको मुलहरु सुक्दै जनाले महिला तथा बालबालीकाहरुलाई बढी असर पर्ने । जल तथा उर्जा संकटका कारण महिलाहरुको कार्यबोभ बढ्न सक्ने । सरसफाइमा कमी हुन सक्ने ।</p>
<p>स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई</p>			

विरामी हुँदा भारफुक तथा घरेलु औषधी र जडीबुटीको प्रयोग गरीन्थ्यो । डाक्टरी औषधीहरूको प्रयोग एकदमै न्यून गर्ने गरीन्थ्यो । खानेपानीको लागि मुलमा नै जाने गरीन्थ्यो । सरुवा रोगहरू मुख्य गरी हैजा, दादुरा, भाडापखाला	स्वास्थ्यमा पहिले भन्दा धेरै सुधार भएको । स्वास्थ्य चौकि, अस्पतालहरूमा वृद्धि भएको र स्वास्थ्य परिक्षणको लागी जाने प्रचलन पनि बढेको । कृषि बालीमा विषादीको प्रयोगका कारण स्वास्थ्यमा असर परेको । सरुवा	स्वास्थ्य सुविधा सहज हुँदै जान सक्ने तर नयाँ नयाँ रोगको प्रकोप बढ्न सक्ने । विषादीको प्रयोग अभै बढ्न सक्ने । शहरको विस्तार सँगै फोहोरमैला व्यवस्थापनको समस्या बढ्दै जान सक्ने । सरसफाइमा जनचेतना	महिला तथा बालबालिकाको स्वास्थ्य मा समस्या बढ्न सक्ने । प्रजनन स्वास्थ्य तथा बाल स्वास्थ्यमा समस्या बढ्न सक्ने । खानेपानीको समस्या बढ्नाले महिला तथा बालबालीका लाई
---	--	--	---

आदिको प्रकोप बढी थियो ।	रोगहरू कम भएको तर आँखा पोल्ने, छाला सम्बन्धि रोगहरू, क्यान्सर, मधुमेह, उच्च रक्तचाप जस्ता समस्या बढेको । सरसफाइमा पहिले भन्दा राम्रो भएको तर अभैपनि पूर्ण सरसफाइको पालना हुन नसकेको । बजारमा बस्ती बढ्नाले फोहोरमैला व्यवस्थापन हुन नसकेको ।	वृद्धि हुने । पानीको समस्याका कारण सरसफाइमा असर पर्न सक्ने ।	कार्यबोझ बढ्न सक्ने ।
-------------------------	---	--	-----------------------

स्थानीय ग्रामिण तथा शहरी बस्ती

जनघनत्व कम थियो । सडक सञ्जालको विस्तार भएको थिएन । कृषिमा आत्मनिर्भर थियो । बजार थिएन । ग्रामीण केन्द्रित बस्ति थियो ।	जङ्गल फडानी भएको, सडक सञ्जालमा वृद्धि र सडक छेउछाउमा बस्तीहरू केन्द्रित भएको । साना साना बजारहरूको विस्तार भएको र व्यक्तीहरू बढि शहर केन्द्रित भएको । सहज उपलब्धताका कारण परनिर्भरता बढेको । शहर केन्द्रित बसोबासका कारण पशुपालन तथा कृषि उत्पादन कमी आएको । जनघनत्व बढेको ।	शहर केन्द्रित बस्ती बढ्नाले स्थानीय जग्गा जमिन बाभो हुँदै जाने जसका कारण स्थानीय उत्पादनमा कमि हुन सक्ने । पशुजन्य उत्पादनमा कमि आउन सक्ने । अव्यवस्थित शहरीकरण बढ्न सक्ने ।	महिलाहरूलाई जिविकोपार्जनमा समस्या आउन सक्ने । खाद्यान्नमा बाह्य उत्पादनको प्रयोग बढी गर्नाले महिला तथा बालबालीकाको स्वास्थ्यमा गम्भीर असर पर्न सक्ने ।
--	--	--	--

जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन

<p>पोखरीहरूको निर्माण हुने गर्थ्यो । भल कटान गर्नाले पहिरो कम जाने गर्थ्यो । सानासाना पहिरोहरू स्थानीय समुदायले नै नियन्त्रण गर्ने गर्थे ।</p> <p>विपद्का बेलामा स्थानीय समुदायले नै राहत उठाएर विपद्मा परेका घरधुरीलाई उपलब्ध गराउने गरीन्थ्यो ।</p>	<p>छोटो समयमा ठुलो पानी पर्ने हुनाले पहिरोको समस्या बढी हुने गरेको । भल कटान गर्ने नगरीएको । साना साना पहिरो समयमै नियन्त्रण नगर्दा ठुलो पहिरो जाने गरेको । सुख्खाका कारण कृषि उत्पादनमा असर गरेको । कृषि तथा वन क्षेत्रमा मिचाहा प्रजातीको प्रकोप बढेको । वन डढेलो बढेको । मानवीय क्षती भएमात्र राहत पाउने गरेको ।</p>	<p>जलवायुजन्य प्रकोपहरू अझ बढ्न सक्ने । पहिरोको घटना तथा सुख्खाका कारण खाद्य संकटमा वृद्धि हुन सक्ने । विपद्का घटनाहरू अझै बढ्न सक्ने । कृषि तथा वन क्षेत्रमा मिचाहा प्रजातीको प्रकोप बढ्दै जाने जसका कारण कृषि उत्पादनमा कमि तथा वनको गुणस्तरमा ह्रास आउन सक्ने ।</p>	<p>जलवायुजन्य प्रकोप तथा विपद्का घटनाहरूमा वृद्धि हुनाले महिला तथा बालबालीकाहरू बढि प्रभावीत हुन सक्ने । कार्यबोझ बढ्न सक्ने । स्वास्थ्यमा समस्या आउन सक्ने ।</p>
---	---	--	---

उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार			
<p>उद्योगहरू एकदमै न्यून थिए पानीघट्टहरू थिए । सामान पूर्वाधारहरूको ओसारपोसार विकासका कारण महिला यातायात तथा तथा नहुदा सडक सञ्जाल अझ विस्तार हुँदै जान सक्ने र पहिरोको जोखिम रहेको । घरहरू पक्क तथा टिनको लागी मुलबाट प्रयोग गर्ने । गोरेटो गोरेटो बाटोहरूको थियो । नभएर जीर्ण हुँदै</p>	<p>साना उद्योगहरू अतिवृष्टि सञ्चालनमा आएको । गर्नका लागि वडामा घोडा, खच्चर तथा बालबालीकाहरूलाई पहिले भन्दा सहज भएको तर वर्षायाममा यदी व्यवस्थित गर्न सकीएन भने पहिरोको गरीएको । जोखिम बढ्न प्रयोग गोरेटो बाटोहरू गएको । पदै जान सक्ने । खानेपानीका टयाङ्की, पुल, पहिरो तथा बाढीका</p>	<p>तथा अनावृष्टिका उद्योग, सबै कारण भौतिक सडक सञ्जाल सँग अझ भेडाको जोडिएको । प्रयोग गर्ने गरीन्थ्यो । यातायातका साधनहरू सडकहरूमा थिएनन् । समस्या आउनाले गाह्रो भएको । गाउँमा सक्ने । सामानहरूको संकटमा व्यवस्थापन हुन भएको । सडकहरू सुख्खा खडेरी, कारण जोखिममा रहेको ।</p>	<p>यातायातका साधन । पूर्वाधारहरू तथा भौतिक बढी जोखिममा हुन कच्ची सडक सक्ने । तथा व्यवस्थित नाली धेरैजसो सडक वरपर घरहरू खर, दुङ्गा, टिनले छाउने गरीन्थ्यो । उत्पादीत खानेपानीको बजार बोकेर लगीन्थ्यो गाह्रो तथा घोडेटो बाटो</p>
पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा			

<p>मारुनी नाँच र देउडा नाँचहरु हुने गर्थ्यो । विवाह, ब्रतबन्ध तथा अन्य सामाजिक कार्यमा पञ्चेबाजा बजाउने गरीन्थ्यो । स्थानीय उत्पादनहरुको विक्री बितरणका लागि हाट, बजार लाग्ने गर्थ्यो ।</p>	<p>पञ्चेबाजा बजाउने जनशक्तीमा कमी भएको र विवाह, ब्रतबन्ध तथा अन्य सामाजिक कार्यमा पनि पहिले भन्दा कमै मात्रामा माग भएको । मारुनी नाँच तथा देउडा नाँच लोप हुँदै गएको । बजारहरुको विस्तार सँगै स्थानीय हाट बजार तथा मेलाहरु बन्द हुँदै गएको । पर्यटकीय स्थलहरु संरक्षणको अभावमा जीर्ण बन्दै गएको । ऐतीहासीक धरोहर तथा सांस्कृतीक सम्पदाहरुको उचीत प्रचार प्रसार हुन नसकेको ।</p>	<p>पुराना सांस्कृतीक कलाहरु नयाँ पुस्तामा हस्तान्तरण हुन नसक्दा पूर्ण रुपमा लोप हुन सक्ने जोखिम बढेको । ऐतीहासीक धरोहर तथा सांस्कृतीक सम्पदाहरुको उचीत संभार नभएमा इतीहासको रुपमा मात्र रहन सक्ने तर उचीत तरीकाले संरक्षण संबर्द्धन तथा प्रचार प्रसार गर्न सकेमा पर्यटन विकासमा टेवा पुग्ने ।</p>	<p>बालबालीकाहरुलाई पुराना सांस्कृतीक कलाहरुका बारेमा जानकारी नभएको जसका कारण भविष्यमा लोप हुँदै जाने सम्भावना रहेको ।</p>
<p>लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता, जीविकोपार्जन र सुशासन</p>			
<p>बहुविवाह तथा बालविवाह बढि हुने गरेको । जातिय छुवाछुत अत्यधिक हुने गरेको । महिलाहरुको शिक्षा तथा स्वास्थ्यको अवस्था</p>	<p>बहुविवाह तथा बालविवाहमा कमि आएको तर निर्मुल नभएको । पहिले भन्दा जातीय छुवाछुतमा कमि आएको</p>	<p>बहुविवाह तथा बालविवाह निर्मुल हुन सक्ने । महिलाहरुको प्रजनन स्वास्थ्यमा सुधार आउन सक्ने तर पहिलेको</p>	<p>महिलाहरुलाई घरायसी कार्य तथा सामाजिक एवं जागिरका कारण दाहोरो भार परेको । महिलाहरुलाई सामाजिक संघसंस्थाहरुमा</p>
<p>नाजुक थियो । सामाजिक कार्यहरुमा महिला तथा सामाजिक बञ्चितकरणमा पारीएका वर्गहरुको सहभागिता अत्यन्तै न्यून थियो ।</p>	<p>तर निर्मुल चाहि नभएको । महिला तथा सिमान्तकृत वर्गको सामाजिक कार्यमा सहभागिता वृद्धि तर सक्रिय सहभागिता अभै पनि हुन नसकेको । जिविकोपार्जन पहिले भन्दा केहि सहज भएको तर रोजगारको लागि भारत जाने सङ्ख्या भने उल्लेख्य रहेको ।</p>	<p>बालविवाह तथा कलिलो उमेरमा नै आमा बन्ने हुनाले प्रजनन स्वास्थ्यमा असर पर्न सक्ने । महिला तथा सिमान्तकृत वर्गको अर्थपूर्ण सहभागितामा वृद्धि हुँदै जाने ।</p>	<p>नामको लागि मात्र राख्ने गरीएको महिलाहरुको सक्रिय सहभागिताका लागि उत्प्रेरणामा कमी । महिलाहरुको आर्थिक स्रोतहरुमा पहुँचको कमी । विपन्न वर्गका बालबालिकाहरुको विद्यालय बिचमै छोड्ने तथा सानै उमेरमा विवाह गर्ने दर अभै पनि उच्च ।</p>
<p>जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास</p>			

जनचेतना, अनुगमन तथा क्षमतामा कमी	समुदायमा भइरहेका गतीवधीका बारेमा पहिले भन्दा धेरै व्यक्तीहरू जानकार । लक्षित वर्गका लागि छुट्याइएको बजेट लक्षित वर्गको क्षमता अभिवृद्धिमा लगानी हुन नसकेको । सिपमुलक तालिमहरू दिने गरीएको तर त्यसको प्रयोग तथा अनुगमन अत्यन्तै न्यून हुने गरेको । सहभागितामुलक अनुगमन तथा मुल्याङ्कनमा पहिले भन्दा वृद्धि । जलवायु परिवर्तनका बारेमा समुदायमा केहि जनचेतनामा वृद्धि भएको ।	जलवायु परिवर्तनको प्रभावहरू अबै बढ्दै जान सक्ने र जसका बारेमा समुदायका व्यक्तिहरू जनकार हुन नसक्नु । विपन्न तथा जोखिममा परेका समुदायहरूको उत्थानशील क्षमतामा कमि आउनु । कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा असर बढी हुन गइ आर्थिक क्षमतामा असर पर्न सक्ने ।	महिला लक्षित कार्यक्रमहरूबाट महिलाहरूको क्षमता विकासमा लक्ष अनुरूपको प्रगती हुन नसकेको । सिपमुलक तालिमहरू भएतापनि पुँजी अभाव तथा बजारको समस्याका कारण त्यसको दिर्घकालीन प्रयोग हुन नसकेको ।
----------------------------------	--	--	---

३.२.११ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण

नारायण नगरपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू तथा संभावित जोखिम र तिनहरूले वन जङ्गल/जैविक विविधतामा, कृषि र जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा कस्तो असर पारिरहेको छ भनी पत्ता लगाउनु यस विश्लेषणको उद्देश्य रहेको छ ।

३.२.११.१ वन जङ्गल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

यस नगरपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू तथा संभावित जोखिमहरूले वनको अवस्थामा तथा जैविक विविधतामा के कस्तो असर पारिरहेको छ भनी पत्ता लगाउन यस विधिको प्रयोग गरीएका थियो । समुहमा छलफल र अन्तर्क्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरूलाई उच्च-३, मध्यम-२ तथा न्यून-१ वर्गमा विभाजन गरी वन प्रजातीमा परिवर्तन, जीवजन्तुका प्रजातीमा परिवर्तन, वनको अवस्था, यसका संयोजन तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा कस्तो परिवर्तन आएको छ भनी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालीका ३.१: वन जंगल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण

क्र.सं	जोखिमहरू	वन प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	वनको अवस्था/गुणस्तर	संयोजन	वनको पारिस्थितिकीय प्रणाली सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	डढेला	३	२	३	२	३	१३

२	पहिरो	2	1	1	1	1	6
३	खोला कटान/बा ढी	2	1	1	1	1	6
४	चोरी निकासी	1	1	3	2	2	9
५	मिचाहा प्रजाती वनमारा, कालो राउन्ने)	3	2	3	2	3	13
६	रोगकिरा	1	1	2	1	2	7
७	हावाहुरी	1	0	1	1	1	4
८	असिना	0	0	1	1	1	3
	औसत	1=6	1	1=9	1=4	1=8	

३.२.११.२ कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

जलवायु परिवर्तनका प्रकोपहरुले कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीमा पारेको प्रभाव विश्लेषण गर्नलाई यो विधि प्रयोग गरिएको थियो । समूहमा छलफल र अर्न्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरुलाई उच्च-३, मध्यम-२ तथा न्युन-१ वर्गमा विभाजन गरी प्रमुख वालीहरुलाई आधारमानि विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालीका ३.११.२: कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरु	खेती प्रणालीमा परिवर्तन	कृषि भूमिमा वसोवास गर्ने जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	कृषिजन्य उत्पादन गुणस्तर	कृषि प्रणालीको परिवर्तन	पारिस्थितिकिय सेवामा	जम्मा
१	पहिरो	2	2	2	2		8
२	सुख्खा खडेरी	3	2	3	2		10
३	हावाहुरी	1	1	3	3		8
४	असीना	1	1	3	3		8
५	रोगकिरा	2	2	3	3		10

६	वन्यजन्तुको प्रकोप	३	१	२	३	९
७	खोला कटान/वाढी	२	२	२	२	८
८	मिचाहा प्रजाती	२	२	३	२	९
	औसत	२	१.६	२.६	२.५	

३.२.११.३ जल (खोला, ताल, नदी) पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

यस नगरपालिकामा भएका खोलानाला, पानीका मुहानमा जलवायु परिवर्तनले पारेका असर विश्लेषण गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । एकातिर जोखिमहरु राखेर र अर्कोतिर पानीका स्रोतहरुमा रहेका वनस्पति र जीवजन्तुमा परिवर्तन, पानीको गुणस्तरमा परिवर्तन, पारिस्थितिकिय प्रणालीको संयोजन तथा तिनका सेवामा परिवर्तन राखी जोखिमको अवस्था विश्लेषण गरिएको थियो । समुहमा छलफल र अर्न्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरुलाई उच्च-३, मध्यम-२ तथा न्युन-१ वर्गमा विभाजन गरी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालीकाः जल (खोला, ताल, नदी) पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरु	वनस्पती प्रजातीमा परिवर्तन	जल जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	पानीको अवस्था गुणस्तर	संयोजन	जल पारिस्थितिकिय प्रणालीको सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	पहिरो	१	१	२	१	१	६
२	खोला कटान/वाढी	१	१	२	२	२	८
३	खडेरी	२	२	१	१	२	८
४	विषादीको प्रयोग	१	२	१	१	२	७
५	करेण्टको प्रयोग	१	२	१	१	२	७
६	मिचाहा प्रजाती	२	१	१	१	२	७

	औसत	1.3	1.5	1.3	1.2	1.8	
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	--

३.२.११.४ पारिस्थितिक प्रणालीमा परेको तुलनात्मक रूपमा जोखिम विश्लेषण

विभिन्न पारिस्थितिक प्रणालीहरूको विश्लेषण गरे पश्चात निम्न बमोजिमको तालिकामा राखी तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालीका ३.२.११.४: पारिस्थितिक प्रणालीहरूको तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण

क्र. सं	पारिस्थितिक प्रणाली	विविधता	अवस्था / गुणस्तर	संयोजन	पारिस्थितिक प्रणालीमा परिवर्तन	जम्मा	औसत
१	वन	1.3	1.9	1.4	1.8	6.4	1.6
२	कृषी	1.8	2.6	-	2.5	6.9	2.3
३	जल	1.4	1.3	1.2	1.8	5.7	1.4

विभिन्न पारिस्थितिक प्रणालीहरूको विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा बढी जलवायुजन्य जोखिम कृषि पारिस्थितिक प्रणालीमा परेको देखिन्छ । विभिन्न जाखिमहरूका कारण कृषिमा प्रजातीहरू लोप हुँदै गएको, उत्पादनमा ह्रास, खोतीयोग्य जमिन बगाएर लगेको, रोगकिराहरूको प्रकोप बढेको र वन्यजन्तुहरूको असर बढेकाले पनि कृषि पारिस्थितिक प्रणालीमा बढी असर परेको देखिन्छ । त्यसपछि दोस्रोमा वन जङ्गल पारिस्थितिक प्रणालीमा परेको देखिन्छ । सुख्खाका कारण पातहरू सुक्दै गएको, मिचाहा प्रजातीको प्रकोपका कारण वनका पुनरुत्पादनमा असर तथा घाँसे मैदानमा असर गरेको, रोगकिराहरूको प्रकोप बढेर वनको गुणस्तरमा ह्रास आएको र सुख्खाको समय लम्बिदै जादा वन डढेलोको घटनामा पनि बृद्धि भएकोले वन पारिस्थितिक प्रणालीमा असर पारेको छ । त्यसैगरी जल पारिस्थितिक प्रणालीमा केही न्यून असर परेको छ । विशेषगरी खोलामा आउने बाढी र वर्षायाममा माटोले पुर्ने समस्याले जल पारिस्थितिक प्रणालीमा असर पारेको छ । पानीमा विष प्रयोग गर्ने र कृषि क्षेत्रको रासायनिक तथा किटनाशक औषधीको असरका कारण माछा लगायत अन्य जलचरहरू लोप हुँदै गएका छन् ।

परिच्छेद ४ : जलवायु परिवर्तन उत्थानशील तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान

४.१ उत्थानशील तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तनका असरहरूको सामना गरी परिवर्तित सहज जीवनयापन गर्न सक्ने अवस्थाको सृजना गर्ने प्रक्रिया, स्थानीय परिस्थिति अनुसार अल्पकालीन र दीर्घकालीन उत्थानशीलका रणनीतिहरूको अवलम्बन गर्न सकिन्छ। यस रणनीति तथा उपायहरू अवलम्बन गरी नगरपालिकाले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन उत्थानशील कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सबै सरोकारवालाहरूको सहयोगमा सम्पन्न गरिने छ।

तालीका ३.१: जलवायु परिवर्तन उत्थानशील तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान

प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जनका स्रोतहरू	प्रकोपका असरहरू	समुदायले अपनाएका उपायहरू	के ती उपायहरूले काम गरेको छन् ?	के ती उपायहरू दिगो छन् ?	वैकल्पिक उत्थानशीलका उपायहरू तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण
खडेरी	प्राकृतिक स्रोत भौतिक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत सामाजिक स्रोत	खेती बालीमा उत्पादन कम भएको, खेती प्रणालीमा परिवर्तन, पानीका मुहानहरू सुक्दै गएको जसका कारण पुराना संरचनाहरू टयाङ्की, पाइप लाइन, कुवाहरू) प्रयोग विहिन भएका, खानेपानीको लागि टाढा जानुपर्ने भएको, महिलाहरूको कार्यबोझ बढेको, अन्य	खानेपानीका मुलहरू संरक्षण गरीएको, कृषीमा केही नयाँ प्रजातीहरू लगाइएको, खेर गएको पानी संकलन गरी तरकारी बारीमा प्रयोग गर्ने गरीएको, वृक्षारोपण तथा	केही मात्रामा गरेको छ तर वर्षै पीछ्छे सुख्खाका दिनहरू बढ्दै जानाले समस्या विकराल बन्दै गएको।	केही मात्रामा छ तर उर्याप्त छैन।	वृक्षारोपण गर्ने, पानीका मुहानहरू संरक्षण, पानीका मुहानहरूमा कंक्रीट तथा सिमेन्टको प्रयोग नगर्ने, संरक्षण पोखरी तथा रिचार्ज पोखरीहरू निर्माण, सिञ्चाइ कुलोहरूको व्यवस्था गर्ने, आकाशे पानी संकलन, लिफ्टिङ सिञ्चाइ तथा खानेपानीका लागि सहयोग, सिञ्चाइ पोखरी निर्माण, थोपा सिञ्चाइ प्रविधिका लागि सहयोग, जुठेल्लो सुधार कार्यक्रम, सुख्खा सहने वालीहरूको प्रवर्द्धन

			कार्य (आयार्जन तथा रोजगारका कामहरु) गर्न समय कम हुने कृषी तथा पशुपालनमा असर	वन संरक्षण संबर्द्धन गरीएको			
रोगकिरा	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत सामाजिक स्रोत	तरकारी बालीमा धेरै असर गरेको, व्यवसायीक रुपमा तरकारी खेती गर्नेहरु धेरै प्रभावीत भएको, कृषी बालीमा असर गरेको, फलफुलमा असर गरेको, वनमा असर गरेको (सालको पातमा धेरै असर गरेको), पशुमा नयाँ नयाँ रोगहरु देखिएको, मानव स्वास्थ्यमा नयाँ नयाँ रोगहरु देखिएको, कोरोनाले असर गरेको	किटनासक औषधीहरु प्रयोग गरीएको	केही मात्रामा काम गरेको तर नयाँ नयाँ रोग तथा किराहरु देखिएको ।	छैन	रोगकिरा पहिचान तथा नियन्त्रणका लागि प्रावीधीक सचेतना कार्यक्रम, जैविक विषादी तथा भोल मल बनाउने तालिम तथा सामाग्री वितरण, अगुवा कृषक पहिचान गरी तालिम दिने, ऋत्भ्ख को प्रावीधीक तालिम दिने, कृषी बाली विमा सम्बन्धि अभिमुखीकरण तथा सहयोग, वडामा एग्रोभेटहरु सञ्चालनका लागि सहयोग, किटनाशक औषधी सहयोग, उन्नत जातका बिउबिजनहरु सहयोग	
मिचाहा प्रजाती	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत	कृषी बालीमा गोडमेल बढी गर्नु पर्ने तथा उत्पादनमा कमी, कृषी क्षेत्रको माटोको गुणस्तरमा ह्रास, कृषी, वन, चरन क्षेत्र तथा घाँसपातको कमी, पशुपालनमा असर,	काटेको ठाउँ तथा घाउमा औषधीको रुपमा प्रयोग गर्ने गरेको, केही मात्रामा कम्पोष्ट मल बनाउने गरीएको, उखेलेर फाल्ने गरेको (केही मात्रामा गरेको छ । उखेलेर फाले पनि अर्को वर्ष उस्तै हुने गरेको	छैन	कम्पोष्ट मल बनाउने, बायो ब्रिकेट बनाउने, भोलमल बनाउने, जैवीक मल बनाउने, निरन्तर रुपमा वन गोडमेल गर्ने तथा वन व्यवस्थापन	

	सामाजिक स्रोत	वनको गुणस्तरमा ह्रास तथा पुनरुत्पादनमा कमी, पानीको मुहानमा असर	विशेष गरी कृषी क्षेत्रमा)			
पहिरो	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत सामाजिक स्रोत	वन जङ्गल तथा कृषी क्षेत्रमा असर गरेको, सडकमा असर गरेको, घरहरूमा क्षती भएको, सिञ्चाइ कुलोमा असर गरेको	तटबन्धन गरीएको केही क्षेत्रहरूमा, वृक्षारोपण, कुलो मर्मत गरीएको	छैन्	छैन्	वृक्षारोपण, पहिरो नियन्त्रणका लागि जैविक तटबन्धन, सडकको दिगो निर्माण तथा नियमित मर्मत, भल कटान, स साना पहिरोहरू समय मै स्थानीय प्रविधिहरू प्रयोग गरी नियन्त्रण गर्ने, सिञ्चाइ कुलो मर्मत,
वन्यजन्तुको असर	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत सामाजिक स्रोत	बाँदर, दुम्सी, बँदेल आदीले खेती वाली तथा तरकारी खेती तथा फलफुलमा असर गरेको, कार्यबोझ बढेको, स्याल, चितुवा ले पशुपालनमा असर गरेको, कृषी तथा पशुपालनमा वितृष्णा बढेको	दिउँसो आउने वन्यजन्तुहरू धपाउने गरीएको तर रातीमा आउने वन्यजन्तुहरूले धेर सखाप पारेको, खेतवालीमा केही मात्रामा परिवर्तन	केही मात्रामा गरेको छ	छैन्	कृषि विमा तथा पशु विमा लागु गर्ने, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व सम्बन्धि कानुनी अभिमुखीकरण, स्थानीय रूपमा नै राहतको व्यवस्था गर्ने, वनमा फलफुल रोपण गर्ने, वन्यजन्तुको वासस्थानको उचीत व्यवस्थापन गर्ने, व्यवस्थित खोर निर्माणका लागि सहयोग गर्ने, गोठ सुधार कार्यक्रम
हावाहुरी	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत	हावाहुरीका कारण कृषी वालीमा असर, तरकारी खेतीमा असर, वनका	घर, गोठ तथा विद्यालयका छानाहरूमा एङ्कल	केही मात्रामा काम गरेको	केही मात्रामा छन्	सामुदायिक भवन, विद्यालय तथा घरहरू बलियो गरी बनाउने, विद्यालय जाने बाटो तथा बस्ती नभएका ठाँउमा

	आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत सामाजिक स्रोत	रुख विरुवाहरु ढलेर असर गरेको, घर/गोठको छाना उडाउने गरेको, विद्यालयमा असर, आर्थिक भार बढेको	प्रयोग गरी बलियो बनाउने गरीएको			प्रतिक्षालय बनाउने
आगलागि	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत सामाजिक स्रोत	वनका रुख विरुवा तथा पुनरुत्पादनमा असर, वनको गुणस्तरमा ह्रास, वन्यजन्तुको वासस्थान प्रभावीत, वनमा रोगकिराको प्रकोप बढेको, मानव स्वास्थ्यमा असर, वन जङ्गलका नजिकका घरधुरी तथा बस्तीहरु प्रभावीत, प्रदुषण बढेको	अग्नी रेखा सफाइ गर्ने गरीएको केही वन क्षेत्रमा, समुदायले नै वनमा लागेको डढेलो निभाउने गरीएको	केही मात्रामा काम गरेको	छैन्	वन डढेलो सम्बन्धि जनचेतना जगाउने (समुदाय तथा विद्यालय स्तरमा), सडक तथा खोला खोल्साहरुलाई प्राकृतीक अग्नि रेखाका रुपमा नियमित सरसफाइ गर्ने, डढेलो लगाउने व्यक्ति पत्ता लगाइ नियमानुसार कारवाही गर्ने, होर्डिड बोर्डहरु राख्ने, सामुदायिक वनहरुको सञ्जाल बनाइ डढेलो नियन्त्रणका लागि नियमित छलफल गरी योजना बनाउने, सामुदायिक वनमा अग्नि नियन्त्रणका साधनहरु (पञ्चम ापनजतप्लन तययकि) उपलब्ध गराउने
असिना	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत	असीनाका कारण कृषी बालीमा, तरकारी खेती, फलफुलमा असर गरेको, कृषि उत्पादनमा ह्रास, घर/गोठको छानामा असर गरेको	टनेल खेती गरीएको, केही मात्रामा गुमच खेती पनि सुरु गरीएको	तरकारी बालीमा केही मात्रामा काम गरेको तर कृषी बालीमा भने असर बढी परेको	तरकारी बालीमा केही मात्रामा प्रभावकारी भएको तर त्यती दिगो नभएको	टनेल खेती, गुमच खेती, तरकारी खेतीमा असीना छेक्ने जालीको प्रयोग, पशु तथा बाली विमा
	सामाजिक स्रोत					

खोला कटान/बाढी	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत सामाजीक स्रोत	खेत बारीमा असर, सिञ्चाइ कुलोमा असर, माटोको गुणस्तरमा ह्रास, सडकमा असर, खानेपानीका मुल तथा कुवाहरुमा असर, पुल तथा भौतिक संरचनाहरुमा असर	तटबन्धन गरी बाढी तथा खोला कटान नियन्त्रण गरीएको, सिञ्चाइ कुलो मर्मत	केही मात्रामा गरेका छन्	छन् तर अभि थप गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको	जैविक तटबन्धन, वृक्षारोपण, भल कटान, सिञ्चाइ कुलो मर्मत, सडकहरुमा नालीको उचीत व्यवस्थापन, भौतीक संरचना बनाउनु पूर्व भोली हुन सक्ने जोखिमहरुको आँकलन गरी समय मै नियन्त्रणका कार्यहरु गर्ने, बाढीको पूर्व सुचना प्रणाली अपनाउने
चट्याङ्ग	प्राकृतीक स्रोत भौतीक स्रोत आर्थिक स्रोत मानवीय स्रोत सामाजीक स्रोत	व्यक्तीहरु घाइते तथा कहिलेकाही मृत्यु समेत भएको, विद्युतीय उपकरणहरुमा असर, वोटविरुमा पनि असर परेको	अर्थिङ्ग गर्ने गरीएको, चट्याङ्ग पर्न लागेको समयमा बाहिर ननिस्किएको	छैन	छैन	चट्याङ्ग सम्बन्धी विद्यालय तथा समुदाय स्तरमा चेतनामुलक अभिमुखीकरण कार्यक्रम गर्ने, अर्थिङ्ग अनीवार्य गराउने, चट्याङ्गबाट बच्ने उपायका बारेमा होर्डिङ्ग बोर्डहरु राख्ने

४.३ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधिहरू

(भुकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा)

नारायण नगरपालिकाको विपद् जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रमलाई मुलभुत रूपमा मानव संसाधन तथा संस्थागत विकास योजना, भौतिक पूर्वाधार विकास, प्राकृतिक स्रोत संरक्षण, जीविकोपार्जनमा सुधार, नीतिगत क्षेत्रमा गर्नु पर्ने कार्यहरू तथा विकास कार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका विधिको मूलप्रवाहीकरण गर्नेजस्ता प्रमुख क्रियाकलापलाई आधार मानेर स्थानीय समस्या समाधान गर्ने क्रियाकलापलाई निम्नबमोजिको ढाँचामा प्राथमिकीकरणका साथ योजनामा समावेश गरिएको छ । नगरपालिकाको संकटासन्ता तथा क्षमता विश्लेषण, समुदायबाट प्राप्त सुझाव तथा प्रस्तुत गरीएको समस्या, नगरस्तरीय योजना तर्जुमाबाट आएका समस्या तथा समाधानका लागी गरीएका सुझावका आधारमा योजना निर्माण प्रक्रियालाई उठान गरिएको छ ।

४.१ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारी, रोकथाम, अल्पीकरण र अनुकूलनका योजनाहरू

विपद्को सङ्कटासन्ता, क्षमता र जोखिम विश्लेषणबाट प्राप्त परिणामबमोजिम अत्यधिक जोखिम रहेका समुदाय वा वडामा जोखिम न्यूनीकरणका लागि सञ्चालन गर्नु पर्ने क्रियाकलापलाई विपद् पहिले गरिने क्रियाकलापको रूपमा प्राथमिकीकरण गरिएको छ । यस चरणमा गर्नु पर्ने कार्यलाई निम्न दुई खण्डमा विभाजन गरी प्राथमिकता निर्धारण गरी योजना निर्माण गरिएको छ ।

४.२. विपद् पहिले गरिने क्रियाकलापहरू:

नारायण नगरपालिका भित्र विपद्बाट हुन सक्ने सम्भाव्य क्षतीलाई कम गर्नका लागि विपद् हुनु भन्दा पहिले नै विपद् पूर्वतयारी र न्यूनिकरणका लागि गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरूलाई योजनाको यस शिर्षक अन्तर्गत राखिएको छ । विपद् अघि गरिने क्रियाकलापहरूलाई जीविकोपार्जनका निम्न पाँच आधारहरूमा बर्गिकरण गरी व्याख्या गरिएको छ ।

(क.) मानव संसाधन तथा संस्थागत विकास:

प्रकोप संकटासन्न समुदायलाई आफ्नै क्षमताले विपद् जोखिम सामना गर्न र प्रकोपका कारण हुने क्षती न्यूनीकरण गर्न आवश्यक तालिम तथा प्रशिक्षण कार्यक्रमहरूको आयोजना, स्वयम् सेवक टोली छनौट, आधारभूत प्राथमिक उपचारको ज्ञान, सामान्य खोज तथा उद्धारको सीप विकास, पौडी खेल्ने सीपको विकास, डुङ्गा चलाउने सीपको विकास, पुर्वसूचनाको आदान प्रदान गर्ने सीपको विकास, सूचना तथा तथ्याङ्कहरूको अभिलेखन र अध्यावधिक गर्ने सिप आदि कुराहरूको सही व्यवस्थापन गर्न सकिएको खण्डमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । जसका लागी मानवीय जनशक्तिको विकास गर्नु पर्ने कुरामा जोडदिएको छ ।

(ख.) भौतिक पूर्वाधार विकास:

पहिचान भएका प्रकोपहरूबाट हुन सक्ने क्षती कम गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण जस्तै: सुरक्षित मार्ग, सुरक्षित स्थान, पुल, कल्भर्ट, पानी निकास, ढल, तटबन्ध, छेकबाँध, भण्डारण केन्द्र, नहर तथा कुलो निर्माण, सूचना बोर्डको निर्माण, सुरक्षित खानेपानीका धाराहरूको निर्माण बालबालिकाहरूलाई विपद्को समयमा पर्ने प्रभाव नियन्त्रण, विद्यालयको छाना मर्मत, खेलमैदानको संरक्षण आदिको उचित प्रयोग गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ ।

(ग.) प्राकृतिक स्रोत संसाधन सुधार:

मानव जीवनको आधार प्राकृतिक स्रोत साधनमा रहेको छ । यसर्थ विपद्बाट हुनसक्ने सम्भाव्य जनधनको क्षती कम गर्नका लागि प्राकृतिक स्रोत साधनको उचित र अधिकतम परिचालन गर्न अत्यावश्यक हुन्छ । नारायण नगरपालिका जलवायु परिवर्तको असरको हिसावले मध्यम जोखिममा रहेको हुदाँ वृक्षारोपण, नाङ्गा डाँडाको संरक्षण, पानीको मुहान संरक्षण, सार्वजनिक बाँभो जमीनको व्यवस्थापन आदि विविध प्रकृतिका क्रियाकलापहरू गर्न सकेमा विपद् जोखिमलाई न्यूनीकरण

गर्न सकिन्छ । तसर्थ प्राकृतिक स्रोत संरक्षणमा यस योजनामा विशेष चासो व्यक्त गरीनुका साथै विकास निर्माण प्रक्रियालाई वातावरण मैत्री गराउनु जोड दिइएको छ ।

(घ.) आयआर्जन सुधारका लागि अवसरहरुको विकास:

प्रकोप संकटासन्न समुदायहरुको जिविकोपार्जनका क्रियाकलापहरुमा प्रकोपले पारेको प्रभावले उनीहरुको आयआर्जनको अवस्था कमजोर भएको पाईन्छ । यस्तो अवस्थामा नारायण नगरपालिकालाई कहिले खडेरी हावाहुरी असीनाले बढी जसो वालीनाली तथा फलफूल खेतीमा बढी असर गरेका अवस्था छ । यदि त्यस्ता समुदायहरुमा जोखिम न्यूनिकरण र आयआर्जनका क्रियाकलापहरुलाई एकिकृत रुपमा सञ्चालन गर्न सकियो भने उनीहरुको विपद् जोखिम सामना क्षमता अभिवृद्धि हुन गई समुदाय उत्थानशिलता तिर उन्मुख हुन सक्दछ । यसका लागि घाँस रोपन, व्यवसायिक तथा जलवायु अनुकूल तरकारी खेति, उन्नत पशुपालन, मौरी पालन, माछा पालन, फलफूल खेती आदिको प्रवर्द्धन गर्न सकिन्छ ।

४.३. विपद्को समयमा गरिने क्रियाकलाप:

विपद्को समयमा प्रभावितहरुको अवस्थालाई विग्रन नदीन एवम् जनधनको सुरक्षा गर्न खोज उद्धार, प्राथमिक उपचार, राहत वितरण, सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण, व्यक्तिगत सुरक्षा आदिको आवश्यकता पर्दछ । यसर्थ विपद्को अवस्था भन्दा पहिले नै सम्भावित क्षतिको सर्वेक्षण र आँकलन गरी आवश्यकताको निर्धारण, खोज उद्धार सामग्री संकलन र भण्डारण, प्रभावितहरुका लागि आवश्यक खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीको व्यवस्थापन गरीनेछ ।

४.४ विपद् पश्चात गरिने क्रियाकलाप:

विपद् पश्चात प्रभावितहरु सामान्य अवस्थातिर आउन थालेपछि प्रभावितहरुको दीगो व्यवस्थापन गर्नु पर्ने हुन्छ । यसका लागि पुनःनिर्माण र पुनःस्थापनाका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने गरिन्छ । यी क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्दा भोलीका दिनमा पुनः यस्तो अवस्था नदोहरियोस भन्ने कुराको सुनिश्चित हुन आवश्यक छ । त्यसैले विगतमा त्यस क्षेत्रमा भएको क्षतिको शुक्ष्म विश्लेषण गर्नु पर्दछ । जसले गर्दा यस्तो अवस्था दोहरिन सक्ने सम्भावना न्यून हुन्छ । यसका साथै विपद्का कारण विछोडिएका परिवारको मीलन, पूर्वाधारको विकास, प्रतिउपलब्धी तथा पुनर्लाभका कार्यहरु, कृषिवाली र पशु विमा एवम् भावी योजना तर्जुमा गर्न अत्यावश्यक हुन्छ ।

४.१.१ नीतिगत व्यवस्था तथा निर्णय:

नगरपालिकाले विपद् जोखिम व्यवस्थापनका कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आवश्यकताअनुसार जिम्मेवारीसहित कार्यदलहरु (जस्तै-समन्वय, सञ्चार तथा पूर्वचेतावनी; खोज तथा उद्धार; राहत व्यवस्थापन तथा पुनःस्थापना क्षति तथा आवश्यकता विश्लेषणजस्ता कार्यदल) गठन गरेको छ । त्यसैगरी प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम आवश्यक नीतिगत निर्णय समेत गरी रणनीतिक कार्यहरु निर्धारण गरी उपयुक्त ढाँचामा उल्लेख गर्नु गरीनेछ ।

प्राथमिकता क्रम	प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
				आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१	विपद् सम्बन्धी जनचेतनाको अभाव	❖ नगरपालिकाका ११ ओटैवडाहरुमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण, जलवायु परिवर्तन असरतथा अनुकुलनका	स्था.वि.तथा ज.उ समिती/ नगरपालिका	नगरपालिका तथा विषयगत शाखा	विकास साभेदार सरकारी तथा गैर सरकारी	१ वर्ष भित्र

		<p>उपायहरु, जोखिम सम्बन्धी ज्ञान विद्यालय तथा समुदायलाई अभिमुखिकरण गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन/पुनर्गठन ❖ वडा/समुदाय स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन ❖ विभिन्न विपद् व्यवस्थापन कार्यदलहरुको गठन (पालिका तथा वडा स्तरमा) ❖ खोज तथा उद्धार कार्यदल ❖ राहत व्यवस्थापन तथा पुनस्थापना कार्यदल ❖ क्षती तथा आवश्यकता विश्लेषण कार्यदल ❖ विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नियमावली तर्जुमा ❖ पालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना ❖ प्राथमिक उच्चपार कार्यदल ❖ शिविर व्यवस्थापन कार्यदल ❖ सञ्चार तथा पूर्व चेतावनी कार्यदल <p>१ वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना</p> <p>२ विपद् राहत कोष सञ्चालन कार्यविधि तयारी</p> <p>३ राहत व्यवस्थापन कार्यविधि तयारी</p> <p>४ आपत्कालीन खोज तथा उद्धार सामग्री प्रयोग कार्यविधिको तर्जुमा</p> <p>५ विपद् जोखिम व्यवस्थापनको कार्यलाई पालिकाको वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गर्ने</p>			निकायहरु	
२	पालिका र वडा स्तरमा विपद् व्यवस्थापन समिती तथा योजना नहुनु	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नगरपालिकाका सत्रै वडाहरुमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिती गठन गर्ने र वडामा विपद् व्यवस्थापन योजना निर्माण गरी वडा सभाबाट 	वडा कार्यालय	स्था.वि.तथा ज.उ समिती/ नगरपालिका		२०७७ जेठ मसान्त भित्र

		अनुमोदन गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।				
३	विपद् प्रतिकार्य कार्यदल नहुनु	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नगरपालिका भित्र विपद् प्रतिकार्यका लागि माथी उल्लेखित रणनीति अनुरूप निम्नानुसार कार्यदल गठन गर्ने : ❖ समन्वय तथा सुचना कार्यदल ❖ खोज तथा उद्धार कार्यदल ❖ प्राथमिक उपचार कार्यदल ❖ क्षती विश्लेषण कार्यदल ❖ राहत वितरण तथा व्यवस्थापन कार्यदल ❖ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा कार्यदल ❖ महिला तथा बालबालिका संरक्षण कार्यदल ❖ स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यदल ❖ शिक्षा कार्यदल ❖ गैर खाद्य तथा आपतकालीन आवस कार्यदल । 	स्था.वि.तथा ज.उ समिती/ नगरपालिका	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति		१ वर्ष भित्र
४	विपद् प्रतिकार्यका लागी दक्ष जनशक्तिको अभाव	<ul style="list-style-type: none"> ❖ सुरक्षा निकायका प्रतिकार्य कर्ता बाहेक समुदाय स्तरमा पनि निम्नानुसार संख्यामा दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने ❖ न.पा.का सवै वडामा कम्तीमा ३० जना सामुदायीक खोज तथा उद्धार कर्ता तयार गर्ने ❖ ३० जना प्राथमिक उपचार कर्ता तयार गर्ने 	स्था.वि.तथा ज.उ समिती/ नगरपालिका	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्वास्थ्य शाखा		२ वर्ष भित्र
५	विद्यालय निर्माण भएका स्थान र भवन सुरक्षित नहुनु बालवाकिलाहरु विपद्को प्रभावको वारेमा सचेत नहुनु	<ul style="list-style-type: none"> ❖ विद्यालय सुरक्षाका लागि निम्नानुसारका गतिविधीहरु संचालन गर्ने ❖ गाउँभित्रकासवै विद्यालयहरुमा विद्यालय स्तरीय विपद् व्यवस्थानप समिती गठन गर्ने ❖ विद्यालय जोखिम नक्सांकन गर्ने र विद्यालय सुरक्षा योजना निर्माण गर्ने ❖ विद्यालय क्षेत्र भित्र जोखिम पहिचान, सुरक्षित स्थानको 	वडा स्तरी विपद् व्यवस्थापन समिती तथा नगरपालिकाको शिक्षा शाखा	स्था.वि.तथा ज.उ समिती/ नगरपालिका विद्यालय सुरक्षा कार्यक्रम		१ वर्ष भित्र ।

		<p>पहिचान गर्ने तथा विद्यार्थीहरूलाई जानकारी गराउने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ भुकम्पीय सुरक्षाका लागि विद्यार्थीहरूलाई भटपट भोला र डिल अभ्यास गराउने । ❖ प्रत्येक दिन प्राथनाको समयमा विपद सम्बन्धीको सन्देश प्रभाव गर्ने ❖ बालक्लवलाई बलियो बनाउने र विपद सिकाइ सेन्टरको विकास गर्ने ❖ बालवालिकाहरूका लागि प्राथमिक उपचार तथा खोज तथा उद्धार सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने । 				
६	विपद समयमा आपतकालीन ज्ञानको अभाव	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नगरपालिका सवै वडामा पहिरो भुकम्प हावाहुरी आगलागी चट्यांग लागाएतका विपदको समयमा गर्ने पर्ने आपतकालीन पुर्वतयारीका बारेमा सचेतना अभियान सुरु गर्ने र कम्तीमा ५ स्थानमा कृतिम घटना अभ्यास गर्ने । 	स्था.वि.तथा ज.उ समिती / नगरपालिका	वाल केन्द्रित विपद जोखिम न्यूनीकरण कार्यक्रम		प्रत्येक वर्ष
७	सुरक्षित स्थानको बारेमा जानकारी नहुनु	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नगरपालिकाका सवै वडामा विपद व्यवस्थापनका लागि पुर्व तयारी स्वरुप सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने ❖ पहिचान भएको सुरक्षित स्थान प्रयोग सम्बन्धी योजना बनाउने 	वडा स्तरीय विपद व्यवस्थापन समिती	स्था.वि.तथा ज.उ समिती / नगरपालिका		१ वर्ष भित्र
८	विपद पश्चात प्रतिकार्यका लागि खोज तथा उद्धार सामाग्री भण्डारण नहुनु	<ul style="list-style-type: none"> ❖ गाउँका सवै वडा कार्यालयमा खोज तथा उद्धार सामाग्रीको व्यवस्थापन गर्ने 	वडा स्तरीय विपद व्यवस्थापन समिती	स्था.वि.तथा ज.उ समिती / नगरपालिका		१ वर्ष भित्र
९	गैहखाद्य सामाग्रीको व्यवस्थापन स्थानीय निकायमा	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नगरपालिकाले विपद व्यवस्थापनलाई ध्यान दिदै गैहखाद्य सामाग्रीको व्यवस्थापन गनु पर्ने 	नगरपालिका	प्रदेश सरकार		२ वर्ष भित्र

	नहुनु					
१०	स्थानीय निकायमा विपद् व्यवस्थापन कोष नहुनु	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नगरपालिकामा विपद् व्यवस्थापन कोष निर्माण गर्ने 	नगरपालिका	विकास साभेदार		१ वर्ष भित्र
११	भवन निर्माण आचार संहिता लागु नहुनु	<ul style="list-style-type: none"> ❖ भवन निर्माण गर्दा मापदण्ड पुराउन लगाउने । ❖ भवन निर्माण आचार संहिता कडा रूपमा पालना गराउन लगाउने । ❖ भुकम्पीय सुरक्षाका लागी सचेताना अभियान संचालन गर्ने 	स्था.वि.तथा ज.उ समिती / नगरपालिका	सहरी विकास तथा भवन डिभिजन कार्यालय		नियमित
१२	समन्वयको अभाव	<ul style="list-style-type: none"> ❖ जिल्ला स्तरीय विपद् समबन्धी सरोकारवाला निकाय संग प्रभावकारी समन्वय संरचना विकास गर्ने ❖ DEOC को सुचना प्रणाली लाई संस्थागत रूपमा स्थापित गर्ने ❖ सुरक्षा निकाय संगको समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउने ❖ जिल्ला स्तरीय सरोकारवाल कार्यालयहरुमा विपद् सम्पर्क व्यक्ति तोक्न पहल गर्ने । 	स्था.वि.तथा ज.उ समिती / नगरपालिका	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिती		आवश्यकत ा अनुसार
१३	आपतकालीन स्वास्थ्यका बारेमा सचेतना कमी	<ul style="list-style-type: none"> ❖ आपतकालिन स्वास्थ्य जस्तै माहाकारी, खोप, स्तनपान सरुवा रोगका बारेमा गाउँका सबै वडामा सचेतीकरण गर्ने ❖ सबै वडा तथा विद्यालयहरुमा १ थान स्टेचर र प्राथमिक उपचार किटको प्रदान गर्ने । 	स्था.वि.तथा ज.उ समिती / नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा	वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिती ,		२ वर्ष भित्र
१४	जंगल जनावर	<ul style="list-style-type: none"> ❖ जंगल आगलागी हुनबाट रोक्ने ❖ जंगल संरक्षण तथा वृक्षारोपण गर्ने । 	सामुदायिक वन	वडा स्तरिय वि.तथा ज.उ समिती / नगरपालिका		हरेक वर्ष
१५	लैंगिक हिंसा, संरक्षण र सहभागीतामा समस्या	<ul style="list-style-type: none"> ❖ मदिरा नियन्त्रणका लागी अभियान संचालन गर्ने ❖ विपदको समयमा महिला तथा बालबालिकाहरुलाई 	स्था.वि.तथा ज.उ समिती / नगरपालिका	वडा कार्यालय , बाल क्वल, महिला समुहहरु		हरेक वर्ष

		तथा महिला र अपाङ्गको संरक्षणलाई प्रथामिकता गर्ने । ❖ विपद व्यवस्थापनमा बालबालिका र महिलाको अर्थपुण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।				
--	--	--	--	--	--	--

४.५ जोखिम न्यूनीकरण तथा अल्पीकरणका गतिविधि हरु :

नगरपालिका भित्र रहेका विपद्जन्य सडकटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नु पर्ने कार्यलाई निम्नबमोजिमको खाकामा प्राथमिकता अनुरूप उल्लेख गरीएको छ । यसमा ग्रामीण सडक, सिंचाई, कल्भर्ट, पुल, विद्यालय वा अन्य सार्वजनिक भवनको प्रवलीकरण; प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण, नदी तटबन्धजस्ता क्रियाकलापहरूलाई प्रकोपको स्तरीकरणका आधारमा प्राथमिकताक्रम अनुसार उल्लेख गरीएको छ । सम्बन्धीत योजनाको प्राविधिक मुल्यांकन भइ नसकेको हुँदा बजेट उल्लेख गरीएको छैन । विपद व्यवस्थापनका कार्यलाई सवलीकरण गर्नको लागि अल्पीकरणका गतिविधीहरूलाई बढी जोड दिइएको छ ।

४.६ आपत्कालीन पूर्वतयारी :

नारायण नगरपालिका भित्र कुनै पनि विपद्को घटना भएमा त्यसको सामना गर्न आवश्यक पर्ने पूर्वतयारीका क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । यसमा आपत्कालीन कोषको स्थापना, खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीको बन्दोबस्त, आपत्कालीन आश्रयस्थलको पहिचान तथा व्यवस्था, प्राथमिक उपचार सामग्री, जिल्ला विपद व्यवस्थान समिति र मानवीय सहयोगका क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय गर्नेविधिजस्ता क्रियाकलापहरू समेटिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	विपद्को सम्भावित अवस्था	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
				आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१)	मानीसहरु घाइते, मृत्यु, अगंभंग हुन सक्छन् ।	१) छिटो भन्दा छिटो खोज तथा उद्धारका लागि जनशक्ति परिचालन गर्ने र प्राथमिक उपचारको प्रबन्ध मिलाउने	नगरपालिका, विपद् व्यवस्थापन समिती र कार्यदल	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिती	मनविय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरू	तत्काल
२)	नगद आवश्यकता	१) नगरस्तर तथा वडा स्तरमा आपत्कालीन कोषको स्थापना तथा परिचालन गर्ने	विपद व्यवस्थापन समिती, नगरपालिका र वडा कार्यालय	विपद्का क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरू		हरेक वर्ष
३)	राहतको	१) राहत	स्था.वि.तथा	जिल्ला		१ वर्ष भित्र

	आवश्यकता	व्यस्थापनलाई प्रवाभकारी बनाउने । २)कम्तीमा२०० परिवारकालागी आवश्यक खाद्य तथा गैर खाद्य सामाग्री व्यवस्थापन गर्ने	जलवायू उत्थानशिल समिती	प्रशासन कार्यालय तथा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी		
४)	आवाशमा क्षेत्री	आपतकालिन सेल्टरको व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.तथा जलवायू उत्थानशिल समिती			२ वर्ष
५)	समन्वयमा समस्या	जिल्ला विपद् व्यवस्थान समिती तथा अन्य सरोकारवाला निकाय संग समन्वयका संयन्त्र निर्माण गर्ने	स्था.वि.तथा जलवायू उत्थानशिल समिती			नियमित
६)	क्षमता विश्लेषण समस्या	गाउँक्षेत्र भित्र कार्यरत निजी क्षेत्र - उद्योग वाणिज्य संघ,उद्योगी व्यापारीको लागत संकलन गर्ने र उनीहरु संहयोगका लागी अपिल गर्ने	स्था.वि.तथा जलवायू उत्थानशिल समिती			१ वर्ष भित्र

४.७ विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू (घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

नारायण नगरपालिका भित्र कुनै पनि समयमा विपद् परेमा प्रभावित तथा पीडितको उद्धार र जीवनरक्षा र सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ । यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, हराएकाको खोजी, पीडितको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खबर, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्यहरूलाई प्रमुखताका साथ उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	विपद्को सम्भावित अवस्था	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
				आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१	क्षेत्री, तहसनहस, हतार,त्रास	आफु सुरक्षित भए नभएको एकिकन गर्ने । समुदायमा खबर गर्ने	व्यक्ति तथा समुदाय	नगर तथा जिल्ला स्तरीय		० देखि १ घण्टा भित्र

	फैलन्छ ।			विपद् व्यवस्थापन समिति		
२	भौतिक संरचनाको क्षति हुन सक्छ ।	प्रारम्भिक द्रुत लेखा जोखा गर्ने र सुचना प्रवाह गर्ने, खोज तथा उद्धार तथा प्राथमिक उपचार गर्ने	समुदाय तथा उद्धार कर्ता र प्राथमिक उपचारक			० देखि ७ घण्टा भित्र
३	घरवार विहिन तथा औषधी उपचारबाट विमुख हुनु	अस्थाइ आवासको व्यवस्थान गर्ने , प्रभावितहरुलाई सुरक्षित स्थानमा सार्ने ।	विपद् व्यवस्थान समिती	जिल्ला विपद् व्यवस्थान समिती		०-२४ घण्टा भित्र
४	खाद्यान्न अभाव	राहत वितरण गर्ने	वडा कार्यलय	स्थानीय विपद् व्यवस्थापना समिती		
५	मनोवैज्ञानिक असर	मनोसामाजिक सहयोग गर्ने (सवै वडामा मानोसामाजिक विमर्शकर्ता उत्पादन गर्ने)	मनोविमर्श कर्ता	महिला तथा बालबालिका शाखा		
६	क्षेती	क्षेतिको थप विवरण संकलन गर्ने र राहत वितरण कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिती			२४ देखि ४८ घण्टा भित्र
७	क्षेतीको यथार्थ विवरण थाहा नहुन	क्षेतीको यथार्थ विवरण संकलन गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिती			
८		भौतिक पुर्वाधारको लगत संकलन गर्ने	नगरपालिका			
९	पुनस्थापना	प्राभावितको अवस्था हेरी पुनस्थापना तर्फ केन्द्रित हुने	नगरपालिका			४८ देखि ७२ घण्टा भित्र

४.८ विपद् पश्चात्का पुर्नलाभ अर्न्तगत पुर्नस्थापना र पुर्ननिर्माणका क्रियाकलापहरू (विपद् समयका प्रतिकार्यका कार्यहरू सकिएपछि ३ महिना देखि २ वर्ष सम्म)

योजनाको यस भागमा विपद् भइसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएको क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउन, पूर्ण विस्थापित परिवारको पुनःस्थापना गर्न, क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाको मर्मरत-सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्न र

भविष्यमा पर्नसक्ने त्यस्तै विपद्को सामना गर्न आवश्यक क्रियाकलापलाई समेटेर निम्नबमोजिमको ढाँचामा क्रियाकलापहरू उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	सम्भावित समस्या	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
				आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१)	घरहरू निर्माणमा समस्या	विपद्को समयमा पुण क्षेत्री भएको र आफैँ घर निर्माण गर्न नसक्नेहरूको लागि घर पुन निर्माणमा सहयोग गर्ने ।	नगरपालिका	भवन निर्माण कार्यालय		१वर्ष भित्र
२)	भौतिक पूर्वाधारमा क्षेत्री	विपद् प्रभावितहरूको सहभागीतामा कामका लागि नगद/श्रमदान मार्फत विपदले विगारेका ग्रामीण सडक, सिंचाई कुलो, कल्भर्ट, विद्युत, पुल, आवाशिय घर, सिंचाई कुलो विद्यालय आदि मर्मत गर्ने ।	नगरपालिका तथा स्थानी विपद व्यवस्थापन समिती	सरोकार वाला सवै	विकास साभेदारहरू	२ वर्ष भित्र
३)	स्वास्थ्य समस्या	विपद् प्रभावितहरूको स्वास्थ्य परिक्षणका लागि घुम्ती स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्ने ।	स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिती / नगरपालिका स्वास्थ्य शाखा	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय		समय समयमा आवश्यकता अनुसार
४)	जिविको पार्जनमा समस्या	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा भएका समुदायको जिविकोपार्जनका लागि फलफुल खेती, केरा खेती एवम् तरकारी खेती र पशुपालन तथा अन्य	नगरपालिकाको कृषि तथा व्यवसाय शाखा			हरेक वर्ष

		व्यवसाय संचालन जस्ता योजनाहरु सञ्चालन गर्ने ।				
--	--	---	--	--	--	--

भुकम्प : (विपद् पुर्वका क्रियाकलाप)

क्र.स.	प्रमुख जोखिम तथा समस्या	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधी
				आन्तरिक	बाह्य	
१	भुकम्पको जोखिमबारे पर्याप्त जानकारी नहुनु	समुदाय तथा विद्यालयमा जनचेतना मुलक क्रियाकलाप(सडक नाटक , लोक दोहोरी गित लगाएत)	विद्यालय तथा समुदायिक विपद् व्यावस्थापन समिती , सामुदायिक वन	सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह , नगरपालिका तथा वडा कार्यालयहरु	जिल्ला वन कार्यालय	
२.	भुकम्प प्रतिरोधात्मक घर निर्माणको लागि जनशक्ति नहुन तथा चेतनामा कमी	गाविसमा घर निर्माण गर्ने डकर्मीहरुलाई यस सम्बन्धी तालिम दिने तथा भुकम्प प्रतिरोधात्मक घर निर्माणको लागि जनचेतना मुलक कार्यहरु गर्ने	समुदाय तथा विपद् व्यावस्थापन समिती	नगरपालिका	गैर सरकारी संस्थाहरु	
३.	भुकम्प आएको बेला सुरक्षित स्थानवारे जानकारी नहुनु	सुरक्षित ठाउँ हरुको पहिचाहन गर्ने	समुदाय तथा विपद् व्यावस्थापन समिती	नगरपालिका		
४.	उद्धार टोलीको अभाव	पूर्व सचेतना , प्राथमिक उपचार र खोज तथा उद्धार टोली गठन गर्ने	समुदाय तथा विपद् व्यावस्थापन समिती	नगरपालिका	रेडक्रस	
५.	आपकालिन सामाग्रीको	आपकालिन उद्धार सामाग्रीहरु (स्टेचर	समुदाय तथा विपद्	नगरपालिका		

	अभाव	, टर्च , डोरी , बेल्चा गैटी तयारी हालतमा राख्ने	व्यावस्थापन समिती			
६.	सार्वजनिक स्थलका संरचनाहरु भुकम्प प्रतिरोधी नहुनु	सार्वजनिक स्थलहरुमा अनिवार्य रूपमा भवन निर्माण आचार संहिता लाग गर्नु पर्ने	समुदाय तथा विपद् व्यावस्थापन समिती	नगरपालिका		
७	भुकम्पको बेला आपकालिन जीवन बचाउने सीपको कमी	प्रत्येक घरमा भटपट भोला तयार गर्ने र डक कभर होल्ड नमुना अभ्यास विद्यालय तथा समुदायमा	विद्यालय तथा समुदाय	नगरपालिका		

भुकम्प : (विपद्को समयमा क्रियाकलाप)

क्र.स.	प्रमुख जोखिम तथा समस्या	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधी
				आन्तरिक	बाह्य	
१	भुकम्प गएको समयमा भत्किएको संरचनाले पुरेर वा लागेर मृत्यू तथा घाइते हुन सक्ने	डक कभर होल्ड गरी बस्ने	व्यक्ति परिवार			
	अपांग , वृद्धवृद्धा , गर्भवती महिला ,बालबालिका जोखिममा पर्नु ।	अपांग , वृद्धवृद्धा , गर्भवती महिला ,बालबालिकाहरुलाई प्राथमिकतामा राखी सुरक्षित स्थल तर्फ लैजानु ।	स्था.वि तथा ज.उ .समिति	नगरपालिका		
	समयमै सूचना प्रभाव नहुनु	सूचना प्रवाह गर्ने तथा रेडक्रस र सुरक्षा निकाय लगाएतलाइ खबर गर्ने	स्था.वि तथा ज.उ .समिति	नगरपालिका		
	उद्धारमा समस्या	प्राथमिक उपचार र खोज तथा उद्धार कार्यदल लाइ	स्था.वि तथा ज.उ .समिति	नगरपालिका	जिल्ला विपद् व्यावस्थापन समिती , नेपाल रेडक्रस	

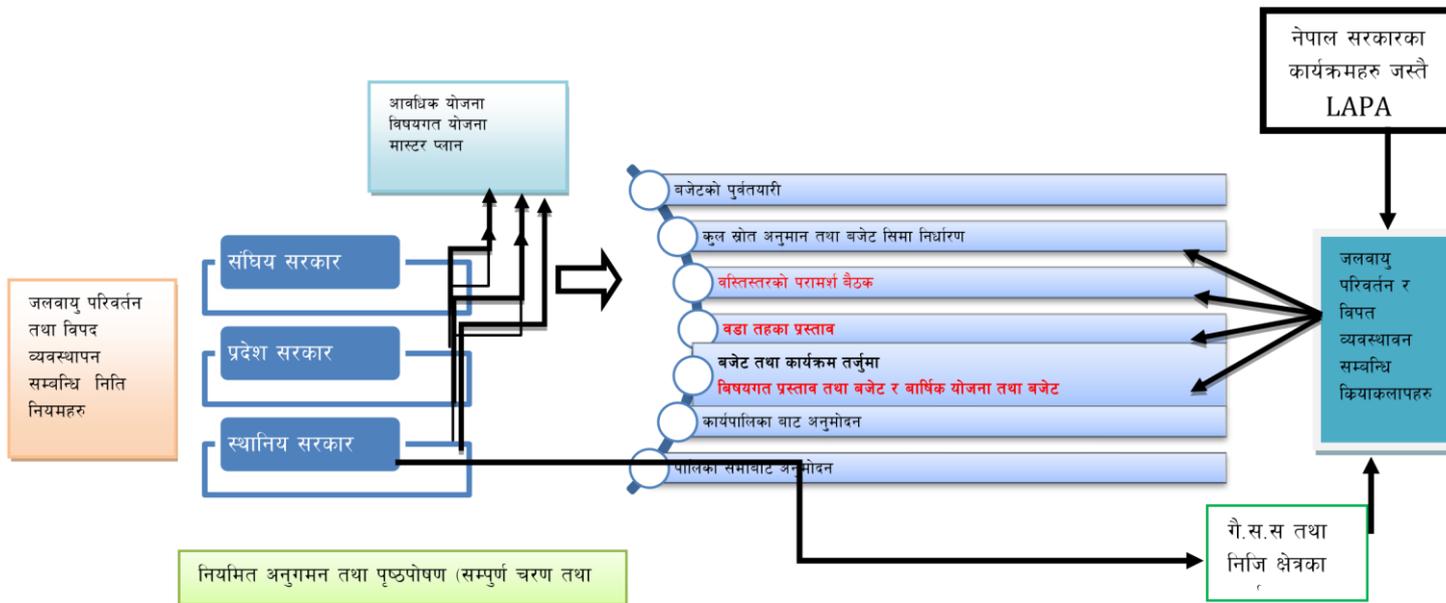
		परिचालन गर्ने तथा हराएका मानिसहरुलाई खोज गर्ने			सोसाइटी , विभिन्न संघ संस्था	
	घाइतेहरुको थप अवस्था विग्रनु	घाइतेहरुलाई उपचारको लागि अस्पताल लैजाने	प्राथमिक उपचार कार्यदल, समुदाय	नगरपालिका	जिल्ला विपद् व्यावस्थापन समिती , नेपाल रेडक्रस सोसाइटी , विभिन्न संघ संस्था	

भुकम्प : (विपद् पश्चायत क्रियाकलाप)

क्र.स.	प्रमुख जोखिम तथा समस्या	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधी
				आन्तरिक	बाह्य	
१.	क्षतिको यथार्थ जानकारी नहुनु	क्षतिको मुल्यांकन गरी राहत प्रदान गर्ने	समुदाय तथा स्थानिय विपद् व्यावस्थापन समिती	नगरपालिका	जिल्ला विपद् व्यावस्थापन समिती , नेपाल रेडक्रस सोसाइटी , विभिन्न संघ संस्था	
२ .	क्षति भएको स्थानमा माहामारी फैलन सक्ने	बस्ती तथा पारिवारी सरसफाइमा ध्यान दिने	समुदाय तथा स्थानिय विपद् व्यावस्थापन समिती	नगरपालिका		
३.	क्षति भएको संरचना पुन निर्माण नहुनु	क्षति भएको संरचना पुन निर्माण गर्ने	स्था.वि तथा ज.उ .समिति	नगरपालिका	विभिन्न सरकारवाल निकाय	

परिच्छेद ५. जलवायु परिवर्तन उत्थानशील तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मुलप्रवाहिकरण

जलवायु परिवर्तन उत्थानशील तथा विपद् जोखिम न्युनिकरणका सवालहरुलाई निति, नियम, आवधिक योजनामा र वार्षिक योजना तर्जुमा मुलप्रवाहिकरण गर्न विभिन्न तहमा भएका तहगत संरचना,

मन्त्रालय, स्थानिय सरकार र सरोकारवालाहरुको ठाडो र तेस्रो समन्वय हुनुपर्ने देखिन्छ ।

स्थानिय योजना प्रक्रियामा छनौटमा परेका तर स्थानिय सरकारले लगानि गर्न नसक्ने, बहु वर्षे योजनाहरुलाई समेत प्रदेश र सघंबाट विनियोजन हुने बजेटहरुबाट विनियोजित गर्ने साथै विभिन्न तहबाट नियमित अनुगमन तथा पृष्ठपोषण गरेमा वस्ति वा बडा स्तरमा समेत जलवायु र विपद सम्बन्धिका योजनाहरुले प्राथमिकता पाउनेछन् । योजना तथा विकासका नीतिहरुमा मूलप्रवाहीकरण र स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण ५.१ र ५.२ अनुसार हुनेछ ।

५.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरुमा मूलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी स्थानीय सूचना, जोखिमको अवस्था, श्रोत साधनको उपलब्धता, गुणस्तर तथा त्यस माथिको पहुँच र उत्थानशील तथा जोखिम न्यूनीकरणको आवश्यकता पहिचानको आधारमा जलवायु परिवर्तनलाई नारायण नगरपालिकाका आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरुमा मूलप्रवाहीकरण गरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनलाई संस्थागत गरिनेछ । जलवायु परिवर्तनको जोखिममा रहेका परिवार, समुदाय, बडा वा नगरपालिकालाई आफ्ना उत्थानशील प्राथमिकताबारे प्रष्टसँग अभिव्यक्त गर्न र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रका श्रोत परिचालन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विश्लेषण, उत्थानशील र जोखिम न्यूनीकरणका रणनीतिहरु स्थानीय आवधिक योजना अथवा दिर्घकालिन योजनामा समावेश गरिनेछ ।

राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक योजना आयोगहरुको आधार पत्र तथा आवधिक विकास योजनालाई प्रस्थान बिन्दु बनाएर जलवायु उत्थानशीलताका दीर्घकालीन लक्ष्य तथा सोचहरु आवधिक योजनामा समायोजन गरिनेछ । प्राविधिक रुपले कार्यान्वयन गर्न कठिन तथा धेरै श्रोत लाग्ने उत्थानशीलताका योजनाहरु बहुवर्षीय, दीर्घकालीन तथा आवधिक योजनामा समायोजन गरेर कार्यान्वयन गरिनेछ । स्थानीय तह बीच वा स्थानीय तह र प्रदेश एवं संघसँग समन्वय गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने प्रकृतिका जलवायु परिवर्तन उत्थानशीलताका आयोजनाहरु आवधिक योजनामा एकीकरण गरी कार्यान्वयनमा सहजीकरण गरिनेछ । स्थानीय आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी निकाय, गैरसरकारी संघ संस्था, विकास साभेदार र निजी क्षेत्रका श्रोत परिचालन गर्न मार्गचित्र तथा खाका तयार गरिनेछ ।

यस नारायण नगरपालिकाको जलवायु तथा विपद जोखिम पार्श्वचित्र वि सं. २०७५ मा तयार भएको छ । उक्त पार्श्वचित्रमा यस नगरपालिकामा विगतमा घटेका घटनाहरु र भविष्यमा हुन सक्ने जोखिमहरुलाई विश्लेषण गरीएको छ । यस नगरपालिकामा नगर प्रमुखको संयोजकत्वमा नगर स्तरीय २५ सदस्यीय विपद व्यवस्थापन

समिति गठन भएको छ । त्यसैगरी ९ सदस्यीय वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति पनि गठन भएको छ । स्थानीय उत्थानशील कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा मुलप्राहीकरणका लागि र कार्यान्वयन भएका क्रियापलापहरुको अनुगमन, मुल्याङ्कन तथा प्रगती समिक्षाका लागि यी समितिका माध्यमबाट सहजता आउने देखिन्छ ।

५.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण

उत्थानशील योजनालाई विकास र विषयगत योजनामा साथै स्थानीय सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैर सरकारी संस्थाहरुको योजना प्रक्रियामा समायोजन गर्नका लागि वडा एवं नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दलहरु, अन्य बहुसरोकारवालाहरु र एकीकृत योजना तर्जुमा समितिसँग यस उत्थानशील योजना तर्जुमा प्रक्रिया देखि नै छलफल र समन्वय गरिएको छ । यसरी नै पालिका स्तरमा उत्थानशील कार्य योजनाका र प्रक्रियाको सम्बन्धमा प्रस्तुतिकरण गरी पालिकाका सेवा प्रदायक निकायहरूसँग छलफल गरियो । नारायण नगरपालिकाका हरेक वडा स्तरका स्थानीय राजनीतिक दल, सामाजिक संस्थाहरु, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु संग विस्तृत छलफल तयार गरी उत्थानशील कार्ययोजना तयार गरिएको छ र नगरपालिकाबाट अनुमोदन भए पश्चात यो लागु हुनेछ । यसरी नै नगरपालिकाको वार्षिक योजनामा समावेश नभएका योजनाहरुलाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत जिल्ला समन्वय समिति तथा सम्बद्ध विषयगत कार्यालयहरु तथा अन्य सरोकारवाला निकायमा पनि पेश गरी मूलप्रवाहिकरणको लागि पहल हुनेछ । भविष्यमा नगरपालिकाले तयार गर्ने आबधिक तथा वार्षिक योजना तथा रणनीतिहरुमा यस उत्थानशील योजनालाई उच्च प्राथमिकताका साथमा समायोजन गरिनेछ । यस योजनाका प्राथमिकताहरुलाई केन्द्रिय स्तरमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत राष्ट्रिय योजना आयोगबाट तयार गरिने रातो किताब मार्फत राष्ट्रिय विकास योजनामा समायोजन गर्न समेत आवश्यक पहल गरिनेछ । योजना समायोजनका लागि निम्नानुसार कार्यहरु समेत पहिचान गरिएका छन्

क) तत्काल गर्नुपर्ने

- योजनाका बारेमा सचेतना जागरण गर्ने र अपनत्वको विकास गर्ने ।
- योजना पुस्तिका वा सो अन्तर्गत प्राथमिकतामा परेका क्रियाकलापहरु आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई सम्बन्धित विषयगत तथा अन्य सरोकारवालाहरु समक्ष पेश गरी सहयोगको लागि पहल र पैरवी गर्ने ।

ख) योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने

तालीकाङ्कः योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने

योजना तर्जुमाको स्तर	आवश्यक तयारी	जिम्मेवारी
टोल बस्ती स्तर	यस योजना बमोजिम आ-आफ्नो टोल बस्तीमा प्राथमिकतामा परेका योजनाहरु निर्धारित ढाँचामा पेश गर्ने ।	सम्बन्धित टोल बस्तीबाट पालिकामा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति (पालिका सभा सदस्य) वा प्रभावित समुदाय वा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको व्यक्ति
वडा स्तर	विभिन्न वडासँग सम्बन्धित कार्यक्रम भए सबैसँग समन्वय गर्नुपर्ने	वडा अध्यक्ष, सचिव वा तोकिएको व्यक्ति, वडा समितिका सदस्यहरु

नगरपालिका स्तरमा	नगर परिषदबाट अनुमोदन गराउन पहल गर्ने	कार्यपालिका सदस्यहरु, विपद् व्यवस्थापन समिति, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरु, राजनितिक दलका प्रतिनिधि
विषयगत क्षेत्रका योजनाहरु	☐ वन संग सम्बन्धित योजनाहरु सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको	सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रसंग सम्बन्धित तथा अनुभवी व्यक्ति
	<p>साधारणसभा पूर्व नै कार्यसमितिमा पेश</p> <ul style="list-style-type: none"> • माथिल्लो स्तरमा लैजानु पर्ने योजना भएपनि सम्बन्धित निकायको तल्लो तह (जस्तै: सब डिभिजन वन कार्यालय) को सिफारिस • सेक्टर स्तरको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा योजना पेश 	भएमा राम्रो
विभिन्न परियोजनाहरु	☐ परियोजनाका तल्लो तहका योजना तर्जुमा प्रक्रियामा वा सोभै परियोजनाको पायकको कार्यालयमा निर्धारित ढाँचामा कार्यक्रम पेश	परियोजनाका स्थानीय सामाजिक परिचालक तथा कर्मचारी मार्फत गर्दा राम्रो

कार्यक्रमको निर्णयको अवस्थाका बारेमा नियमित रुपमा बुझ्ने तथा ताकेता गर्ने ।

परिच्छेद ६ : अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना

नारायण नगरपालिका अर्न्तगत उत्थानशील योजनामा समेटिएका सबै घरधुरी तथा सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष सहभागिता तथा वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, विपद् व्यवस्थापन समिति, कार्यपालिका सदस्यहरू र खासगरी पालिका स्तरिय अनुगमन मूल्यांकन समितिको अगुवाईमा उत्थानशील कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन अर्धवार्षिक रूपमा गरिनेछ । अभिलेखिकरणमा उल्लेखित आवश्यक सूचनाहरूलाई ध्यान दिई अनुगमन गर्नुपूर्व अनुगमनको खाका तयार गरी सोही अनुसार अनुगमन र प्रतिवेदन तयार गरिनेछ । अनुगमनको लागि समितिका पदाधिकारीहरू अनुगमन सम्बन्धि अभिमुखीकरणमा सहभागि भएर मात्र अनुगमन कार्यमा संलग्न हुनेछन् जसबाट गरिएका

प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्न सहज हुनेछ । त्यसैगरी वार्षिक रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछ भने योजनाको अन्तमा अन्तिम मूल्याङ्कन गरी पुनःआगामी दिनको मुल्याङ्कन योजना तयार गरिनेछ । यसरी नै उत्थानशील कार्ययोजनालाई सघाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले सिकाइ, चिन्तन-मनन र पृष्ठपोषणका लागि अवसर प्रदान गर्दछ ।

कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्य मुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिने छ । साथै नगरपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्व अनुगमन मुल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरू संग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परिक्षण गरिने छ ।

तालीकाद्वयः अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरी
वडा तहको अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	□पारदर्शीता र अपनत्व कायम गर्न □उत्थानशील कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन	<ul style="list-style-type: none"> वडा समिति वडा स्तरिय अनुगमन समिति 	कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व, सञ्चालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिनाभित्र (हरेक कार्यक्रममा)	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्वः अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, होर्डिंग बोर्ड अवलोकन
नगरपालिका तहको अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । योजना र प्रगतिको लेखाजोखा गर्न । कार्यक्रमको प्रभावकारीता वृद्धि गर्दै समयमा कार्य सम्पन्न गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> कार्यपालिका सदस्य पालिका स्तरिय अनुगमन समिति वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, विपद् व्यवस्थापन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> अर्धवार्षिक रूपमा (पौष र असारमा) त्रैमासिक त्रैमासिक 	<ul style="list-style-type: none"> समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक तथा गोष्ठी फिल्ड अनुगमन भ्रमण संकटासनन वर्गहरूसँग अन्तरक्रिया
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानिय पत्रकार नगरपालिकाका कर्मचारी तथा सहयोगी निकायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> नियमित वार्षिक 	<ul style="list-style-type: none"> फोटो तथा घटना अध्ययनको संकलन वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

जिल्ला अनुगमन	तहको	अन्तर पालिका समन्वयन तथा उत्थानशीलका राम्रा अभ्यासहरुको सिकाई आदान प्रदान गर्न पारदर्शिता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न	समन्वयन समितिका पदाधिकारीहरु	अर्धवार्षिक वा वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
प्रदेश तथा मन्त्रालय	संघिय	पारदर्शिता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न, कार्यक्रम संचालको प्रभावकारिता आवश्यकता औल्याउन	प्रदेश :- सामाजिक विकास, उधोग पर्यटन वन वातावरण र र सम्बन्धित मन्त्रालय सघं :- वन तथा वातावरण र सम्बन्धित मन्त्रालय	वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण

कार्यक्रम संचालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्य मुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरुको सुभाबलाई सम्बोधन गरिनेछ । साथै वडा, नगरपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्व अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरूसंग संयुक्त रुपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परीक्षण गरिने छ ।

परिच्छेद ७. उत्थानशील तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यहरुको तर्जुमा र कार्यान्वयन

उत्थानशील योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको नेतृत्व नगरपालिकाले गर्नेछ । नगरपालिकाले योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन बाहेक स्थानीय स्तरमा घरधुरी, स्थानीय समुदाय र परियोजनाहरुले स्थानीय उत्थानशील र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्य, समुदायमा आधारित उत्थानशील कार्यक्रम, पारस्थितिकीय प्रणाली, संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन र विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धि र समूहको योजनामा जलवायु परिवर्तन उत्थानशील तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यहरु समायोजन गर्नेछ । जोखिम तथा संकटासन्नता र यसका अन्तरनिहित कारणहरु व्यक्ति, घरधुरी र समुदाय स्तरमा फरक फरक भएका कारण स्थानीय योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा जलवायु परिवर्तनबाट बढी प्रभावित महिला तथा संकटासन्न घरधुरीको विशिष्ट समस्यालाई समाधान गर्ने उत्थानशीलका कार्यक्रमहरु समावेश गरिनेछ । उत्थानशील र जोखिम न्यूनीकरणका योजनाहरु घरधुरी, स्थानीय समुदाय, उपभोक्ता समूह, संघ-संस्था र परियोजना स्तरमा निर्माण र कार्यान्वयन गर्नलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन उत्थानशील र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरु व्यक्ति, घरधुरी, स्थानीय समुदाय र उपभोक्ता समूहको जीविकोपार्जन तथा परिस्थितिकीय प्रणालीमा आधारित हुन सक्नेछ ।

यस योजनाको सफल तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि वडा समिति तथा कार्यपालिका समिति क्रियाशील रहनेछ । पालिकाले प्रदेश, संघिय सरकार, गै.स.स को सहयोग तथा समन्वयनमा क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयन गर्ने छ । जलवायु वित्तका लागि पनि स्थानिय उत्थानशील कार्ययोजना महत्वपूर्ण दस्तावेज हुनेछ ।

उत्थानशील योजनामा उल्लेखित कार्यहरुलाई नगरपालिका, विषयगत शाखा, समुदायमा स्थापित भई क्रियाशील रहेका विद्यमान समुह, संस्था, क्लब तथा उपभोक्ता समितिहरु मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । भौतिक पूर्वाधार

सम्बन्धि कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा आवश्यकता अनुरूप प्राविधिक तथा उपलब्ध अन्य विज्ञहरूबाट विस्तृत लागत अनुमान (इष्टिमेट) गराउनुका साथै कार्यान्वयनमा समेत सहयोग लिईनेछ। उत्थानशील कार्ययोजना कार्यान्वयनको सहजिकरण विपद् व्यवस्थापन समिति र वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिले गर्ने छ। जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रमहरूलाई थप प्रभावकारी बनाउने, स्थानिय उत्थानशील कार्ययोजना कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारि बनाउन आवश्यक पृष्ठपोषण गर्ने काम विपद् व्यवस्थापन समिति र विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ। वार्षिक बजेट तर्जुमा तथा जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रमहरूलाई मुलप्रवाहिकरण गर्न आवश्यक सहजिकरण गर्ने तथा बजेट विनियोजनका लागि कार्यपालिकामा पैरवि समेत यस समिति मार्फत गरिने छ। यस समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने आवश्यक क्रियाकलापहरु समेत समावेश गरिने छ।

यस योजनामा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको सहयोग पनि आवश्यक पर्ने हुनाले सो कार्यक्रमहरूका लागि सरोकारवाला निकायको वार्षिक योजनामा समावेश गर्नका लागि वडा एवं नगरपालिकाले पहल गर्नेछ। प्राथमिकतामा परेका हरेक क्रियाकलापहरूको विस्तृत कार्यान्वयन योजना र जिम्मेवारी तय गरी सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा स्रोत तथा सेवा जुटाई कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ। योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि व्यक्तिगत बानी व्यवहार देखि नै परिवर्तनको खाँचो देखिएको छ। त्यसैगरी यस योजनाको कार्यान्वयनमा नीजि क्षेत्रको भूमिका अहम् हुन सक्छ। नीजि क्षेत्रको संभावित भूमिका यसै योजनामा

क्र सं.	नाम	संस्था	पद	सम्पर्क नम्बर
			सदस्य	

उल्लेख गरिएको छ। यसका लागि वडा तथा नगरपालिकाले सम्बन्धित नीजि क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्र एवं स्थानीय उद्योग बाणिज्य संघ मार्फत समेत पहल गर्नेछ।

सन्दर्भ सामग्री

जलवायु तथा विपद् जोखिम पार्श्वचित्र, नारायण नगरपालिका, दैलेख,

वि सं. २०७५

नारायण नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण, वि सं. २०७५

जलवायु परिवर्तन जोखिम मान चित्रावली, नारायण नगरपालिका,

दैलेख, सन् २०२०

परीमार्जीत स्थानीय उत्थानशील योजनाको राष्ट्रिय संरचना, २०७६

नगरपालिको आवधिक योजना २०७८

स्थानिय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्देशिका २०७४

विपद पुर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनास्थानिय अनुकुलन योजना –

DPRP)

अनुसुचिहरु

अनुसुची १: नारायण नगरपालिकास्तरीय विपद व्यवस्थापन तथा स्थानीय विपद तथा

जलवायु उत्थानशील समिति को विवरण ।

अनुसुची २: स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना वार्ड स्तरीय समितिको विवरण

अनुसुची ३: योजना निर्माण को अवधिमा नगरस्तर को दाश्रो गोष्ठिहरुको उपस्थिति विवरण

आज मिति २०८२ असार ३ गतेका दिन नारायण नगरपालिकाका नगर प्रमुख श्री लोमन शर्मा ज्युको अध्यक्षतामा नारायण नगरपालिकाको आयोजना तथा युनिसेफ नेपालको आर्थिक सहयोगमा स्थानीय विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम अर्न्तगत जलवायु उत्थानशिल योजनाको प्रस्तावित मसौदा माथि छलफल तपशिलको उपस्थितीमा देहाय वमोजिमको निर्णय गरी सम्पन्न गरियो ।

तपशिल

क्र.सं.	नाम धर	पद	उमेर	दस्तखत	सम्पर्क नं.
१	श्री लोमन शर्मा	नगर प्रमुख	५५	[Signature]	९८५२०६९२२२
२	श्री तप्ता कुमारी खड्का थापा	नगर उपप्रमुख	५९	[Signature]	९८५२०६९२२३
३	श्री सन्देश कुमार श्रेष्ठ	वडा अध्यक्ष	४५	[Signature]	९८४६०२०३६६
४	श्री रेशम बहादुर थापा	वडा अध्यक्ष	६०	[Signature]	९८५२०२२६०२
५	श्री चन्द्र प्रसाद उपाध्याय	वडा अध्यक्ष	५५	[Signature]	९८४२९००९४३
६	श्री चन्द्र बहादुर कटुवाल	वडा अध्यक्ष	५४	[Signature]	९८५४०१००५४
७	श्री ऐमानसिंह थापा	वडा अध्यक्ष	५२	[Signature]	९८५५५५५६१५
८	श्री जनक प्रसाद न्यौपाने	वडा अध्यक्ष	३६	[Signature]	९८४६०२६६५४
९	श्री खड्ग बहादुर शाही	वडा अध्यक्ष	६२	[Signature]	९८५२०९४५४३
१०	श्री गोपाल कुमार वि.सी	वडा अध्यक्ष	५५	[Signature]	९८५६३३३३४४
११	श्री महेन्द्र विक्रम खड्का	वडा अध्यक्ष	४९	[Signature]	९८५०५५९०२
१२	श्री लाल बहादुर वस्नेत	वडा अध्यक्ष	६८	[Signature]	९८५६५३२६६८
१३	श्री दिर्घ बहादुर मल्ल	वडा अध्यक्ष	५९	[Signature]	९८५५५६३५४
१४	श्री रेशम बहादुर बुढा	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	३६	[Signature]	९८५२०५९२२९
१५	श्री रत्ना कुमारी थापा	कार्यपालिका सदस्य	४६	[Signature]	९८५२०२९६५२
१६	श्री रत्नकली साकी	कार्यपालिका सदस्य	५९	[Signature]	९८
१७	श्री मनसरा अधिकारी	कार्यपालिका सदस्य		[Signature]	९८४२९३३३४३
१८	श्री भोज कुमारी कोईराला	कार्यपालिका सदस्य		[Signature]	९८२२६९८६३८
१९	श्री वखत बहादुर नेपाली	कार्यपालिका सदस्य	३९	[Signature]	९८४९६०३५६५
२०	श्री तिर्थ बहादुर दमाई	कार्यपालिका सदस्य		[Signature]	
२१	श्री खगिसरा नेपाली	कार्यपालिका सदस्य	३३	[Signature]	९२०४५६३२९९
२२	श्री पदम बहादुर सापकोटा	अधिकृत आठौं	५२	[Signature]	९८४०३५५६३
२३	श्री मुकेश पौडेल	क्र. नि. अ.	२८	[Signature]	९८६००८२२५९
२४	श्री ज्ञानेश्वर उपाध्याय	उपप्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	५८	[Signature]	९८४२७९९००
२५	श्री रत्न बहादुर पौडेल	क्र. नि. अ.	२६	[Signature]	९८६६००६६६६
२६	श्री प्रमोद शर्मा	प. वि. अ.	२९	[Signature]	९८४०२६६०२
२७	श्री सुनिता को. श्री.	वि. वि.	४४	[Signature]	९२५२०५०२५
२८	श्री गिता बुढा	व. वि. वि. वि.	३८	[Signature]	९८५०३३३०६
२९	श्री रत्न बहादुर बुढा	क्र. नि. अ.	५२	[Signature]	९८५२०२९६०२
३०	श्री शरत कामा शर्मा	फोक्सो सहकारी	३५	[Signature]	९८४०५६६४४
३१	श्री प्रसन्न राज थापा	जोषण " " "	३६	[Signature]	९८४००६६६६
३२	श्री गंगाधर बुढा	व. वि. वि.	६८	[Signature]	९८४०२०६९८
३३	श्री बहादुर वस्नेत	फोक्सो सहकारी	४६	[Signature]	९८४८४२६६६
३४	श्री प्रमोद उपाध्याय	जोषण सहकारी	३८	[Signature]	९८४०६६०००
३५	श्री गंगाधर बुढा	व. वि. वि.	६८	[Signature]	

नारायण नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख
नारायण नगरपालिका वडा नं. ११

कार्यशाला पोखीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण

क्र.सं	सहभागीको नाम थर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्ताखत	कैफियत
१	शेर्पा बुद्ध मन्द	गडा अध्यक्ष		✓			६९	९८४८९९३३५३	<i>[Signature]</i>	
२	शेर्पा, लोकाज्योति (शेर्पा)	चय सदस्य		✓			५६	९८६९९९५५५५	<i>[Signature]</i>	
३	शेर्पा तामा	"सदस्य	✓		✓		३२	९८९५६५५६५६५	<i>[Signature]</i>	
४	चतुर्देव बुद्ध विद्या	सहस्रकार्यवाही		✓			४९	९८४९५६५६५६५६	<i>[Signature]</i>	
५	गुरुदेव बुद्ध	सहायक		✓			२६	९८५६५६६६६६६६	<i>[Signature]</i>	
६	शेर्पा (शेर्पा) मन्द	गेल विद्या	✓				५६	९८९९९९०३६३५	<i>[Signature]</i>	
७	शेर्पा (शेर्पा)	गेल विद्या	✓				३६	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
८	शेर्पा (शेर्पा)	इलाका	✓				४२	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
९	गुरुदेव (शेर्पा)	"	✓				२९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१०	शेर्पा (शेर्पा)			✓			६३	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
११	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				४३	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१२	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				२६	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१३	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				५५	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१४	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३२	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१५	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१६	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१७	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१८	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
१९	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
२०	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
२१	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	
२२	शेर्पा (शेर्पा)	सहायक	✓				३९	९८९९९९९९९९९९	<i>[Signature]</i>	

नारायण नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख

न नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला
नारायण नगरपालिका वडा नं. १०

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण १९८२/१९१८

क्र.सं	सहभागीको नाम वर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावेज	कैफियत
१	ताराम तामाङ	तडा सुराक्ष						९८२४२२९६८	सुराक्ष	
२	मिना कं. ञाणा	वडा सराया						९८९६२२९९३६	मिना	
३	पुष्पकमा बज्रा	वडा सराया						९८२२४४८८४४	पुष्पकमा	
४	अनिसा वि.कु	वडा सराया						९८९८९८६६६८	अनिसा	
५	शेर कं. साना	प्रिभिक						९८४८०५८०५४	शेर	
६	शेर कं. चोडारी	समाजसेवि						९८२२२२२२०२२	शेर	
७	शिवमी.पु. कुम्भारि	ले.नि.श.सं.							शिवमी	
८	शेर कं. गुरुकु	नेख गण्डु							शेर	
९	शिव कं. चोडारी	जोषनगण्डु							शिव	
१०	शिव कं. चोडारी	वडा सराया							शिव	
११	शिव कं. चोडारी	समाजसेवि							शिव	
१२	शिव कं. चोडारी	प.का.श.सं.							शिव	
१३	शिव कं. चोडारी	पट्टि पुनिशी						९८२२२२२२०२२	शिव	
१४	शिव कं. चोडारी	ले.नि.श.सं.						९८०९८४८४८४	शिव	
१५	शिव कं. चोडारी	समाजसेवि						९८४८९९९९०४	शिव	
१६	शिव कं. चोडारी	वडा सराया						९८२२२२२२०२२	शिव	
१७	शिव कं. चोडारी	श.प.						९८९९९९९९०४	शिव	
१८	शिव कं. चोडारी	ले.नि.श.सं.						९८२२२२२२०२२	शिव	
१९	शिव कं. चोडारी	वडा सराया						९८२२२२२२०२२	शिव	
२०	शिव कं. चोडारी	श.प.						९८२२२२२२०२२	शिव	
२१	शिव कं. चोडारी	ले.नि.श.सं.						९८२२२२२२०२२	शिव	
२२	शिव कं. चोडारी	वडा सराया						९८२२२२२२०२२	शिव	

१९ जनाको उपस्थिति
२० जनाको उपस्थिति
२१ जनाको उपस्थिति
२२ जनाको उपस्थिति

नारायण नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख

न नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला
नारायण नगरपालिका वडा नं. ९

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण २०७२/०१/२६

क्र.सं	सहभागीको नाम घर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावेज	कैफियत
१	महेन्द्र विजयराज	वडा अध्यक्ष		✓			४९	९८४८४९९०१	प.१.२	
२	मीना विक बस्ती	वडा सदस्य	✓		✓		५५	९६४४६०२९२४	मि.१	
३	बसन्त बहादुर रावल	स.स.स.स.स.		✓			४६	९८८९०००६०	स.स.स.स.स.	
४	कृष्ण बहादुर रावल	स.स.स.स.स.		✓			६०	९८००५६६३६६	स.स.स.स.स.	
५	रमेश आचार्य	वडा पुर्ववर्षी	✓				२२	९८६८०३३३२९	स.स.स.स.स.	
६	नितीला थापा	(संग्रहकर्ता)	✓			✓	२४	९८२२४६६०६२	Binity	
७	नरेश शर्का	प्रतिनिधि	✓				३४	९८६६६३६६६	स.स.स.स.स.	
८	पातिसरा थापा	स.स.स.स.स.	✓				५८	९८४९८९९२९८	पातिसरा	
९	शुशीला रावल	शि.सि.स.	✓				३८	९८६८४६६६६	स.स.स.स.स.	
१०	पुरुषोत्तम	शि.सि.स.	✓				५४	९८६९६९९२०६	स.स.स.स.स.	
११	बसन्त कुमार थापा	शि.सि.स.	✓	✓			३६	९८६६६६६६६	स.स.स.स.स.	
१२	श्री बहादुर रावल	वडा सदस्य		✓			६०	९८६८९९९६६	स.स.स.स.स.	
१३	बसन्त बहादुर वि.स.	स.स.स.स.स.		✓	✓		२८	९८०६६६६६६	स.स.स.स.स.	
१४	रमेश बहादुर रावल	स.स.स.स.स.		✓			४६	९८४८००९९४६	स.स.स.स.स.	
१५	रमेश विश्वकर्मा	स.स.स.स.स.		✓	✓		५६	९८४८०३३६६	स.स.स.स.स.	
१६	रमेश बहादुर रावल	स.स.स.स.स.		✓			६६	९८९९६६६६६	स.स.स.स.स.	
१७	नितीला कुमारी थापा	स.स.स.स.स.		✓		✓	५६	९८९५६६६६६	स.स.स.स.स.	
१८	मन बहादुर थापा	स.स.स.स.स.		✓			५०	९८४८९६६६६	स.स.स.स.स.	
१९	सुनु कुमारी थापा	वडा सदस्य	✓			✓	३६	९८४८००९६६६	स.स.स.स.स.	
२०	श्री देवी	स.स.स.स.स.	✓		✓		५२		स.स.स.स.स.	
२१	रमेश बहादुर रावल	स.स.स.स.स.		✓		✓	३६	९८४८६६६६६	स.स.स.स.स.	
२२	सुनु कुमारी	स.स.स.स.स.		✓	✓		५६	९८४८०३३६६	स.स.स.स.स.	

२३ नारायण नगरपालिका वडा नं. ९ वडा अध्यक्ष
 २४ नारायण नगरपालिका वडा नं. ९ वडा सदस्य

नारायण नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख

त नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला नारायण नगरपालिका वडा नं. ८

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण २०७२/३/२५

क्र.सं	सहभागीको नाम घर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्ताखत	कैफियत
१	गोपाल कुमार वि.ली	वडा अध्यक्ष		✓			५५	९८६८९३३५४३	<i>[Signature]</i>	
२	सुतकला दमाई	जलित प्र. सदस्य	✓		✓		४०	९८५८५५५५५५	<i>[Signature]</i>	
३	भुविमता कुमारी	युवा सदस्य		✓			६५	९८५८५५५५५५	<i>[Signature]</i>	
४	मानव रावल	॥ - ॥		✓			५८	९८६८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	
५	सुनली रावल	प्रहिला सदस्य	✓				३५	९८५८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	
६	गोविंदन थापा	डोतनिकासर्भल			✓		६०		<i>[Signature]</i>	
७	हरि प्रसाद जैसी	॥ - ॥		✓			५४		<i>[Signature]</i>	
८	नमिन कुमारी रावल	उ.प्र. सदस्य	✓				४६		<i>[Signature]</i>	
९	मिर्म खड्का खड्का	सम्बन्धीकर्ता		✓			४२		<i>[Signature]</i>	
१०	रमा थापा	प्र स्वाठसर्भ	✓				६६		<i>[Signature]</i>	
११	मैत्र परा रावल	॥ - ॥	✓				६०	९८५५५५५५५५	<i>[Signature]</i>	
१२	शान्ती जीमि	स्वा. प्रमुख	✓				६२	९८६८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	
१३	देवि सरा नेपाली	आमा सदस्य	✓				४२		<i>[Signature]</i>	
१४	देवी खड्का	॥ - ॥	✓				३८		<i>[Signature]</i>	
१५	ताप प्रसाद जिरी	जेष्ठ नागरिक		✓			६२		<i>[Signature]</i>	
१६	योगेन्द्र राज खत्री	अपाङ्ग		✓			३०		<i>[Signature]</i>	
१७	दिप बहादुर वि.ड	रुल्लि		✓	✓		३६		<i>[Signature]</i>	
१८	दिप बहादुर खत्री	जेष्ठ नागरिक		✓			६३		<i>[Signature]</i>	
१९	देव बहादुर रावल	शेला वि.ड		✓			४६		<i>[Signature]</i>	
२०	देवि कुमारी रावल	प्र. वी.सि.सदस्य		✓			४८	९८६८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	
२१	शान्ता खाण	पालाक सदस्य	✓				४३	९८५८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	
२२	पद्म कुमारी थापा	सदस्य सदस्य		✓			५६	९८५८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	
२३	गंगा राज शाहल	आमा सदस्य		✓			५५	९८५८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	
२४	भरत कुमारी रावल	आमा सदस्य		✓			३६	९८५८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	
२५	नेत्र कुमारी रावल	आमा सदस्य		✓			६६	९८५८९५५५५५	<i>[Signature]</i>	

नारायण नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख

त नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला

नारायण नगरपालिका वडा नं. ६

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण २०८२/०८/२४

क्र.सं	सहभागीको नाम घर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावत	कैफियत
१	रविन्द्र बहादुर शाही	अध्यक्ष		✓			६५	९६५२९४४९	✓	✓
२	टोप बहादुर खड्का	सदस्य		✓			५०	९८८९९४९९३	✓	✓
३	दुर्गा थापा	"	✓				५५	९८४४७२९५५५	✓	✓
४	मंगला बस्नेत	"	✓	✓	✓		५५	९८०५११५९७	✓	✓
५	लाल बहादुर थापा	सचिव		✓			५३	९८८८४५०	✓	✓
६	नेत्र बहादुर खस्त्रे	प्रशासकिय		✓			४६	९८४८८२५५	✓	✓
७	गंगा राम दाहाल	सदस्य		✓			५८	९८२११०७९८	✓	✓
८	डक्टर बहादुर खस्त्रे	प्र.अ.		✓			४९	९८४०७७७२	✓	✓
९	ईश्वर ट्याकुरेल	"		✓			५०	९८४७६४२९५	✓	✓
१०	मित बहादुर शाही	सुद्विजिगी		✓			७०	९८६८९४६३०	✓	✓
११	भरत कुमर चन्द	पारि.प्र.ने.क.		✓			५३	९८३९९४९५४	✓	✓
१२	महेन्द्र बहादुर शाही	रोल.संयोजक		✓			६०	९८४८४८५	✓	✓
१३	विष्णु खड्का	म.स्वा.स्वा.से.	✓				४९	९८०८५९९५०	✓	✓
१४	सिता खनाल	"	✓				३६	९८६९५४४	✓	✓
१५	दिपा थापा	"	✓				४५	९८४००९२४	✓	✓
१६	तन्ना खस्त्रे	"	✓					९८४४८०६६९	✓	✓
१७	दत्त बहादुर वि.ड.	रोल.संयोजक		✓	✓		६५	९८२४००३६	✓	✓
१८	पुष्पा शाही कुल्ल	समाजसेवी	✓				५६	९८६२५५१०५	✓	✓
१९	शान्ति खड्का	"	✓				६२		✓	✓
२०	उमा वि.स्वा.	म.स्वा.स्वा.से.	✓			✓	४८	९८४५०६८९	✓	✓
२१	वसन्त पराजुली	म.स्वा.स्वा.से.	✓				४९	९८१२५२०९	✓	✓
२२	प्र. विष्णु	स्वा.से.			✓		५०	९८४६९९४९	✓	✓

नारायण नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख

त नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला

नारायण नगरपालिका वडा नं. ६

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण २०८२/११/२६

क्र.सं	सहभागीको नाम घर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावत	कैफियत
१	श्री अतक प्रसाद बस्नेत	पदाध्यक्ष		✓			३६	९८४०६६५५	✓	✓
२	श्री कृष्ण प्रसाद बस्नेत	वडासदस्य		✓			५६	९८४०६९२९	✓	✓
३	श्री दुर्गा बस्नेत	म.स.सदस्य	✓				५५	९८६२६०४२९	✓	✓
४	श्री सुधा कुमारी रेग्मी	म.स.सदस्य	✓				६२	९८४००	✓	✓
५	श्री सावित्री कुमारी खत्री	वडासचिव				जनजाती	३९	९८४८५९३५५	✓	✓
६	श्री पुष्पावती बस्नेत	म.स.	✓				५२	९७६२५३९०३	✓	✓
७	श्री गौरीबहादुर पौडेल	पदाध्यक्ष		✓			६३	९८४८९९९९९	✓	✓
८	श्री प्रकाश प्रसाद	"		✓			६९	९८४६९९९९९	✓	✓
९	श्री सुधा कुमारी थापा	स्वा.से.	✓				३९	९८४८९९९९९	✓	✓
१०	श्री प्रकाश कुमारी कुडुवाल	म.स्वा.स्वा.से.	✓				४३	९८४९५०६४	✓	✓
११	श्री रत्ना साँगा	"	✓				३६	९८२४६६५५६	✓	✓
१२	श्री प्रेम बहादुर खत्री	वडासचिव		✓			५३	९८४९९९९९९	✓	✓
१३	श्री लीला बहादुर खत्री	"		✓			५५	९८४९९९९९९	✓	✓
१४	श्री दिपा देवी शर्मा	म.स.सदस्य	✓				६५		✓	✓
१५	श्री अश्विनी कुमारी	"	✓				३८	९८४९३३६८३	✓	✓
१६	श्री सुधावती खत्री	सुद्विजिगी		✓			५९	९८४०२६९९	✓	✓
१७	श्री सुधा प्रसाद रेग्मी	"		✓			६४	९८९८८८९९९	✓	✓
१८	श्री प्रकाश प्रसाद	"		✓			५३	९८४८९९९९९	✓	✓
१९	श्री प्रकाश व.थापा	सुद्विजिगी		✓		जनजाती	६४	९८६८९९०५९०	✓	✓
२०	श्री प्रकाश व.थापा	"		✓			३६		✓	✓
२१	गंगा राम दाहाल	समाजसेवी		✓		जनजाती	५९	९८४९९९९९९	✓	✓
२२	नेत्र व. खस्त्रे	समाजसेवी		✓			४६	९८४९९९९९९	✓	✓

नारायण नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख

न नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला
नारायण नगरपालिका वडा नं. ५

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण २०७२/१९/१२८

क्र.सं	सहभागीको नाम पर	पर	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावेज	कौमियत
१	शैमान सिंह थापा	श.स.स.स.		१			४३	९८१४४४४४४४	पुस्त	
२	श्रीमान श्री शिखरमान	श.स.					६६	९८२२२२२२२२	मोबा	
३	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९८३३३३३३३३	सम्पत्ति	
४	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९८४४४४४४४४	सम्पत्ति	
५	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९८५५५५५५५५	सम्पत्ति	
६	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९८६६६६६६६६	सम्पत्ति	
७	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९८७७७७७७७७	सम्पत्ति	
८	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९८८८८८८८८८	सम्पत्ति	
९	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९८९९९९९९९९	सम्पत्ति	
१०	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९००००००००	सम्पत्ति	
११	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९११११११११	सम्पत्ति	
१२	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९२२२२२२२२	सम्पत्ति	
१३	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९३३३३३३३३	सम्पत्ति	
१४	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९४४४४४४४४	सम्पत्ति	
१५	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९५५५५५५५५	सम्पत्ति	
१६	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९६६६६६६६६	सम्पत्ति	
१७	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९७७७७७७७७	सम्पत्ति	
१८	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९८८८८८८८८	सम्पत्ति	
१९	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९९९९९९९९९	सम्पत्ति	
२०	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९००००००००	सम्पत्ति	
२१	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९११११११११	सम्पत्ति	
२२	श्रीमान श्री प्रकाश	श.स.		१			५५	९९२२२२२२२२	सम्पत्ति	

१३. श्रीमान श्री प्रकाश
१४. श्रीमान श्री प्रकाश
१५. श्रीमान श्री प्रकाश
१६. श्रीमान श्री प्रकाश
१७. श्रीमान श्री प्रकाश
१८. श्रीमान श्री प्रकाश
१९. श्रीमान श्री प्रकाश
२०. श्रीमान श्री प्रकाश
२१. श्रीमान श्री प्रकाश
२२. श्रीमान श्री प्रकाश

नारायण नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख

८ नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला
नारायण नगरपालिका वडा नं. ४

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण १८/०२/२०२४

क्र.सं	सहभागीको नाम घर	पद	महिला	पुरुष	दमित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावेज	कैफियत
१	राजेश बहादुर खड्का	वडा अध्यक्ष		✓			४८	९८४०९०५८	१/०	
२	बलराम चौधरी	वडा वरिष्ठ		✓		✓	४६	९८४१०६०९		
३	रविशंकर सुनार	वडा वरिष्ठ	✓		✓		३२	९८०४५६३८९		
४	श्यामल कुरुवाल	वडा वरिष्ठ	✓				४९	९८९४६५०९८		
५	पूर्ण अमाई खड्का	शिक्षक		✓			४८	९८५५६५०९४		
६	विजय बहादुर कुरुवाल	राजिनीश्री		✓			४६	९८०४६५३२९		
७	केशव बहादुर कुरुवाल	शेखर ताम्रा		✓			६८	९६०६३९६८६		
८	डाक्टर बहादुर कुरुवाल	हेल्थविज्ञान		✓			४८	९८२५५०९५९५		
९	राजकुमारी कुरुवाल	संग्रहकर्ता	✓				३९	९८९४६८८३६		
१०	मानता थापा	संग्रहकर्ता					४८			
११	दिल केशरी बस्नेत	संग्रहकर्ता	✓				४८	९९२५५३४०		
१२	लक्ष्मी बहादुर	हेल्थविज्ञान		✓			६८	९६०४४६४२०		
१३	कामाक्षी कुरुवाल	हेल्थविज्ञान		✓			६५	९८९५९५९३९		
१४	कुल बहादुर थापा	संग्रहकर्ता		✓			४२	९८२३२४४५८		
१५	राजेश्वर खड्का	संग्रहकर्ता					६२			
१६	जगत कुरुवाल	संग्रहकर्ता	✓				४६	९८२९५३६६०		
१७	सुमन बहादुर खड्का	हेल्थविज्ञान		✓			२९	९६४५९४६४९६		
१८	निर्मला कुरुवाल	संग्रहकर्ता	✓				४६	९८२६५९९५९		
१९	जगत बहादुर खड्का	हेल्थविज्ञान		✓			४८	९८९४४९०९६		
२०	बाबु बहादुर कुरुवाल	संग्रहकर्ता		✓			४९	९८६८०४०९९		
२१	प्रमिला केशरी	संग्रहकर्ता					२६	९८४९३९२५९		
२२	कोमल थापा	संग्रहकर्ता					३०	९८२५५६४६४		
२३	सुजता डांगी	संग्रहकर्ता		✓			३९	९८२९४३२४६२		
२४	दिल मल्ल	संग्रहकर्ता					४६	९८९४४६९९०९		
२५	गणेश बहादुर	संग्रहकर्ता					४२	९८२०४०६९८		

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, कैलेख
नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण १७८२।१।१५

क्र.सं.	सहभागीको नाम धर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावेज	कैफियत
१	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५५	९८४९९०९४३		
२	गोपीबन्दा कुन्डाल	पदाध्यक्ष	✓				४०	९८२९३५४८८	गोपीबन्दा	
३	रत्नकुमारी खोका	पदाध्यक्ष	✓				४९	९८३२९९९९६५	उत्तमकुमारी	
४	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			४०	९८५५२९४३४५	(निर्वाह)	
५	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			४२	९८९८८५९६५४५	(निर्वाह)	
६	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			४०	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
७	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			४२	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
८	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			४२	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
९	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			४४	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१०	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५३	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
११	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५३	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१२	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१३	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१४	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१५	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१६	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१७	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१८	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
१९	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
२०	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
२१	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	
२२	नरेश शर्मा उपस्थान	पदाध्यक्ष		✓			५८	९८६६६६६६६६	(निर्वाह)	

१. नरेश शर्मा उपस्थान
२. गोपीबन्दा कुन्डाल
३. रत्नकुमारी खोका
४. नरेश शर्मा उपस्थान
५. नरेश शर्मा उपस्थान
६. नरेश शर्मा उपस्थान
७. नरेश शर्मा उपस्थान
८. नरेश शर्मा उपस्थान
९. नरेश शर्मा उपस्थान
१०. नरेश शर्मा उपस्थान
११. नरेश शर्मा उपस्थान
१२. नरेश शर्मा उपस्थान
१३. नरेश शर्मा उपस्थान
१४. नरेश शर्मा उपस्थान
१५. नरेश शर्मा उपस्थान
१६. नरेश शर्मा उपस्थान
१७. नरेश शर्मा उपस्थान
१८. नरेश शर्मा उपस्थान
१९. नरेश शर्मा उपस्थान
२०. नरेश शर्मा उपस्थान
२१. नरेश शर्मा उपस्थान
२२. नरेश शर्मा उपस्थान

नारायण नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख
८ नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला
नारायण नगरपालिका वडा नं. ९

कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण

क्र.सं	सहभागीको नाम थर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावेज	कैफियत
१	श्री रमेश नहाडुर थापा	वडा अध्यक्ष		✓			४०	९८४२०२९६२		
२	श्री रत्ना डगारी थापा	ज.पा. सदस्य	✓				४५	९८४८०२९६३२		
३	श्री सुरत नहाडुर प्रजापती	वडा सदस्य		✓			४४	९७६९०१५६२५		
४	श्री लक्ष्मी नेपाली	वडा सदस्य	✓	✓	✓		४०	९७४२०२९६३६		
५	श्री राम सुना	व.पा. सदस्य	✓		✓		४०	९८४४४६६६०		
६	श्री. रत्ना सुना	सहभागी	✓		✓		३९	९८९९२०९९८		
७	श्री. नारायण थापा	समानोप		✓			४६	९८४४८९२९३		
८	श्री पुष्पा कुमारी थापा	ज.पा.	✓				४६	९८४८९९८९९		
९	श्री दात कटार सुना	ज.पा.		✓			३५	९८४८९९३४८		
१०	श्री दीपा थापा		✓				४६	९८४४९९९९०		
११	श्री अरुण कुमार थापा	सहभागी		✓			४८	९६०८९८८२		
१२	श्री शारदा थापा	सहभागी	✓				४९	९८४४८८९९९		
१३	श्री राजकुमारी सुना	सहभागी	✓				६८			
१४	बाबिता थापा	सहभागी	✓				३३	९७४४९३६३९		
१५	विमला थापा	सहभागी	✓				४९	९७४४४६६६३०		
१६	सुमन कुमारी थापा	सहभागी	✓				४०	९८४४६६६६३		
१७	श्री. रत्ना सुना	सहभागी	✓				४०	९८९९६६६६३		
१८	श्री. रत्ना सुना	सहभागी	✓				३४	९८४०६६६६३		
१९	श्री. रत्ना सुना	सहभागी		✓			३६	९८४३३३९८३		
२०	श्री. रत्ना सुना	सहभागी		✓			४९	९८४३३३६६६		
२१	श्री. रत्ना सुना	सहभागी	✓		✓		४६	९८९९९९९९९		
२२	श्री. रत्ना सुना	सहभागी		✓			४६	९८४४४४४४४		

२३ श्री. रत्ना सुना
२४ श्री. रत्ना सुना

नारायण नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दैलेख
८ नेपालको आर्थिक सहयोग, समन्वय र नारायण नगरपालिकाको आयोजनामा संचालित विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना निर्माण सम्बन्धि कार्यशाला
नारायण नगरपालिका वडा नं. १
कार्यशाला गोष्ठीमा सहभागीहरूको उपस्थिती विवरण २०८१/११/२२

क्र.सं	सहभागीको नाम घर	पद	महिला	पुरुष	दलित	जनजाती	उमेर	सम्पर्क नं.	दस्तावेज	कैफियत
१	डॉ. कुमारी श्रेष्ठ	डा. ३५५६	✓			✓	४५	९८४८०६२९१		
२	गोपाल पन्डित	डा. ३५५६		✓			४६	९८६६०९६०३		
३	पद्मा श्रेष्ठ थापा	डा. ३५५६	✓				४५	९८४६८९०२६३		
४	भद्रादेवी नेपाली	डा. ३५५६	✓		✓		४३	९८६८०९२७१		
५	अशोक नेपाली	डा. ३५५६		✓	✓		४०	९८२२४८९०६		
६	भद्रादेवी नेपाली	डा. ३५५६	✓	✓			४४	९८६८०९२७१		
७	सुशीला प्रधान	डा. ३५५६	✓			✓	४५	९८६८०९२७१		
८	पद्मेश्वर श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓			४०	९८६८०९२७१		
९	दिपक कुमारी	डा. ३५५६	✓				४०	९८६८०९२७१		
१०	कमला कुमारी	डा. ३५५६	✓		✓		३९	९८४८०९२७१		
११	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓			३४	९८४८०९२७१		
१२	नेत्रेश कुमार थापा	डा. ३५५६		✓			३३	९८४८०९२७१		
१३	अशोक थापा	डा. ३५५६		✓			३४	९८४८०९२७१		
१४	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓			३८	९८४८०९२७१		
१५	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓			४६	९८४८०९२७१		
१६	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓		✓	४८	९८४८०९२७१		
१७	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓		✓	४९	९८४८०९२७१		
१८	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓		✓	४६	९८४८०९२७१		
१९	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓			४६	९८४८०९२७१		
२०	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓			४६	९८४८०९२७१		
२१	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓			४६	९८४८०९२७१		
२२	अशोक श्रेष्ठ	डा. ३५५६		✓			३३	९८४८०९२७१		

आज मिति २०८२ साल वैशाख २२ गते नारायण नगरपालिका नगर प्रमुख श्री लोमन शर्मा ज्यू को उपस्थिततामा नारायण नगरपालिकाको आयोजना र अतिरिक्तौ - प्राथमिक सहयोगमा स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना तज्ज्ञा कार्यशाला जोवको सफलता गरियो ।

उपस्थितौ

क्र. सं.	नामधर	पद	उमेर	दस्तावेज	सम्पर्क नम्बर
			४०		९८४०६७२२
१	श्री लोमन शर्मा	नगर प्रमुख	५८		९८४०६६२२२
२	श्री तप्ता कुमारी रकडशर्मा	नगर उपप्रमुख	५०		९८४८२२७९
३	श्री रेशम कट्टर थापा	प.प्र.अ.	३६		९८४०५९३२९
४	श्री सन्तोष कुमार शर्मा	वडा अध्यक्ष	४५		९८४०६६३४
५	श्री रेशम कट्टर थापा	"	२		
६	श्री चन्द्र प्रसाद पाएथाप	"	९		९८४०६६३४
७	श्री चन्द्र व. कुटवाल	"	४		९८४८०१०९८
८	श्री रेशम सिं थापा	"	५		९८४०६६३४
९	श्री जगत प्रसाद चौपारे	"	८		९८४०६६३४
१०	श्री रकड व. शाही	"	६		९८४०६६३४
११	श्री गोपाल कुमार विश्व	"	८		९८४०६६३४
१२	श्री महेश्वर विक्रम शर्मा	"	९		९८४०६६३४
१३	श्री लाल कृष्ण शर्मा	उप-नि.प्र. १०	६२		९८४०६६३४
१४	श्री दीर्घ कट्टर शर्मा	"	११		९८४०६६३४
१५	श्री रत्ना कुमारी थापा	का.पा.श्री.	४६		९८४०६६३४
१६	श्री भोज कुमारी कुटवाल	"	"		९८४०६६३४
१७	श्री मन्मथ अधिकारी	"	"		९८४०६६३४
१८	श्री रत्नकुमारी शर्मा	"	"		९८४०६६३४
१९	श्री बरकत व. नेपाली	"	"		९८४०६६३४
२०	श्री प्रियंका शर्मा	"	"		
२१	श्री गंगाशम दाहाल				
२२	श्री रत्न कट्टर थापा		५२		९८४०६६३४
२३	श्री नैश कट्टर शर्मा	प्रशासकीय अधिकारी	४९		९८४०६६३४
२४	श्री जेठु शर्मा	प्रशासकीय अधिकारी	४६		९८४०६६३४
२५	श्री गिता बुढा	अध्यक्ष इका	३८		९८४०६६३४

जम्मा :-

२६	सुनिला खाण	रहायु २२२	४२		१२२०२२२५
२७	लाल नद्यु २२२	भा. ई. ई.	५०		१२२०२२२५
२८	दिर्घ नद्यु २२२	प्रशासन बहाल	४५		१२२०२२२५
२९	सुनिला खाण	पेसा	—		
३०	सोमान झाडा	कृषि आधुनिक	४०		१२२०२२२५
३१	भूमिका प्रणाली	का. व.	५१		१२२०२२२५
३२	नारायण नद्यु	सहायक बहाल	५२		१२२०२२२५
३३	भरत रावत	" "	३६		१२२०२२२५
३४	सुनिला खाण	कृषि आधुनिक	५०		१२२०२२२५
३५	सुनिला खाण	का. व.			

निर्णय नं. १.

चालु आ. व. २०८१/२०८२ मा नारायण नगरपालिकाको आयोजना र इन्डिपेण्डेन्ट आर्थिक संस्थानमा वडा तहमा संचालन हुने स्थानीय विपद तथा जलवायु इन्डिपेण्डेन्ट योजना तर्जुमा कार्यालय जोषी कार्यालय तथा तपासिलको वडा तहमा तपासिलको मिति र समय मा वडा स्तरीय कार्यालय जोषी संचालन गर्ने निर्णय गरियो ।

तपासिल

क्र.सं.	मिति	वडा नं.	समय
१.	२०८२/०९/२६	वडा नं. ६	दिउँसो १२:००को
२.	२०८२/०९/२५	वडा नं. १	दिउँसो १२:००को
३.	२०८२/०९/२६	वडा नं. २	दिउँसो १०:००को
४.	२०८२/०९/२६	वडा नं. ५	दिउँसो १२:००को
५.	२०८२/०९/२६	वडा नं. ५	दिउँसो १२:००को
६.	२०८२/०९/२६	वडा नं. ११	दिउँसो १२:००को
७.	२०८२/०९/२६	वडा नं. ८	दिउँसो १२:००को
८.	२०८२/०९/२६	वडा नं. ६	दिउँसो १२:००को
९.	२०८२/०९/२६	वडा नं. ५	दिउँसो १२:००को
१०.	२०८२/०९/२६	वडा नं. ४	दिउँसो १०:००को

अनुसुची ४: नगर स्तरिय र वार्डस्तरीय कार्यक्रमका तस्वीरहरु